

Upravništvo: Ljubljana, Knafljeva 9
— Telefon št. 3122, 3123, 3124,
3125, 3126.
Inseratni oddelk: Ljubljana, Selen-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Grajski trg 7.
Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica 2.
— Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Ptovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja.

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Knafljeva ul. 5. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Na-
roča se posebej in velja po pošti
prejemana Din 4.— po raznašal-
cih dostavljena Din 5.— mesečno.
Maribor: Grajski trg št. 7. Telefon
št. 2455.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu.

Grof Ciano pri kancelarju Hitlerju

Diplomatski posveti v Berlinu — Teden usodnih odločitev — Italijansko sodelovanje pri nemški mirovni akciji — Svet v pričakovanju italijanskih sklepov

Berlin, 1. oktobra. br. Kakor napovedujejo v tukajšnjih dobro poučenih diplomatskih krogih, je treba ta teden računati z izredno važnimi dogodki, ki utegnejo biti še polni novih presenečenj in zelo dalekosežnih odločitev. Včeraj napovedano sklicanje nemškega državnega zbora, ki se bo sestal proti koncu tega tedna, prihod italijanskega zunanjega ministra grofa Ciana v Berlin ter skoraj neprestana posvetovanja vodilnih nemških državnikov pri kancelarju Hitlerju kažejo na to, da se pripravljajo velike odločitve.

Kolikor pa je mogoče že sedaj presoditi, se suče glavna diplomatska delavnost okrog nemške mirovne akcije. Nemčija bi želela, da pride sedaj, ko je dosegla svoj cilj na Poljskem in se spopadla tudi z Rusijo, do sklenitve miru in bi bila pripravljena za to ceno doprinesiti tudi žrtve, vendar pa le pod pogojem, da Anglija in Francija priznata nemške osvojitve na Poljskem in prepustita Nemčiji svobodno roko glede bodoče usode Poljske.

Iz Pariza in Londona že vnaprej odklanjajo take mirovne pogoje in izjavljajo, da ni mogoče govoriti o sklenitvi miru, dokler ni obnovljena neodvisnost Poljske. Ker torej kaže, da Nemčija s svojo akcijo ne bo dosegla zaželenega cilja, ni dvoma, da bodo te dni v Berlinu razpravljali tudi o ukrepih za primer neizprosne nadaljevanja vojne. Baš s tega vidika je pričakovati presenetljive in dalekosežne sklepe, pri čemer bo igralo odločilno vlogo stališče, ki ga bo zavzela Italija.

Pomen Cianovega sestanka z nemškimi državniki

Hitler bo naprosil Italijo za posredovanje za dosego miru z Anglijo in Francijo

Berlin, 1. oktobra. br. Italijanski zunanji minister grof Ciano je na povabilo nemške vlade sredi krenil s posebnim vlakom iz Rima in je prispel danes popoldne ob 15. v Berlin. Na kolodvoru ga je pozdravil zunanji minister Ribbentrop z vodilnimi uradniki zunanjega ministrstva in posebej odposlanca kancelarja Hitlerja. Navzven je bilo tudi vse osebe italijanskega poslanstva. Po pozdravu z navzočimi se je grof Ciano odpravil na italijansko poslanstvo, ob 17. pa se je odpravil v nemško zunanje ministrstvo, kjer ga je že pričakoval zunanji minister Ribbentrop. Pri seboj bo grof Ciano sprejel tudi kancelar Hitlerja.

Berlin, 1. okt. br. Ciano obisk je vzbudil v tukajšnjih političnih krogih ogromno pozornost. Se nocoj se bo italijanski zunanji minister sestal z nemškimi državniki. Kakor zatrjujejo dobro poučeni krogi v Berlinu, bosta Ribbentrop in Hitler Ciano obravnila pogoje, pod katerimi bi Nemčija sklenila mir s Francijo in Anglijo. Italijanski ministrski predsednik Mussolini bi naj na tej osnovi prevzel vlogo posredovalca. Razpravljali bodo tudi o možnosti skupne akcije za primer, da ta akcija ne bo imela uspeha.

London, 1. oktobra. s. Današnje angleško in francosko časopisje tolmači Hitlerjevo povabilo grofu Ciano, da pride v Berlin, kot nov obupen poizkus Nemčije, da doseže mir. Ker se je pomoč Rusije v prizadevanju Nemčije, da bi dosegla mir na podlagi razdelitve Poljske, izkazala kot dvomljiva, se obrača sedaj Nemčija na Italijo, katere iskrena prizadevanja za mir so po vsej Evropi našla splošno vpoštevane in priznanje.

Rim, 1. oktobra. AA. Glavni predmet komentarjev italijanskega tiska je berlinsko potovanje italijanskega ministra za zunanje zadeve grofa Ciana na eni ter sklicanje nemškega državnega zbora na drugi strani. V zvezi s tem naglašajo italijanski tisk, da bo prihodnji teden prinesel več dogodkov velike važnosti na polju zunanje politike. Gotovi listi celo pravijo, da bo prihodnji teden zgodovinski teden za Evropo. »Gazeta del Popolo« pravi o potovanju grofa Ciana v Berlin, da zadostuje, ako se naglas veliki pomen, ki ga ima Italija v sedanjem trenutku in da se na osnovi tega sklepajo, kako važen je obisk grofa Ciana v Berlinu.

London, 1. oktobra. AA. Reuter. Politični krogi v Londonu smatrajo, da bi mogel biti prihodnji teden zelo dramatičen. Londonski krogi naglašajo, da odredja sedanji mednarodni položaj dva činitelja, prvič dejstvo, da je Nemčija odsej zvezana s Sovjetsko Rusijo in drugič, da sta Francija in Anglija odločeni odbiti mirovno ponudbo Adolfa Hitlerja.

Hitlerjev mirovni predlog

1. O usodi Poljske odločata samo Nemčija in Rusija
2. Konferenca petih velesil, ki naj ugodni nemškim in italijanskim kolonialnim zahtevam

Amsterdam, 1. okt. s. Berlinski dopisnik »Telegraph« poroča iz dobro informiranih virov, da namerava kancelar Hitler staviti zapadnima velesilama nov mirovni predlog, in sicer preko italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija.

Kancelar Hitler je imel včeraj popoldne in zvečer dolga posvetovanja s člani nemške vlade ter vojaškimi strokovnjaki. Razpravljali so o tej nemški mirovni ponudbi, ki jo bo Hitler sam objavil v nekaj dneh

Berlin, 1. oktobra. AA. (DNB) Berlinski dopisnik »Hamburger Fremdenblatt« naglašajo pomen obiska grofa Ciana v Berlinu. Ciano je prihajal ob važnih prilikah pogosto v Berlin. Toda noben čas ni bil bolj odločen kakor sedanj. Modra in dalekovidna Mussolinijeva politika je dala Italiji vodilno vlogo v številnih nevtiralnih državah, ki so priznale absurdnost tega spopada in ki želijo mir v novi Evropi, organizirani na pravici. Prijateljstvo med Nemčijo in Italijo je tako tesno, ker imata enako pojmovanje, kar se je pokazalo tudi v obeh odločitvah. To prijateljstvo predstavlja dejstvo s katerim bodo morale zapadne sile vedno računati. Vedno, kadar je v Evropi bila usodna ura, sta se Nemčija in Italija znašli za konferenčno mizo ter sta se spopadli v imenu pravice.

Razgovori so le informativni?

Berlin, 1. oktobra. z. Kancelar Hitler je imel zvečer v navzočnosti Ribbentropa dolga razgovor z italijanskim zunanjim ministrom grofom Ciano in kancelarski palači. Razgovori se bodo jutri popoldne nadaljevali in najbrže že popoldne zaključili. Z merodajne nemške strani pravijo, da gre pri teh razgovorih za konzultacijo v smislu italijansko-nemškega pakta sliči oni, ki je bila konec avgusta neposredno pred pričetkom nemške akcije na Poljskem. Dopisnik »Neue Zürcher Zeitung« poroča v zvezi s tem, da ni pričakovati, da bi ponese grof Ciano iz Berlina že kakšno konkretno mirovno predlogo Hitlerja, na podlagi katerih bi naj Mussolini posredoval v Parizu in Londonu. V glavnem gre le za to, da Hitler informira Mussolinija, kako stališče zavzema Nemčija v sedanjem mednarodnem položaju in kaj namerava storiti v bližnji bodočnosti. Zato je treba še počakati, da se bo videlo, ali je to že dovolj, da bi mogel Mussolini prevzeti posredovalno akcijo.

Po vsem tem izgleda, da tudi Chamberlain jutri še ne bo imel prilike, da bi se odgovoril na nemške mirovne ponudbe. V ostalem pa poudarjajo v merodajnih nemških krogih, da je sedaj napočil čas, ko se mora položaj razčistiti in razjasniti tudi razmerje med Rimom in Berlinom. Hitler želi, da se nemško-italijansko razmerje v vsakem pogledu razčisti. Zato bo državni zbor sklican še proti koncu tedna, ker bo Hitler počakal na odgovor Mussolinija. Nemška vlada ne more ostati še nadalje pasivna in se mora odločiti, da ali sklene z zapadnima velesilama mir ali pa nastopi proti njima z vsemi sredstvi.

čija in Rusija, odločilen vpliv na novo poljsko državo.

2. Sklicala naj bi se konferenca 5 velesil (Anglija, Francija, Nemčija, Rusija in Italija), ki naj bi razpravljale o vseh aktualnih problemih. Med te probleme spada jo med drugimi tudi italijanske zahteve v območju Sredozemskega morja, tako zahteve glede Tunisa, Korzike in Džibutija, nadalje nemške zahteve glede kolonij kakor tudi ruske zahteve glede odločilnega vpliva na Baltiku.

Berlin, 1. oktobra. AA. (DNB) Današnji nemški listi se bavijo predvsem s sklicanjem nemškega državnega zbora ter z obiskom grofa Ciana. »Berliner Börsen Zeitung« piše, da ima Anglija še čas, da se do ponedeljka s svojo zavezniško Francijo posvetuje o odgovornosti, ki sedaj počiva na ramenih angleških in francoskih državnikov, ki naj uvidijo: 1. da je odslej nemogoče delati razdor med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo tako v sedanjem trenutku, kakor v bodoče. 2. da vsako hadaljevanje muzike poljskih vojnih fanfar po definitivni razmejitvi na vzhodu ipso facto pomeni napad na Sovjetsko Rusijo, 3. da je teorija o troletni blokadi izgubila vsak pomen zaradi nemško-ruskega gospodarskega načrta in 4. da je nemogoče boriti se proti režimu in proti državi kot proti sovražnici miru, ako je ta država na jasn način dokazala, da iskreno želi mir, dasi je v toliki meri okrepila svoj položaj. Kakor je to pri Nemčiji, ki je v zvezi z orjaško rusko državo. »Völkischer Beobachter« naglašajo, da si je Nemčija po končani vojni s Poljsko zopet priborila vse svoje pravice ter da je sedaj skupno s Sovjetsko Rusijo za mir, ki ga narodi žele. Sedaj morajo izreči svojo besedo vlade, ki so se doslej posluževale raznih izgovorov, da bi lahko podvezle avanturo, s katero spravljajo v nevarnost usodo lastnih narodov in držav, dasi za to ne obstoja nobena stvarna potreba.

Pariz in London odklanjata

London, 1. okt. br. V Londonu kakor tudi v Parizu zavzemajo popolnoma odklonilno stališče glede na novejšo nemško diplomatsko akcijo za legalizacijo sedanjega položaja v Evropi. Nemška mirovna ponudba, je za Anglijo in Francijo nesprejemljiva predvsem iz moralnih razlogov, ker si obe demokratski zaveznički podoben pogojem ne smeja npriti očitka, da sta izdali zaveznico, ki je bila brez moči, poleg tega pa nimata nobenega zaupanja v sedanje nemške voditelje. Anglija in Francija slej ko prej vztrajata na tem, da se obnovi status quo ante in da se za vselej odpravi glavna nevarnost, katere nadaljni obstoj bi po angleškem in francoskem mnenju upropastil vso sedanjo civilizacijo.

Na nemško kampanjo za mir je v francoskim radiu odgovoril tudi že generalni

komisar za tisk Giraudoux. Poudaril je, da bo Francija s stoječim mirom reagirala na nemške predloge, ki niso iskreni. Kakor niso bili že vsa zadnja leta. Pristanek na te predloge bi pomenil, da bi Francija izdala ne le svojo poljsko zavezništvo, nego tudi svoje svetovne nazore in svoje demokratske tradicije. Mir je mogoč, toda zgolj pod pogojem, da se obnovi stanje, kakršno je bilo pred 1. septembrom ter da se poravnata tudi vsa škoda, ki je bila povzročena Poljakom. Svojnici Daladierovi razgovori z glavnimi poveljniki francoskih vojnih sil so sami na sebi dokaz, da se Francija v sedanjih okoliščinah ne pripravlja na mir, nego na vojno do končne zmage. Enakega mnenja je dejal Giraudoux, so tudi v Angliji. V Nemčiji tudi ni mogoče prezreti, da večina nevtiralcev ne bi mogla razumeti, ko bi se sedaj obe zapadni velesili odrekli svoji prvotni odločnosti in sklenili mir z narodnimi socialisti.

Govor dr. Hessa

Bern, 1. okt. br. Iz Berlina poročajo, da je imel danes Hitlerjev namestnik Hess govor, ki je bil namenjen bolj francoskemu in angleškemu, kakor pa domačemu

poslušalstvu. Rudolf Hess je naglasil veliko zmoto, ki jo je doživela Poljska, ko je hotela poslati kazensko ekspedicijo na Nemčijo, pa jo je samo doletela taka usoda. Nemčija je zmagala in bo zmagovala tudi naprej v vsakem prihodnjem boju. Nemški narod je lahko glede svoje bodočnosti brez strahu, ker ima kot zaveznicu na svoji strani Rusijo.

Med drugim je Hess v svojem govoru izjavil, da so nemške človeške izgube v dosedanjih bojih naravnost neznatne v primeri z doseženimi uspehi.

Nedelja molitve v Angliji

London, 1. oktobra. s. Danes so v vsej Angliji praznovali dan narodne molitve. V katedrali sv. Pavla sta prisostvovala službi božji tudi kralj in kraljica. Dekan cerkvene občine sv. Pavla dr. Mathews je v cerkvenem nagovoru dejal, da se Anglija bori proti duhu zatiranja, ki mora končno podležiti. »Nacionalne molitve« so se vršile tudi v vseh katoliških cerkvah v Angliji. V westminsterski opatiji je bral mašo kardinal Hinsley.

Prisega zvestobe novemu predsedniku Poljske

Svečanost v poljski cerkvi v Parizu — Nemčija novega prezidenta in nove vlade Poljske ne priznava

Pariz, 1. oktobra. AA. (Havas). V poljski katoliški cerkvi v Parizu je bila danes ganljiva svečanost. Poljaki, ki živijo v Parizu, so prisegli zvestobo novemu predsedniku poljske republike z zaobljubo, da se bodo borili za Poljsko do kraja. Poleg predsednika republike Rackiewiczza so svečanosti prisostvovali novi predsednik poljske vlade in poveljniki poljskih čet v Franciji general Sikorski, minister za zunanje zadeve Zaleski, finančni minister Koc, poljski veleposlanik Lukaszewicz in druge ugledne osebnosti. Predsednika francoske vlade Daladiera je zastopal major Douars. Cerkev je bila okrašena s poljskimi zastavami in poljskim grbom. Predsedniku republike so bile prirejene burne manifestacije o priliki prihoda in odhoda. Po zapirajo se prisotni Poljaki zapeli poljsko himno ter nato druge poljske nacionalne pesmi.

Berlin, 30. sept. AA. DNE objavlja sledeče sporočilo: Sestavo neke nove poljske vlade z nekim novim predsednikom republike karakterizirajo nemški pristojni krogi kot burko brez političnega po-

mena. Suverenost ozemlja bivše poljske države je prešla v roke Nemčije in Sovjetske Rusije. Stališče nekaterih emigrantov, podprtih od zapadnih velesil, v ničemer ne spreminja tega stanja. Poljski narod, ki je tedne in tedne trpel zaradi posledic pogrešk in omejenosti peščice hazarderjev, se ne zanima več za drugo ekipo te vrste.

Hel se je vdal

Berlin, 1. okt. br. Na polotoku Helu je danes posadka razobesila belo zastavo in položila orožje pred nemško oblegavalno armado.

Poljaki se še bijejo

Pariz, 1. okt. br. Listi objavljajo danes vesti, da se posamezne večje in manjše skupine Poljakov v Poljski še bijejo na eni strani z Nemci, na drugi strani z Rusi. Več takih bojev je opazil neki nevtiralni opazovalec, ki se je podal na daljši pot preko Poljske. Bil je tudi nad Varšavo in je opazil, da je v mestu še vedno okoli 100 večjih požarov.

Turško-ruski odnošaji

Saradzoglova pogajanja v Moskvi — Gafencu zaenkrat še ne gre v Rusijo

Moskva, 1. okt. br. Kljub temu, da je nemški zunanji minister Ribbentrop že v petek popoldne zapustil Moskvo, do danes popoldne niso bili obnovljeni razgovori med turškim zunanjim ministrom Saradzoglom in sovjetskimi državniki. V zvezi s tem so se širile najrazličnejše verzije in trdilo se je celo, da je prišlo zaradi nemško-ruskega sporazuma do nesoglasij med Turčijo in Rusijo. Ogromno pozornost je v zvezi s tem vzbudil v moskovskih diplomatskih krogih sinočnji razgovor turškega zunanjega ministra Saradzogla z angleškim poslanikom Steedsom ter s poslanikoma Irana in Afganistana in francoskim odpravnikom poslov. Danes popoldne so se razširile vesti, da bo Saradzoglu popoldne zapustil Moskvo in odpotoval domov. Popoldne pa je komisar za zunanje zadeve Molotov povabil turškega zunanjega ministra na nadaljevanje razgovorov. Sestala sta se ob 18. (po moskovskem času) v Kremlju. Kar se tiče rusko-turških pogajanj, se doznava, da je bila z ruske strani predlagana sklenitev vojaškega pakta med Rusijo in Turčijo. Turški zunanji minister Saradzoglu s svoje strani vztraja na tem, da sovjetsko-turško pakt ne sme biti v nasprotju z obveznostmi, ki jih je prevzela Turčija napram Angliji in Franciji.

Vesti, da prispe že danes v Moskvo rumunski zunanji minister Gafencu, so se izkazale za netočne. Pač pa je prispel danes v Moskvo novi rumunski poslanik Gafencu in gre očitno za zamenjavo imen. Če pa bo med Rusijo in Turčijo dosežen sporazum, smatrajo za verjetno, da bosta v kratkem obiskala Moskvo rumunski zunanji minister Gafencu in bolgarski ministri predsednik in zunanji minister Kjosjevanov.

Turška sodba o rusko-nemških sporazumih

Carigrad, 1. okt. br. Turški listi danes mnogo razpravljajo o najnovejših rusko-

nemških sporazumih. V »Džumhuriyetu« je objavil turški stalni delegat pri Društvu narodov Sadak uvodnik, v katerem pravi, da je namen teh sporazumov očitno le ta, da se razdelitev Poljske po mednarodnem pravu legalizira. Moskva pa do Nemčije ni sprejela nikakih vojaških obveznosti. Moralo bo do takega vojaškega sodelovanja prišlo pozneje. Za Turčijo, pravi Sadak, z moskovskimi sporazumi ni nastal nikak nov moment. Turčija ni prisiljena spremeniti svojih dosedanjih odnošajev z Anglijo in Francijo, a tega tudi ne namerava storiti, so turški odgovorni državniki že ponovno izjavili in razložili.

Turška vojaška misija v Parizu

Pariz, 1. okt. s. Turška vojaška misija pod vodstvom generala Orbeja je danes dospela v Pariz. Sprejeli so jo angleški in francoski vojaški predstavniki.

Poljski veleposlanik v Moskvi

Pariz, 1. oktobra. AA. Havas poroča iz Moskve: Poljski veleposlanik v Moskvi je bil sredi na večerji pri italijanskem veleposlaniku Rossu.

Sovjetske čete na afganski meji

Tokio, 1. okt. s. »Kokum šinbun« poroča iz Kabula, da vlada v Afganistanu veliko vzemirjenje zaradi ruskih vojaških priprav na afganski meji. Obstaja bojazn, da bi Rusija, če stopi na stran Nemčije, poskušala preko Afganistana prodreti proti Indiji. Afganska vlada je odredila mobilizacijo vseh vojnih obveznikov med 25. in 40. letom.

Ukaz o odstopu Moscickega podpisan še na Poljskem

Bukarešta, 30. septembra. AA. (Stefanji). V poljskih krogih v Rumuniji zatrjujejo, da je bil ukaz, s katerim se je Moscicki odpovedal položaju predsednika republike in označil kot šefa poljske države Rackiewiczza podpisal v Kutiju na poljskem ozemlju nekaj ur prej, preden je Moscicki prestopil rumunsko mejo. Potem je bil ukaz prenešen v poljsko poslanstvo v Parizu. Kakor se zdi, rumunski pristojni krogi o tem niso bili obveščeni.

Švicarski pomožni odbor za Poljake

Curib, 1. okt. z. V Freiburgu je bil danes osnovan poseben odbor za pomoč Poljakom. V odboru so vsi švicarski škofje, predsednik vrhovnega sodišča, bivši predsednik Švice Maier in bivši predsednik Poljske Paderevski. Odbor je izdal obširen proglas, v katerem naglašajo, da je dolžnost švice, da prisloki na pomoč prijateljskemu narodu in mu lajša njegovo trpljenje.

Hitlerjeva zahvala nemškemu generalom

Berlin, 1. oktobra. a. (DNB). Kancelar Hitler je sprejel danes popoldne v postopju kancelarstva o priliki končane vojne na Poljskem glavne poveljnike čet, ki so se udeležili operacij, ter se jim zahvalil za dosežene izredne uspehe. Ob enem jim je podelil visoka odlikovanja.

Novi ruski protektorati ob Baltiku

Za Estonsko je na vrsti Latvija, ki bo morala odstopiti dve največji luki — Nekatere vesti govore tudi o Finski

Tallin, 1. okt. br. Veliko pozornost je v tukajšnjih političnih krogih zbudila vest, ki jo je davi razširil moskovski radio, da bo namreč Rusija v kratkem pričela s Finsko in Latvijo vojaško, politična in gospodarska pogajanja. Rezultat teh pogajanj naj bi bil prav takšen sporazum, kakršnega je Rusija konec preteklega tedna sklenila z Estonsko. Potem takem si namerava Rusija sedaj pogodbeno pridobiti enak vojaški in gospodarski vpliv nad Latvijo in Finsko, kakor ga je dosegla v Estonski.

Stockholm, 1. okt. z. Jutri odputuje v Moskvo posebna delegacija latvijske vlade. Uradno poročajo, da gre za gospodarska pogajanja. Splošno prepričanje pa je, da se je Latvijska enako kakor Estonska že uklonila pritisku Rusije in da gre za sklenitev slične pogodbe, kakor je bila sklenjena med Rusijo in Estonsko. Rusija je začela izvajati na Latvijsko tako hud pritisk, da o kakšni samostojni politiki Latvijske sploh ni več govora. Gre samo še za to, da se določi, v kakšni obliki naj se ure-

di bodoče sodelovanje Latvijske z Rusijo. Splošno se zadržuje, da zahteva Rusija posebne privilegije latvijskih lukah, v Ljubavi in Vindavi, ki sta bili v carski Rusiji največji ruski izvojni luki ob Baltiku. Dočim so pomorska oporišča, ki jih je zahtevala Rusija od Estonske, izrazito strateškega značaja, so latvijske luke za Rusijo predvsem gospodarskega značaja. V bojazni pred morebitnimi komplikacijami so mnogi inozemci že začeli zapuščati Latvijsko.

Odhod estonskega zunanjega ministra

Moskva, 1. okt. br. Estonski zunanji minister dr. Selter je čepol dne s svojim spremstvom zapustil Moskvo. Odpotoval je z letalom. Na letališču so ga pozdravili pomočnik komisarja za zunanje zadeve Loozovski, namestnik predsednika moskovskega Sovjeta Jaznov, ruski poslanik v Tallinu Kitin, šef protokola Barkov, moskovski poveljnik Reglakin, estonski poslanik v Moskvi Frei in drugi.

Poostritev vojne na morju

Ker je Anglija oborožila trgovske ladje, bodo nemške podmornice napadle vsako, ki jo bodo doble

London, 1. okt. s. K objavi nemške vlade, da bo po oborožitvi angleških trgovskih ladij smatrala nemška mornarica vsako angleško trgovsko ladjo kot bojno ladjo in da bodo odsele nemške podmornice napadale angleške trgovske ladje brez svara, izjavljajo v angleških uradnih krogih, da je tako postopanje v nasprotju z mednarodnimi pogodbami in mednarodnim pravom. Po mednarodnem pravu imajo trgovske ladje pravico, da imajo obrambno orožje in da tudi same napadejo sovražno bojno ladjo, če katero od njih ogroža. Sicer pa pripominjajo angleški uradni krogi, da se s to objavo položaj ni spremenil, ker so nemške podmornice že doslej brez svara napadale angleške trgovske ladje. Vsekakor pa pomeni objava nemške vlade proglasitev neomejene podmorniške vojne.

Pariz, 1. okt. AA. Havas poroča iz Londona: Ministrstvo za informacije sporoča, da je admiralitet pozvala vse angleške trgovske ladje, naj se pripravijo za primer napada s strani nemških podmornic, ker je nemški radio objavil, da se bodo vse angleške trgovske ladje smatrale kot vojne ladje. Nemški radio zagovarja ta ukrep s tem, češ da so angleški trgovski parniki napadli več nemških podmornic, dasi so se nemške podmornice dozdaj držale mednarodnega prava in opozarjale trgovske ladje preje preden so jih potopile. Angleško ministrstvo za informacije trdi, da je nemška trditve, da bi bile angleške trgovske ladje napadle nemške podmornice, popolnoma neresnične. Vendar pa se je treba vsekakor pripraviti za vsestransko borbo in obrambo proti podmornicam.

Od Nemcev zaplenjene danske ladje

Pariz, 1. okt. AA. Havas poroča iz Amsterdama: Nemške vojne ladje so zaplenile v četrti štiri danske ladje. Te ladje so: »Rotas«, »Diana«, »Margarete« in »Le-

nes«. Dopisnik »Telegrapha« poroča iz Kodanja, da so ti ukrepi povzročili na Danskem veliko vznemirjenje. Danci smatrajo, da se živila, ki so bila na teh ladjah, ne morejo smatrati za vojno tihotapsko blago. Po izjavi nemške vlade se živila smatrajo za tihotapsko blago samo v primeru, ako so namenjena vladi vojskujoče se države.

Potopljena nizozemska vojna ladja

Amsterdam, 1. okt. Na Severnem morju je davi neki nizozemski iskalec min nalezl na mino. Ladja se je v nekaj minutah potopila. Od članov posadke je eden utonil, štirje pa so bili ranjeni. Za dvema mornarjema ni sledu.

V nizozemskih pomorskih in političnih krogih je ta nesreča povzročila ogromno pozornost. Nizozemska vojna mornarica je izgubila doslej že dve manjši vojni ladji. Pred 14 dnevi je prvi iskalec min nalezl na mino in se potopil. Takrat je izrubbilo življenje 29 nizozemskih mornarjev.

Švedski varnostni ukrepi

Stockholm, 1. oktobra. S. Trgovinsko ministrstvo in poveljstvo švedske mornarice je izdalo na javnost opozorilo, da je treba varovati najstrožjo tajnost o času in smeri potovanja švedskih ladij, kakor tudi o blagu, ki ga prevažajo. Opozorilo naglašja, da je švedska polna tujih volunov, ki obveščajo tuje podmornice o kretanju švedskih ladij, in da vsaka informacija lahko ogroža življenje švedskih državljanov, ki potujejo s švedskimi ladjami. Oblasti so odredile tudi vojaško stražo v vseh švedskih lukah. Dostop v pristanišče naprave je odsele dovoljen samo pooblaščenim osebam, po natančni preiskavi. Švedska vlada je odredila 12 milijonov dinarjev za točno označenje meje švedskih teritorialnih vod in za povečanje obalnih straž.

Krajevne bitke na zapadu

Francoska in nemška poročila — Hudo artilerijsko obstreljevanje — Istočasni francoski napadi na mnogih mestih — Bitka v zraku

Berlin, 1. okt. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je danes objavilo naslednje vojno poročilo: Na vzhodu se nadaljuje okupacija Varšave in Modlina. Na zapadu je bilo sovražno topništvo pri Saarbrücken močno v akciji. Drugih dogodkov na fronti ni bilo.

V letalskih bojih je bilo sestreljenih nad nemškimi ozemljem 10 angleških letal in dve francoski, nad Severnim morjem pa dve angleški letali. Nemško letalstvo je izgubilo dva aparata.

Pariz, 1. oktobra. Vrhovno poveljstvo francoske vojske je nocoj objavilo naslednje 56. vojno poročilo: Dan je mirno potekel. Na obeh straneh je bilo le nekoliko topniškega delovanja na področju vzhodno Saare.

Pariz, 1. okt. br. O operacijah na zapadni fronti je francosko vrhovno poveljstvo izdalo davi naslednje 55. vojno poročilo. Noč je v glavnem potekla brez večjih bojov. Samo na področju jugozapadno Saarlouisa so naše čete izboljšale svoje postopanje. Kakor poroča agencija Havas dodatno k temu vojnemu poročilu, je sredi francoskim četam na področju ob luksemburški meji uspelo potisniti Nemce za poldrugi kilometer nazaj v smeri proti Trieru. Angleška letala so izvršila večeraj popoldne celo vrsto uspešnih izvidniških poletov nad nemškimi ozemljem in še posebej nad nekaterimi odseki fronte, ki so jih fotografirali ponekod celo z višine 180 metrov. Pri nekem takem poletu je prišlo do spopada z nemškimi lovskimi letali. Koliko so bile nemške izgube, ni bilo mogoče doznati. Sestreljenih pa je bilo tudi nekaj angleških letal.

Pariz, 1. okt. AA. (Havas). Francoske čete nadaljujejo svoje oprezno napredovanje v smeri proti pozicijam, ki so jih zavzele braniteljske Siegfriedove linije. Na raznih delih bojišča so bili izvršeni krajevni napadi. Vsi ti napadi so bili izvršeni skoraj istočasno ter imajo namen povečati sovražniku negotovost. Inicijativa je v glavnem v francoskih rokah ter so bili vsi napadi izvršeni tako kakor so bili zamisljeni. Vsi napadi so bili skrbno pripravljani, dobro izvedeni in izvršeni z odličnimi rezultati in minimalnimi izgubami.

Treba je naglasiti da se napadi vršijo v glavnem v vseh onih krajih kjer so se tudi doslej vodile borbe. Ob rekli Mozeli ni bilo večjih pokretov čet, vendar so na-

še čete popravile svoje položaje tudi v tej pokrajini. Navzile nemškimi protinapadom so francoske čete nadaljevale svoje napredovanje ob rekli Nied, jo prekorakile in se nahajajo sedaj približno 8 km oddaljene od Saarlouisa. Francoske pozicije na tem delu bojišča so odlično zaščitene z naravnim balkonom, ki dominira nad dolino reke Saare ter mestom Saarlouison in še nad nekaterimi kraji. V teku večerajšnje ofenzive v širini 2 km, so francoske čete zavzele važne točke, ki bodo odlično služile za izvršitev poznejših operacij. Nemško topništvo je bilo v glavnem aktivno, vendar ni moglo neprestano streljati in ni moglo vplivati na razvoj francoskih operacij. Zdi se, da nastaja gotova nervoznost in vznemirjenost na nemški strani.

London, 1. oktobra. AA (Reuter) Letalsko ministrstvo sporoča, da je angleško vojno letalstvo izvršilo v minuli noči uspešne izvidniške lete nad Severno Nemčijo. Vsa angleška letala so se vrnila ne poškodovana. V teku večerajšnjih borb visoko nad zapadnim bojiščem sta bili sestreljeni dve nemški lovski letali.

Popoln vpoklic treh letnikov v Angliji

London, 1. oktobra. S. Kraljevim ukazom so bili današnji s redkimi izjemami poklicani pod orožje vsi moški od 20. do 22. leta. Vpoklic teh treh letnikov bo dal 950.000 novih vojakov. Oni vojaški obvezniki, ki se nahajajo v tujini, se morajo prijaviti najkasneje 7 dni po svojem povratku v domovino.

Zatišje bo še trajalo?

London, 1. okt. br. Po informacijah angleških izvidniških letalcev, so Nemci v zadnjih dneh na Württenberskem in Badenskem koncentrirali znatne kontingente vojaštva, nadaljnjih koncentracij in transportov nemških vojnih sil v smeri proti meji pa ni bilo opaziti. Po vestih iz Nemčije je bil znaten del divizij, ki so bile sedaj sproščene, poslan v svoje garnizije, kjer se izpopolnjujejo z novimi obvezniki in vojnimi potrebščinami. Na fronti sami je sorazmerno le malo vojaštva. Sprito tega ni računati s tem, da bodo Nemci že v bližnjih dneh prišli v ofenzivo. Verjetno je, da bo Hitler še v svojem napovednem

govoru določil rok več dni za odločitev o miru ali nadaljni vojni, v kateri naj bi Nemčija prešla v ofenzivo.

Letalski boji

London, 1. oktobra. s. Letalsko ministrstvo javlja, da so angleška letala izvršila ponoči zopet večje izvidniške polete nad severno Nemčijo. Dalje javlja ministrstvo, da sta bili ob priliki večerajšnje zračne bitke med angleškimi in nemškimi letali nad Siegfriedovo linijo sestreljeni dve nemški letali. Angleške izgube še niso točno ugotovljene.

Pariz, 1. oktobra. s. Tekom zadnjih 24 ur so bili nad Siegfriedovo linijo v teku večji boji med angleškimi in francoskimi silami na eni strani ter nemškimi na drugi. Na obeh straneh je bilo približno enako število izgub, ki so znatne.

Berlin, 1. oktobra. AA. (DNB). Nemška vojaška letala so zbila davi nad Severnim morjem 2 angleška bombnika. Danes dopoldne je pet angleških bombnikov poskušalo pri Saarbrücken preleteti nemško mejo. Eskadrili nemških lovskih letal se je posrečilo zbiti vseh pet angleških bombnikov. Ista eskadrila je sestrelila tudi eno francosko letalo. V toku prvega meseca vojne so Francozi izgubili 37 letal, Angličani pa 27. Razen tega je bila torpedirana ena angleška matična ladja za letala medtem ko je bila druga matična ladja uničena z bombno, tako da je število uničenih sovražnih letal mnogo večje.

Vojni posvet v Parizu

Pariz, 1. oktobra. s. Ministrski predsednik Daladier je imel danes ponovno konferenco z vrhovnim poveljnikom vojske Gamelinom in poveljnikom letalstva Vuilleminom.

Povečan rumunski izvoz v Nemčijo

Bukarešta, 1. oktobra. s. Nova trgovinska pogodba med Nemčijo in Rumunijo predvideva povečanje rumunskega izvoza železne rude v Nemčijo za 9000 ton ter povečanje izvoza nafte za 5%. Trgovinski promet med Nemčijo in Rumunijo bo po novi pogodbi dosegel rekordno vsoto 5 in pol milijarde dinarjev. Nemčija je pristala na ugodnejši tečaj za menjavo marke v leje, in sicer 41 in pol tečaj za marko mesto 47, kolikor so Nemci prvotno zahtevali.

Berlin, 1. oktobra. AA. (DNB). Redni letni sestanek nemške in rumunske gospodarske delegacije predvideva v trgovinski pogodbi iz leta 1935. se je vršil te dni v Bukarešti ter bil končan 29. t. m. Pogajanja je vodil v imenu nemške vlade polnomočni minister dr. Clodius Pogajanja so se vodila in končala v zelo prijateljskem duhu. Vsa odprta vprašanja so bila ugodno rešena. Pogajanja so imela rešiti v podrobnosti medsebojno trgovino v dobi od 1. oktobra 1939 do 30. septembra 1940. V toku pogajanj je bilo ugotovljeno, da je nemško-rumunski trgovina v minulih letih pokazala zadovoljiv napredek in je zaradi tega pričakovati, da se bo v prihodnjem letu še bolj razširila.

Triletnica Francovega režima v Španiji

Burgos, 1. okt. br. Vsa Španija je danes na slovesen način praznovala triletnico, odkar je bil sedanji predsednik španske republike general Franco izvoljen za vodjo španskega nacionalističnega gibanja. Vsa španska mesta so bila okrašena z zastavami. Povsod so bile velike vojaške parade.

Interniranje poljskih židov

Curlh, 1. okt. z. »United Press« poroča iz Berlina, da so bili v zadnjih desetih dnevih poslani koncentracijsko taborišče v Oranienburgu vsi na nemškem židovski poljski židje ter vsi židje iz zasedenega poljskega ozemlja. Skupno je bilo interniranih okrog 14.000 židov. Vsi poljski židje morajo do 6. oktobra prijaviti vse svoje premoženje.

Komunistično premoženje v Franciji zaplenjeno

Pariz, 1. oktobra. s. Z vladnim odlokom je bilo zaplenjeno premoženje francoske komunistične stranke.

Kmetje so zažgali cigansko vas

Zagreb, 1. oktobra. V okolici Gline je prebivala že od nekdaj stara ciganska rodovina Kalendaričev. Pridobili so si pravico bivanja na zemljišču soseske. Prebivalci so dobrosrčni in gostoljubni ter prav gotovo tudi ciganov ne bi preganiali. Ali večne nevednosti s njimi povzročajo venomer različna razburjenja. Nekateri cigani so se doslej že oboteli in so postali dobri gospodarji. Toda večina ciganov je na slabem glasu zaradi tatvin. Kadarkoli kaj izigine v vasi, takoj so osumljeni cigan in na žalost se tudi pogostokrat izkaže, da je sum upravičen.

Letošnje jesen so se v vasi Viduševcu, ki je nedaleč od ciganskega naselja, močno pomnožile tatvine žita in drugih pridelkov. Izginilo je tudi nekaj gospodarskega orodja in hišnih potrebščin. Sum je vselej letel na cigane. Tako se je mržnja kmetovalec stopnjevala in posledica je bila, da so se sestali nekateri uglednejši gospodarji in so sklenili, da se na drastičen način rešijo ciganov. Sklenili so, da zažgejo cigansko naselje. Nedavno noč se je zbralo kakih sto kmetov. Obkrožili so cigansko naselje in podtaknili ogenj. Ko je plnil plamen, nihče ni hotel pomagati gasiti. Plamen je bil tako velik, da se je videlo vse do Gline. Orožniki iz Gline so prišli na pomoč, da bi gasili, toda bilo je že prepozno. Med drugim je zgorela tudi domaćina cigana Petra Kalendaričeva, ki je bil na glasu bogataš. Zgorelo mu je prav vse, še domaći pes na verigi. Takoj po požigu so orožniki uvedli strogo preiskavo. Nič manj kakor 60 kmetov so ovadili sodišču.

Rooseveltov položaj vedno močnejši

Danes se začne nevtralnostna debata

Washington, 1. okt. br. Jutri se prične v kongresu debata o spremembi zakona o nevtralnosti: ter debata o kreditih državam, ki imajo v Zedinjenih državah še finančne obveznosti iz svetovne vojne. Prav tako začne naslednje dni v Washingtonu zasedati pod Rooseveltovim predsedstvom komisija za industrijsko mobilizacijo Zedinjenih držav za primer, da bi se Zedinjene države vendarle zapletle v vojno. Komisija bo obravnavala naslednje skupine industrijske mobilizacije: 1. priprave tovarn za fabrikacijo orožja in municije, 2. priprava industrijskih surovin, 3. proizvodnja in razdelba električne energije, 4. preskrba z gorivi in 5. ureditve transporta.

Bivši guverner newyorške države Smith, ki je veljal še o priliki volitev leta 1936. za hudega nasprotnika predsednika Roosevelta, je imel sredi po radiu govor, v katerem se je odločno zavzel za Rooseveltove predloge glede spremembe sedanjega nevtralnostnega zakona. Rooseveltovi predlogi, je dejal, predstavljajo edino možnost, da se prepreči namere onih, ki bi hoteli, da bi se tudi Zedinjene države zapletle v sedanjo vojno. Rooseveltovi predlogi so po človeškem razumu, razsodnosti in patriotskih čustvih povsem utemeljene.

Tudi republikanci se izjavljajo za Roosevelta

Pariz, 1. oktobra. AA. Havas poroča iz Washingtona: Republikanski senator Bridges iz New Hampshire, kandidat za pred-

sednika Zedinjenih držav in doslej eden najoglednejših pristaev izolacije, je izrazil svoje mnenje sredi po radiu. To mnenje je jasno evoluiralo v ugodnem smislu za Rooseveltovo pojmovanje nevtralnosti. Bridges je med drugim dejal: Ne želimo videti, kako se širita nacizem in komunizem. Sklenili smo preprečiti razširitev teh sistemov na ameriški kontinent. Borili se bomo proti temu in to preprečili.

Bridges je predlagal naj člani kongresa ostanejo v Washingtonu ves čas evropskega spopada, da se po potrebi lahko vedno izvede revizija zakona o nevtralnosti. Naše tovarne morajo delati za narodno obrambo. Ohranili bomo nevtralnost vse dokler bo to mogoče. Pripravimo pa našo obrambo tako, da bomo v primeru potrebe lahko takoj stopili v borbo tako, da nas bo naš nasprotnik takoj čutil.

Italijanska sodba

Rim, 1. oktobra. AA. (Havas) »Relazioni Internazionali« priznajo, da je položaj Roosevelta znatno ojačen ter mnogo bolj, kakor je bil pred meseci. Predsednik posebno lahko računa na pomoč industrijskih krogov ter mnogih sindikatov. Sprememba zakona o nevtralnosti v smislu Rooseveltovega predloga se zdi skoraj gotova in to toliko bolj, ker je Roosevelt izolacionistom v gotovih vprašanih popustil in je vladala dala gotove izjave, ki garantirajo nevtralnost. Roosevelt je mnogo pridobil tudi s tem pravilo »Relazioni Internazionali«, da je odklonil boriti se s svojimi nasprotniki po radiu.

Amerika bo posredovala med Japonsko in Kitajsko?

Japonska bi na to pristala — Tudi Kitajska ne odklanja

Tokio, 1. okt. s. Po informacijah japonskih uradnih krogov namešča predsednik kitajske vlade Čang Kajšek preko bivšega poslanika v Ameriki dr. Wanga prošnjo ameriške vlade za posredovanje med Kitajsko in Japonsko. Po teh poročilih bi imela Amerika interes, da ustvari na Daljnem vzhodu protikomunistični blok Japonske in Kitajske.

Sanghai, 1. okt. br. Agencija Domej je objavila vest, da je zastopnik kitajskega zunanjega ministra izjavil, da bi mogla le ameriška vlada posredovati za mir na Daljnem vzhodu. Poudaril je, da si je treba le tako razlagati zadnje izjave novega japonskega zunanjega ministra Nomure o

nujni potrebi japonsko-ameriškega gospodarskega sodelovanja. Kitajska vlada je slej ko prej pripravljena pristati na gospodarsko sodelovanje z vsako državo in tudi z Japonsko, seveda pod pogojem, da se Kitajski v vsakem pogledu prizna popolna enakopravnost.

Hongkong, 1. okt. br. Kitajska regularna vojska je davi napadla japonske postojanke pri Čungkungu v bližini Hongkonga. Ves dopoldan so divjali okrog tega mesteca izredno hudi boji. Kakor kaže, so bile tu nastopile one kitajske čete, ki so pred kratkim napadle Japonce v neposredni bližini Kantona.

Maribor čez nedeljo

Maribor, 1. oktobra

Trgatev se je pričela

Po nekaterih okoliščinah vinogradnih so pričeli danes že s trgatvijo. Nekateri okoliški obitelji so namreč razglasile pričetek trgatve s 1. oktobrom. Seveda bo glavni del letošnje trgatve, ki obeta kvaliteto in kvantitetno boljše letino od lanske, izveden med 10. in 15. oktobrom t. l.

Tatovi in goljufi

Profesorju Alojziju Založniku, ki stanuje v Čopovi ulici 21, so ukradli obleke in druge predmete v skupni vrednosti okoli 1400 din. V Cirkovcih so odnesli Francu Košaku razne predmete in ga oškodovali za 1300 din. Brunu Mavrenčiču so odpejli kolo znamke »Ciro« z evid. št. 2-24194. Tkalskemu mojstru Josipu Župančiču so ukradli kolo znamke »Dürkopp« z evid. št. 2-162210. Drzni zlikovci so se oglasili v stanovanju posestnika Ignaca Mačka na Janževi gori. Pokradli so mu razne stvari, ki so vredne okoli 1200 din. Uradniku Srečku Skorpiku so ukradli zlat prstan, ki je vreden 500 din. Pa tudi žeparji so se pojavili na mariborskem trgu. Ukradli so železničarjevi ženi Franciški Terček ročno torbico, v kateri je bilo 150 din gotovine.

Tudi razni goljufi in sleparji imajo obilo konjunktur. K železničarjevi ženi Nini Kislihi, ki stanuje v Marmontovi ulici 8, je prišel neki moški. Izdal je za mehanika Sincervjeve trdnice in pregledal živalni stroj. Kislihova mu je izročila 50 din. Kmalu pa se je prepirčala, da je nasledila drznevnu goljufu. Pri služkinji Pavli Požarjevi v Ruski cesti 27 pa se je oglašila mlajša žena, ki ji je poročila, da je njena mati obolela in da potrebuje 70 do 80

din za zdravila. Požarjeva je dala neznan ki 100 din. Kmalu zatem pa se je prepirčala, da je njena mati zdrava. V vseh teh primerih skuša oblast razčistiti krivdo ter zajeti storilce.

Trije pojedli tele v dveh dneh

Na Tolstem vrhu so trije storilci odpejli tele iz hleva posestnice Josipine Arih. Orožniki so zajeli nekoga Stefana Pisarja, potem njegovega sina Ivana ter Adolfa Krumpačnika, ki so priznali, da so tele pojedli v dveh dneh, ker niso imeli kaj jesti. Guštanski orožniki so jih prignali v sodne zapore.

Naveličala sta se cirkusa

Lastnik cirkusa Karol Wertheim je prijavil policiji, da sta izginila neznanu kam 15letna Marija Eremida, ki je doma iz Šmartne ob Paki, ter 15letna Ivana Graec, ki je rodom iz Ruš. Policija skuša sedaj razjasniti usodo obeh mladih begunk. Domnevati je, da sta se naveličala cirkuskega življenja in da sta zaradi tega pobegnili.

Povožen deček

V bližini Pesnice se je učila šofirati neka ženska. Nesrečno naključje je hotelo, da je pri tem povozila 9letnega sinčka trgovca in gostilničarja Friderika Likavca. Nesrečni deček ima zlomljeno desno nogo in težke notranje poškodbe. Zdrav se v dr. Černičevem sanatoriju.

Opozorilo Mariborčanom

Predstojništvo mestne policije v Mariboru opozarja občinstvo, da se ne zadržuje v bližini raznih vojaških objektov, da se na ta način prepreči morebitni incidenti ter nesreče.

Mednarodna razstava fotografije v Zagrebu

Razstavljenih je 453 izbranih fotografij z vsega sveta

Zagreb, 1. oktobra. V zagrebškem umetniškem paviljonu je bila večeraj svečano otvorjena VII. mednarodna razstava umetniške fotografije. Razstavo je organiziral Fotoklub Zagreb. Otvoritev so prisostvovali podpredsednik vlade dr. Vladko Maček, ban dr. Šubašič, župan dr. Starčević in vrsta drugih uradnih predstavnikov, s čimer je bil podan pomenu sedanje razstave poseben poudarek.

VII. mednarodna razstava umetniške fotografije v Zagrebu je menda največja od vseh dosedanjih in je tudi kvaliteto zelo visoka. Okrog 500 avtorjev je poslalo 2000 slik. Razsodišče je izbralo 453 fotografskih umetnin iz Jugoslavije in iz raznih držav po svetu. Jugoslavanski amaterji so razstavili natanko 100 slik, od katerih jih 77 pripada zagrebškemu Fotoklubu. Udeležba številnih avtorjev iz inozemstva je gotovo posledica velikih uspehov, ki so jih fotomaterji iz Jugoslavije že dosegli v tujini. Posamezne fotografije so tako značilne, da brez kakšne posebne označbe povedo svoje poreklo. Fotografije priprečevalno izdajajo okus in značaj posameznih narodov. Japonske fotografije so polne pomladnega nadiha. Zamislite si črnojevo veljico, pod

katero ogledujete krasno japonsko pokrajino. Tipično je za Japonce, da najrajši slikajo tako, da je kaj nad njihovo glavo, bodisi veljica, posoda ali cvet. Pri Nemcih prevladujeta idila in ženski akt. Madžari ponavljajo idilo s puste v različnih inačicah. Američani so značilni po svoji kompoziciji zgradb in po portretih markantnih osebnosti, nadalje ljubijo otroke in mlade živali. Indijanci ljubijo izrazite človeške like in simbolične izraze.

Treba je priznati, da so najbolj raznovrstni motivi iz Jugoslavije, ki so tudi najbolj zanimivi. Izmed Angležev sodeluje na razstavi tudi sloveča Doroteja Wildingova, ki je fotografirala že celo vrsto najodličnejših svetovnoznanih osebnosti. Razstavlja je originalne fotografije angleškega kraljevskega para in Bernarda Shawa. Razumljivo, da je skrbno pripravljena in res pestra razstava vzbudila v Zagrebu, ki ima mnogo smisla za lep fotografijo, dovolj zanimanja. Odprta bo do 23. oktobra.

Vremenska napoved

Zemunska vremenska napoved za ponedeljek: Toplejšje, več oblaka, občasno vreme, od časa do časa dež.

Novi ruski protektorati ob Baltiku

Za Estonsko je na vrsti Latvija, ki bo morala odstopiti dve največji luki — Nekateri vestni govore tudi o Finski

Tallin, 1. okt. br. Veliko pozornost je v takojšnjih političnih krogih zbudila vest, ki jo je davi razširil moskovski radio, da bo namreč Rusija v kratkem pričela s Finsko in Latvijo vojaško, politična in gospodarska pogajanja. Rezultat teh pogajanj naj bi bil prav takšen sporazum, kakršnega je Rusija konec preteklega tedna sklenila z Estonsko. Potem takem si namerava Rusija sedaj pogodbeno pridobiti enak vojaški in gospodarski vpliv nad Latvijo in Finsko, kakor ga je dosegla v Estonski.

Stockholm, 1. okt. z. Jutri odpotuje v Moskvo posebna delegacija latvijske vlade. Uradno poročajo, da gre za gospodarska pogajanja. Splošno prepričanje pa je, da se je Latvijska enako kakor Estonska že uklonila pritisku Rusije in da gre za sklenitev slične pogodbe, kakor je bila sklenjena med Rusijo in Estonsko. Rusija je začela izvajati na Latvijo tako hudi pritiski, da o kakšni samostojni politiki Latvijske sploh ni več govora. Gre samo še za to, da se določi, v kakšni obliki naj se ure-

di bodoče sodelovanje Latvijske z Rusijo. Splošno se zatrjuje, da zahteva Rusija posebne privilegije latvijskih lukah, v Libavi in Vindavi, ki sta bili v carski Rusiji največji ruski izvozne luki ob Baltiku. Dočim so pomorska oporišča, ki jih je zahtevala Rusija od Estonske, izrazito strateškega značaja, so latvijske luke za Rusijo predvsem gospodarskega značaja. V bojazni pred morebitnimi komplikacijami so mnogi inozemci že začeli zapuščati Latvijo.

Odhod estonskega zunanjega ministra

Moskva, 1. okt. br. Estonski zunanji minister dr. Selter je dopoldne s svojim spremstvom zapustil Moskvo. Odpotoval je z letalom. Na letališču so ga pozdravili pomočnik komisarja za zunanje zadeve Lozovski, namestnik predsednika moskovskega Sovjeta Jaznov, ruski poslanik v Tallinu Kitin, šef protokola Barkov, moskovski poveljnik Reglakin, estonski poslanik v Moskvi Frei in drugi.

Poostritev vojne na morju

Ker je Anglija oborožila trgovske ladje, bodo nemške podmornice napadle vsako, ki jo bodo dočile

London, 1. okt. s. K objavi nemške vlade, da bo po oborožitvi angleških trgovskih ladij smatrala nemška mornarica vsako angleško trgovsko ladjo kot bojno ladjo in da bodo odslej nemške podmornice napadale angleške trgovske ladje brez svara, izjavljajo v angleških uradnih krogih, da je tako postopanje v nasprotju z mednarodnimi pogodbinami in mednarodnim pravom. Po mednarodnem pravu imajo trgovske ladje pravico, da imajo obrambno orožje in da tudi same napadejo sovražno bojno ladjo, če katero od njih ogroža. Sicer pa pripominjajo angleški uradni krogi, da se s to objavo položaj ni spremenil, ker so nemške podmornice že doslej brez svara napadale angleške trgovske ladje. Vse, kakor pa pomeni objava nemške vlade, proglasitev neomejene podmorniške vojne.

Pariz, 1. okt. AA. Havas poroča iz Londona: Ministrstvo za informacije sporoča, da je admiralitet pozvala vse angleške trgovske ladje, naj se pripravijo za primer napada s strani nemških podmornic, ker je nemški radio objavil, da se bodo vse angleške trgovske ladje smatrale kot vojne ladje. Nemški radio zagovarja ta ukrep s tem, češ da so angleški trgovski parniki napadli več nemških podmornic, dasi so se nemške podmornice dozdaj držale mednarodnega prava in opozarjale trgovske ladje preje preden so jih potopile. Angleško ministrstvo za informacije trdi, da je nemška trditve, da bi bile angleške trgovske ladje napadle nemške podmornice, popolnoma neresnične. Vendar pa se je treba vsekakor pripraviti za vsestranski borbo in obrambo proti podmornicam.

Od Nemcev zaplenjene danske ladje

Pariz, 1. okt. AA. Havas poroča iz Amsterdama: Nemške vojne ladje so zaplenile v četrti štiri danske ladje. Te ladje so: »Rotax«, »Diana«, »Margaret« in »Lel-

Krajevne bitke na zapadu

Francoska in nemška poročila — Hudo artilerijsko obstreljevanje — Istočasni francoski napadi na mnogih mestih — Bitka v zraku

Berlin, 1. okt. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je danes objavilo naslednje vojno poročilo: Na vzhodu se nadaljuje okupacija Varšave in Modlina. Na zapadu je bilo sovražno topništvo pri Saarbrücken močno v akciji. Drugih dogodkov na fronti ni bilo.

V letalskih bojih je bilo sestreljenih nad nemškimi ozemljem 10 angleških letal in dve francoski, nad Severnim morjem pa dve angleški letali. Nemško letalstvo je izgubilo dva aparata.

Pariz, 1. oktobra br. Vrhovno poveljstvo francoske vojske je nocoj objavilo na naslednje 56. vojno poročilo: Dan je mirno potekel. Na obeh straneh je bilo le nekoliko topniškega delovanja na področju vzhodno Saare.

Pariz, 1. okt. br. O operacijah na zapadni fronti je francosko vrhovno poveljstvo izdalo davi naslednje 55. vojno poročilo. Noč je v glavnem potekla brez večjih bojov. Samo na področju jugozapadno Saarlouisa so naše čete izboljšale svoje položaje. Kakor poroča agencija Havas dodatno k temu vojnemu poročilu, je snoči francoskim četam na področju ob Luksemburški meji uspelo potisniti Nemce za poljudni kilometer nazaj v smeri proti Trieru. Angleška letala so izvršila večerj dopoldne celo vrsto uspešnih izvidniških poletov nad nemškim ozemljem in še posebej nad nekaterimi odseki fronte, ki so jih fotografirali ponekod celo z višine 180 metrov. Pri nekem takem poletu je prišlo do spopada z nemškimi lovskimi letali. Koliko se bile nemške izgube, ni bilo mogoče dognati. Sestreljenih pa je bilo tudi nekaj angleških letal.

Pariz, 1. okt. AA. (Havas). Francoske čete nadaljujejo svoje oprezno napredovanje v smeri proti pozicijam, ki so jih zavzeli branitelji Siegfriedove linije. Na raznih delih bojišča so bili izvršeni krajevni napadi. Vsi ti napadi so bili izvršeni skoraj istočasno ter imajo namen povečati svoja izstožna negotovost. Inicijativa je v glavnem v francoskih rokah ter so bili vsi napadi izvršeni tako kakor so bili zamišljeni. Vsi napadi so bili skrbno pripravljeni. Dobro izvedeni in izvršeni z odličnimi rezultati in minimalnimi izgubami.

Treba je naglasiti da se napadi vršijo v glavnem v vseh ohih krajih kjer so se tudi doslej vodile borbe. Ob reki Mozeli ni bilo večjih pokretov čet, vendar so na-

še čete popravile svoje položaje tudi v tej pokrajini. Navzile nemškimi protinapadom so francoske čete nadaljevale svoje napredovanje ob reki Nied, jo prekorčile in se nahajajo sedaj približno 8 km oddaljene od Saarlouisa. Francoske pozicije na tem delu bojišča so odlično zaščitene z naravnim balkonom, ki dominira nad dolino reke Saare ter mestom Saarlouison in še nad nekaterimi kraji. V teku večerjane ofenzive v širini 2 km, so francoske čete zavzele važne točke, ki bodo odlično služile za izvršitev poznejših operacij. Nemško topništvo je bilo v glavnem aktivno, vendar ni moglo neprestano streljati in ni moglo vplivati na razvoj francoskih operacij. Zdi se, da nastaja gotova nervoznost in vznemirljivost na nemški strani.

London, 1. oktobra. AA. (Reuter) Letalsko ministrstvo sporoča da je angleško vojno letalstvo izvršilo v minuli noči uspešne izvidniške lete nad Severno Nemčijo. Vsa angleška letala so se vrnila ne poškodovana. V teku večerjanih borb visoko nad zapadnim bojiščem sta bili sestreljeni dve nemški lovski letali.

Popoln vpoklic treh letnikov v Angliji

London, 1. oktobra br. S kraljevimi ukazom so bili danes z rednimi izjemami vpoklicani pod orožje vsi moški od 20. do 22. leta. Vpoklic teh treh letnikov bo dal 950.000 novih vojakov. Oni vojaški obvezniki, ki se nahajajo v tujini, se morajo prijaviti najkasneje 7 dni po svojem povratku v domovino.

Zatišje bo še trajalo?

London, 1. okt. br. Po informacijah angleških izvidniških letalcev, so Nemci v zadnjih dneh na Württembergem in Badenskem koncentrirali znatne kontingente vojsk, nadaljnji koncentraciji in transportov nemških vojskih sil v smeri proti meji pa ni bilo opaziti. Po vestih iz Nemčije je bil znaten del divizij, ki so bile sedaj sproščene, poslan v svoje garnizije, kjer se izpopolnjujejo z novimi obvezniki in vojnimi potrebščinami. Na fronti sami je sorazmerno le malo vojsk. Spričo tega ni računati s tem, da bodo Nemci že v bližnjih dneh prišli v ofenzivo. Verjetno je, da bo Hitler še v svojem napovednem

govoru določil rok več dni za odločitev o miru ali nadaljni vojni, v kateri naj bi Nemčija prešla v ofenzivo.

Letalski boji

London, 1. oktobra. s. Letalsko ministrstvo javlja, da so angleška letala izvršila ponoči zopet večje izvidniške polete nad severno Nemčijo. Dalje javlja ministrstvo, da sta bili ob priliki večerjane zračne bitke med angleškimi in nemškimi letali nad Siegfriedovo linijo sestreljeni dve nemški letali. Angleške izgube še niso točno ugotovljene.

Pariz, 1. oktobra. s. Tekom zadnjih 24 ur so bili nad Siegfriedovo linijo v teku večji boji med angleškimi in francoskimi silami na eni strani ter nemškimi na drugi. Na obeh straneh je bilo približno enako število izgub, ki so znatne.

Berlin, 1. oktobra. AA. (DNB). Nemška vojska letala so zbila davi nad Severnim morjem 2 angleška bombnika. Danes dopoldne je pet angleških bombnikov poskušalo pri Saarbrücken preleteti nemško mejo. Eskadri nemških lovskih letal se je posrečilo zbiti vseh pet angleških bombnikov. Ista eskadrija je sestrelila tudi eno francosko letalo. V toku prvega meseca vojne so Francozi izgubili 37 letal, Angleži pa 27. Razen tega je bila topredirana ena angleška matična ladja za letala medtem ko je bila druga matična ladja uničena z bombo, tako da je število uničenih sovražnih letal mnogo večje.

Vojni posvet v Parizu

Pariz, 1. oktobra. s. Ministrski predsednik Daladier je imel danes ponovno konferenco z vrhovnim poveljnikom vojske Gamelinom in poveljnikom letalstva Vuilleminom.

Povečan rumunski izvoz v Nemčijo

Bukarešta, 1. oktobra. s. Nova trgovinska pogodba med Nemčijo in Rumunijo predvideva povečanje rumunskega izvoza železne rude v Nemčijo za 9000 ton ter povečanje izvoza nafte za 5%. Trgovinski promet med Nemčijo in Rumunijo bo po novi pogodbi dosegel rekordno vsoto 5 in pol milijarde dinarjev. Nemčija je pristala na ugodnejši tečaj za menjavo marke v leje, in sicer 41 in pol lejev za marko mesto 47, kolikor so Nemci prvotno zahtevali.

Berlin, 1. oktobra. AA. (DNB). Redni letni sestanek nemške in rumunske gospodarske delegacije predvidene v trgovinski pogodbi iz leta 1935. se je vršil te dni v Bukarešti ter bil končan 29. t. m. Pogajanja je vodil v imenu nemške vlade polnomočni minister dr. Clodius Pogajanja so se vodila in končala v zelo prijateljskem duhu. Vsa odprta vprašanja so bila ugodno rešena. Pogajanja so imela rešiti v podrobnostih medsebojno trgovino v dobi od 1. oktobra 1939 do 30. septembra 1940. V toku pogajanj je bilo ugotovljeno, da je nemško-rumunska trgovina v minulih letih pokazala zadovoljiv napredek in je zaradi tega pričakovati, da se bo v prihodnjem letu še bolj razširila.

Triletnica Francovega režima v Španiji

Burgos, 1. okt. br. Vsa Španija je danes na slovesen način praznovala triletnico, odkar je bil sedanjí predsednik španske republike general Franco izvoljen za vodjo španskega nacionalističnega gibanja. Vsa španska mesta so bila okrašena z zastavami. Povsod so bile velike vojaške parade.

Interniranje poljskih židov

Curli, 1. okt. z. »United Press« poroča iz Berlina, da so bili v zadnjih desetih dnevih poslani koncentracijsko taborišče v Oranienburgu vsi na nemškem živeči poljski židje ter vsi židje iz zasedenega poljskega ozemlja. Skupno je bilo interniranih okrog 14.000 židov. Vsi poljski židje morajo do 6. oktobra prijaviti vse svoje premoženje.

Komunistično premoženje v Franciji zaplenjeno

Pariz, 1. oktobra s. Z vladnim odlokom je bilo zaplenjeno premoženje francoske komunistične stranke.

Kmetje so zažgali cigansko vas

Zagreb, 1. oktobra. V okolici Gline je prebivala že od nekdaj stara ciganska rodovina Kalendarovičev. Pradabli so si pravico bivanja na zemljišču soseske. Prebivalci so dobrosrčni in gostoljubni ter prav gotovo tudi ciganov ne bi prezanaali. Ali večne nevednosti z njimi povzročajo venomer različna razburjenja. Nekateri cigani so se doslej že oboteli in so postali dobri gospodarji. Toda večina ciganov je na slabem glasu zaradi tatvin. Kadarkoli kaj izgine v vasi, takoj so osumljeni cigani in na žalost se tudi pogostokrat izkaže, da je sum upravičen.

Leto ino isen so se v vasi Viduševcu ki je nadele od ciganskega naselja močno pomnožile tatvine žita in drugih pridelkov. Izginilo je tudi nekaj gospodarskega orodja in hišnih potrebščin. Sum je vselej letel na cigane. Tako se je mržnja kmetovalec stopnjevala in posledica je bila, da so se sestali nekateri uglednejši gospodarji in so sklenili, da se na drastičen način rešijo ciganov. Sklenili so, da zažgejo cigansko naselje. Nedavno noč se je zbralo kakih sto kmetov. Obkrožili so cigansko naselje in podtaknili ogenj. Ki je planil plamen, nihče ni hotel pomagati gasiti. Plamen je bil tako velik, da se je videlo vse do Gline. Orožniki iz Gline so prihiteli na pomoč, da bi gasili, toda bilo je že prepozno. Med drugim je zgorela tudi domacija cigana Petra Kalendaroviča, ki je bil na glasu bogataš. Zgorelo mu je prav vse, še domači pes na verigi. Takoj po požigu so orožniki uvedli strogo preiskavo. Nič manj kakor 60 kmetov so ovadili sodišču.

Rooseveltovo položaj vedno močnejši

Danes se začne nevtralnostna debata

Washington, 1. okt. br. Jutri se prične v kongresu debata o spremembi zakona o nevtralnosti ter debata o kreditih državam, ki imajo v Zedinjenih državah še finančne obveznosti iz svetovne vojne. Prav tako začne naslednje dni v Washingtonu zasedati pod Rooseveltovim predsedstvom komisija za industrijsko mobilizacijo Zedinjenih držav za primer, da bi se Zedinjene države vendarle zaplete v vojno. Komisija bo obravnavala naslednje skupine industrijske mobilizacije: 1. priprave tovarn za fabrikacijo orožja in municije, 2. priprava industrijskih surovin, 3. proizvodnja in razdelba električne energije, 4. preskrba z gorivi in 5. ureditev transporta.

Bivši guverner newyorške države Smith, ki je veljal še o priliki volitev leta 1936. za hudega nasprotnika »Roosevelta«, je imel smoti po radiu govor, v katerem se je odločno zavzel za Rooseveltove predloge glede spremembe sedanje nevtralnostne zakona. Rooseveltovi predlogi, je dejal, predstavljajo edino možnost, da se prepreči namere onih, ki bi hoteli, da bi se tudi Zedinjene države zaplete v sedanjo vojno. Rooseveltovi predlogi so po človeškem razumu, razsodnosti in patriotskih čustvih povsem utemeljene.

Tudi republikanci se izjavljajo za Roosevelta

Pariz, 1. oktobra AA. Havas poroča iz Washingtona: Republikanski senator Bridges iz New Hampshirea, kandidat za pred-

sednika Zedinjenih držav in doslej eden najoglednejših pristavec izolacije, je izrazil svoje mnenje snoči po radiu. To mnenje je jasno evoluiralo v ugodnem smislu za Rooseveltovo pojmovanje nevtralnosti. Bridges je med drugim dejal: Ne želimo videti, kako se širita nacizem in komunizem. Sklenili smo preprečiti razširitev teh sistemov na ameriški kontinent. Borili se bomo proti temu in to preprečili.

Bridges je predlagal naj člane kongresa ostanejo v Washingtonu ves čas evropskega spopada, da se po potrebi lahko vedno izvede revizija zakona o nevtralnosti. Naše tovarne morajo delati za narodno obrambo. Ohranili bomo nevtralnost vse dokler bo to mogoče. Pripravimo pa našo obrambo tako, da bomo v primeru potrebe lahko takoj stopili v borbo tako, da nas bo naš nasprotnik takoj čutil.

Italijanska sodba

Rim, 1. oktobra. AA. (Havas) »Relazioni Internazionali« priznajo, da je položaj Roosevelta znatno ojačen ter mnogo bolj, kakor je bil pred meseci. Predsednik posebno lahko računa na pomoč industrijskih krogov ter mnogih sindikatov. Sprememba zakona o nevtralnosti v smislu Rooseveltovega predloga se zdi skoraj gotova in to toliko bolj, ker je Roosevelt izolacionistom v gotovih vprašanjih popustil in je vlada dala gotove izjave, ki garantirajo nevtralnost. Roosevelt je mnogo pridobil tudi s tem pravijo »Relazioni Internazionali«, da je odklonil boriti se s svojimi nasprotniki po radiu.

Amerika bo posredovala med Japonsko in Kitajsko?

Japonska bi na to odklanja

Tokio, 1. okt. s. Po informacijah japonskih uradnih krogov namešča predsednik kitajske vlade Čangkašjek preko bivšega poslanika v Ameriki dr. Wanga prošni ameriško vlado za posredovanje med Kitajsko in Japonsko. Po teh poročilih bi imela Amerika interes, da ustvari na Daljnem vzhodu protikomunistični blok Japonske in Kitajske.

Sanghaj, 1. okt. br. Agencija Domej je objavila vest, da je zastopnik kitajskega zunanjega ministra izjavil, da bi mogla le ameriška vlada posredovati za mir na Daljnem vzhodu. Poudaril je, da si je treba le tako razlagati zadnje izjave novega japonskega zunanjega ministra Nomure o

njni potrebi japonsko-ameriškega gospodarskega sodelovanja. Kitajska vlada je slej ko prej pripravljena pristati na gospodarsko sodelovanje z vsako državo in tudi z Japonsko, seveda pod pogojem, da se Kitajski v vsakem pogledu prizna popolna enakopravnost.

Hongkong, 1. okt. br. Kitajska regularna vojska je davi napadla japonske postojanke pri Čungkungu v bližini Hongkong. Ves dopoldan so divjali okrog tega mesta izredno hudi boji. Kakor kaže, so bile tu nastopile one kitajske čete, ki so pred kratkim napadle Japonce v neposredni bližini Kantona.

Maribor čez nedeljo

Maribor, 1. oktobra

Trgatev se je pričela

Po nekaterih okolištvih vinogradnih so pričeli danes že s trgatvijo. Nekateri okoliške občine so namreč razglasile pričetek trgatve s 1. oktobrom. Seveda bo glavni del letošnje trgatve, ki obeta kvaliteto in kvantiteto boljše letino od lanske, izveden med 10. in 15. oktobrom t. l.

Tatovi in goljufl
Profesorju Alojziju Založniku, ki stanuje v Čopovi ulici 21, so ukradli obleke in druge predmete v skupni vrednosti okoli 1400 din. V Cirkovcih so odnesli Francu Košaku razne predmete in ga oškodovali za 1300 din. Brunu Mavrenčiču so odpejli kolo znamke »Ciro« z evid. št. 2-24194. Tkalskemu mojstru Josipu Župančiču so ukradli kolo znamke »Dürkoppe« z evid. št. 2-162210. Drzni zlikovci so se oglasili v stanovanju posestnika Ignaca Mačka na Jančevi gori. Pokradli so mu razne stvari, ki so vredne okoli 1200 din. Uradniku Srečku Skorpiu so ukradli zlat prstan, ki je vreden 500 din. Pa tudi žeparji so se pojavili na mariborskem trgu. Ukradli so železničarjevi ženi Franciški Terček ročno torbico, v kateri je bilo 150 din gotovine.

Tudi razni goljufl in sleparji imajo obilo konjunktur. K železničarjevi ženi Nini Kislihi, ki stanuje v Marimontovi ulici 8, je prišel neki moški. Izdal se je za mehanika Sincervjeve trdnice in pregledal šivalni stroj. Kislihova mu je izročila 50 din. Kmalu pa se je prepirčala, da je naselila drznemu goljuflu. Pri služkinji Pavli Požarijevi v Ruski cesti 27 pa se je oglasila mlajša žena, ki ji je sporočila, da je njena mati obolela in da potrebuje 70 do 80

din za zdravnik. Požarjeva je dala neznan ki 100 din. Kmalu zatem pa se je prepirčala, da je njena mati zdrava. V vseh teh primerih skuša oblast razistiti krivdo ter zajeti storilce.

Trije pojedli tele v dveh dneh
Na Tolstem vrhu so trije storilci odpeljali tele iz hleva posestnice Josipine Arih. Orožniki so zajeli nekega Štefana Pisarja, potem njegovega sina Ivana ter Adolfa Krumpčnika, ki so priznali, da so tele pojedli v dveh dneh, ker niso imeli kaj jesti. Guštanski orožniki so jih prignali v sodne zapore.

Naveličala sta se cirkusa
Lastnik cirkusa Karol Wertheim je prijavil policiji, da sta izginila neznanu kam 18letna Marija Eremida, ki je doma iz smatna ob Paki, ter 15letna Ivana Gračej, ki je rodom iz Ruš. Policija skuša sedaj razjasniti usodo obeh mladih begunck. Domnevati je, da sta se naveličali cirkuskega življenja in da sta zaradi tega pobegnili.

Povožen deček
V bližini Pesnice se je učila šofirati neka ženska. Nesrečno naključje je hotelo, da je pri tem povozila 9letnega sinčka trgovca in gostilničarja Friderika Likavca. Nesrečni deček ima zlomljeno desnico in težke notranje poškodbe. Zdrav se v dr. Černičevem sanatoriju.

Opozorilo Mariborčanom
Predstojništvo mestne policije v Mariboru opozarja občinstvo, da se ne zadržuje v bližini raznih vojaških objektov, da se na ta način prepreči morebitni incidenti ter nesreče.

Mednarodna razstava fotografij v Zagrebu

Razstavljenih je 453 izbranih fotografij z vsega sveta

Zagreb, 1. oktobra. V zagrebškem umetniškem paviljonu je bila večerj svečano otvorjena VII. mednarodna razstava umetniške fotografije. Razstavo je organiziral Fotoklub Zagreb. Otvoritev so prisostvovali podpredsednik vlade dr. Vladko Maček, ban dr. Šubašić, župan dr. Starčević in vrsta drugih uradnih predstavnikov, s čimer je bil podan pomeni sedanje razstave poseben poudarek.

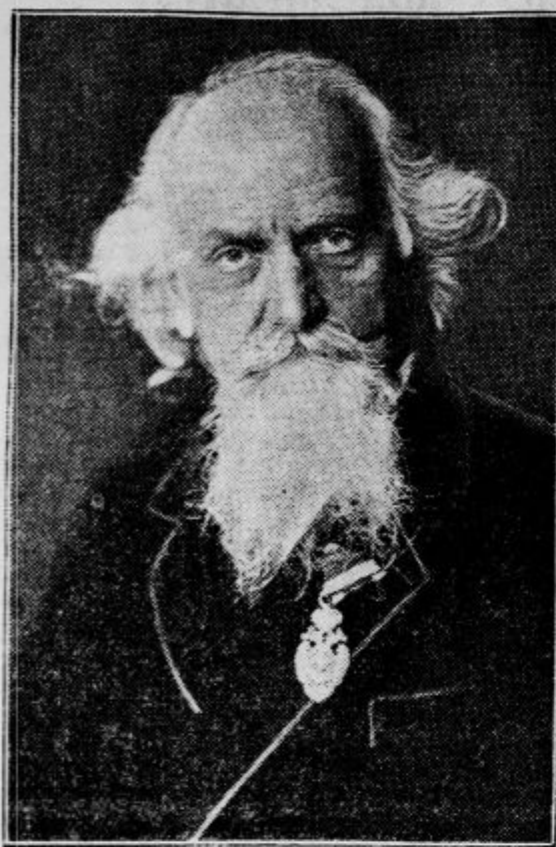
VII. mednarodna razstava umetniške fotografije v Zagrebu je menda največja od vseh dosedanjih in je tudi kvaliteto zelo visoka. Okrog 500 avtorjev je poslalo 2000 slik. Razsodišče je izbralo 453 fotografskih umetnin iz Jugoslavije in iz raznih držav po svetu. Jugoslavanski amaterji so razstavili natanko 100 slik, od katerih jih 77 pripada zagrebškemu Fotoklubu. Udeležba številnih avtorjev iz inozemstva je gotovo posledica velikih uspehov, ki so jih fotografirali iz Jugoslavije že doslej v tujini. Posamezne fotografije so tako značilne, da brez kakšne posebne označbe povedo svoje poreklo. Fotografije prečiščeno izdajajo okus in značaj posameznih narodov. Japonske fotografije so polne pomladne nadiha. Zamislite si črnejšo veljico, pod

katero ogledujete krasno japonsko pokrajino. Tipično je za Japonce, da najrajši slikajo tako, da je kaj nad njihovo glavo, bodisi vejica, posoda ali cvet. Pri Nemcih prevladujeta idila in ženski akt. Madžari ponavljajo idilo s puste v različnih inačicah. Američani so značilni po svoji kompoziciji zgradb in po portretih markantnih osebnosti, nadalje ljubijo otroke in mlade živali. Indijanci ljubijo izrazite človeške like in simbolične izraze.

Treba je priznati, da so najbolj raznovrstni motivi iz Jugoslavije, ki so tudi najbolj zanimivi. Izmed Angležev sodeluje na razstavi tudi sloveča Doroteja Wildingova, ki je fotografirala že celo vrsto najodličnejših svetovnoznanih osebnosti. Razstavila je originalne fotografije angleškega kraljevskega para in Bernarda Shawa. Razumljivo, da je skrbno pripravljena in res pestra razstava vzbudila v Zagrebu, ki ima mnogo smisla za lep fotografijo, dovolj zanimanja. Odprta bo do 23. oktobra.

Vremenska napoved
Zemunska vremenska napoved za ponedeljek: Toplejša, večjema oblačno vreme, od časa do časa dež.

Spominu kiparja Alojza Gangla

Alojz Gangl

Ze štiri leta počivajo telesni ostanki enega najpomembnejših slovenskih kiparjev, Alojza Gangla, na idiličnem pokopališču njegovega rojstnega kraja v Metliki nad Kolpo. S tem, da so bili njegovi ostanki prepeljani v domača tla, se je izpolnila gorka želja zaslužnega pokojnika, ki je v Pragi toliko sanjaril o svoji dragi domovini, da si mu ni mogla dati kruha. Alojz Gangl je umrl v ponosni češki prestolnici 2. oktobra 1935 na svojem stanovanju v šestnajstem okraju, kjer je danes Ganglova ulica.

Letos, ko smo se tudi spominjali osemdesetletnice mojstra Gangla in ko se je znaten del njegove tvorbe vrnil v domovino, da bi v Ljubljani in v Metliki ovekovečil njegov spomin, se nam misli hvaležno vračajo k temu umetniku. S priznanjem se klanjamo njegovemu nesmrtnemu duhu, ki je ohranjen v bronu in kamnu umetnikovih del.

Alojz Gangl: Pastirček

Obisk v prestolnici

Pred dnevi so v Beogradu z uvaževanja vrednim uspehom prvič igrali Jožeta Kranjca „Direktorja Čampo“ v režiji inž. arh. Bojana Stupice — V naslednjem nam pisatelj pripoveduje nekaj svojih zanimivih doživetij in opazovanj

Pridiga v vlaku

Ko sem stopil v nočni brzovlak, sem se silno začudil, kajti prostora je bilo na pre-

se je sklonila naprej, se z obema komolcema naslonila na mizico, ki je bila priklenjena ob oknu, nato pa je povedala na ves glas:

»Vsi smo ljudje, bogati in revni, židje in pasisti. Kdor je pameten, lahko živi, kdor ne, ne more — in mi smo lepo živeli. Preganja nas širni svet, gremo, pridemo nekam in moramo začeti iznova, začnemo, delamo in spet moramo iti. Bogastvo! Ni bogastva brez dela in ni pravega dela brez pravega razuma, razum pa imamo mi; nismo tega krivi, čeprav je to naš dedni greh. Nikar mi ne govorite! Ne vem, kaj bom žrtvovala, da tu pri vas, v vaši majhni, drobni in nedolžni deželi, ustanovim društvo ljubiteljev pravičnih ljudi, ki bodo razumeli našo nesrečo in nam stali ob strani. Da! Res, silno ste se mi zamerili, kajti vi gledate samo z ozkim srcem, vidite žida, a ne vidite duše in srca! In vendar je nas zdaj toliko med vami!«

Sedla je nazaj in utihnila. Tudi jaz sem molčal in sem jo gledal, čez čas pa me je zmanjkalo, zaspal sem. Ko pa sem se v Beogradu prebudil, sem videl, kako je skozi odprto okno klicala: »Nosač, nosač!«

Začuden sem jo vprašal, ali govori tu, naš jezik, ona pa se je posmešnila in mi odgovorila:

»Da, mein Herr — aber, što se vas to tiče?«

Potem je nisem več videl.

Nosači

Vlak se je ustavil in skočil sem iz vagona na hodnik, že sem nameraval iti naprej, ko sem zagledal, kako teko ob vlaku cele vrste nosačev, obloženih v modre hlače in s kapo na glavi, pod vsako kapo vidite oči, na vsaki kapi številka. Pred sosednjim vagonom sta se dva že ruvala za kovčeg debelušnega gospoda, čigar obraz se je svetil v oknu voza.

»Moj je!« je vpil prvi nosač, droben, suhljat človek z obraslimi obrvmi.

»Moj je!« je vpil drugi, širokopleč, velik mož z rdečim obrazom.

»Moj je!«

»Moj je!«

Viekle sta sem, viekle sta tja, lastnik kovčega pa je strmel na oknu in malomarno opazoval ta prizor, kakor bi gledal predstavo. Ko pa se mu je zdelo, da kovčeg morda ne bo vzdržal sile obeh, se je zadržal:

»Kaj je? Pustite vi — čujete, pustite!«

Oba sta pogledala navzgor, gospod pa se je še bolj sklonil iz okna, pogledal zdaj tega zdaj onega — potem pa je počasi stegnil roko in pokazal s prstom na drugega, širokoplečega, in dejal:

»Vas sem klical, vi pa...« obrnil se je k prvemu, svi pa izginile!

Drugi človek je za trenutek sklonil glavo, potem pa je izpustil ročaj, pljunil je po tleh, zaškrtnil z zobmi in zamrmral:

—ti mater!«

Mene je množica, ki se je usipala iz drugih vlakov, zanesla naprej, že sem bil pri izhodu. Oddal sem listke in stopil na plan. Malo pa je manjkalo, da nisem spet obstal, kajti od obeh strani so strmele vame modre obleke, kape s številkami, ka-

Jože Kranjc

tek, vsi vagoni pa so bili opremljeni drugorazredno. Mirno sem se pogreznil v mehke blazine, prižgal cigareto in se zadovoljno smehljaj sam vase v občutku, da se bom pošteno prespal. Čas se je namreč že bližal odhodu, pa ni bilo v moji oddelek živga človeka. Puhal sem dim v zrak, razmišljal o svojem delu, in — kot je navada ob takih prilikah — delal načrte za bodoče dni. Ko me nenadoma prekine zvočni ženski glas. Brž sem se obrnil in sem zagledal med vrati drobno žensko postavljeno s kovčgom v roki.

»Ali je prosto?« je vprašala v nemškem jeziku in že je vrgla majhen kovčeg na pleteno polico, slekla si je šumeči plašč oddela klobuk in sedla k oknu naravnost proti meni.

Ni mi menda treba posebej poudarjati, da sem si jo ogledal od nog do glave. Črno, mehko krilo do kolen, rumena, globoka izrezana bluza, bel obraz, temne, globoke oči, nekoliko ukrivljen nos, vranji kodrast lasje, židinja. Mlada, lepa židinja.

Ne vem več, kako je prišlo do razgovora (menda me je prosila ognja, ker se sam nisem spomnil), beseda je dala besedo in že sem vedel, da je z Dunaja, da ima tepega moža — einen wunderschönen Mann — da so imeli veletrgovino biserov, povedala mi je tudi, da so zbežali in so v Beogradu, da pa morajo hraniti. »deswegen fahre ich in der dritten Klasse«, jaz pa sem jo poslušal in gledal zdaj v njene zgovorne oči, zdaj v njena bleščeča kolena, ki so sijala skozi tenčico njenih pajčevinastih nogavic. Nenadoma pa me je vprašala, ali se mi zdi prav, da po večini preganjajo le bogate žide in da se mi to ne zdi zanje preveč hudo, kdor ima, lahko živi kjerkoli, židje pa sploh — reveži so le siromaki — in ne vem, kaj še. Njej pa so se zaiskrile oči, zdelo se mi je, da hoče planiti po koncu, nazadnje pa

arh. Stupica mi je pokazal nekaj svojih inscenacij, ki kažejo, da gre krepko navzgor po poti, ki jo je začel v Ljubljani. Govorila sva o tem in onem in pri tej priliki mi je prišlo na misel, zakaj morata prav ta dva biti izven slovenskega teatra, med tem ko pri nas režirajo celo ljudje, ki za to nikdar niso imeli znanja. V tem primeru ne drži latinski pregovor: nemo propheta in patria, saj se je Stupica vendar tudi pri nas pokazal čedega umetnika — temveč bi se najbolj ta pregovor moral spremeniti v drugega, ki bi se glasil: nima vsak sreče v upravi. Mislim, da je dolžnost naše uprave, da ta dva umetnika privabi nazaj. Ali ni čudno, da se večina naših prvih moči porazgubi po svetu; tisti pa, ki ostanejo na mestu, morajo opravljati dvojno, trojno delo, ki pa poleg tega niti upoštevano ni ali pa jim celo nekdo meče polena pod noge.

Seznanil sem se tudi z nekaterimi člani in članicami drame, ki sem jih zvečer tudi videl igrati. Naša drama je res na višku, toda isto velja vsekakor tudi za beograjsko. Zlatković, Novaković, Cvetković, Milošević in drugi, to so umetniki po božji volji, njim ob strani stoji Dugaličeva, Zlatkovičeva, Petrovičeva in druge. Njih razmerje je kolegijsko, so kot ena družina, ne muči jih nič, občutek sem imel, da tam ne poznajo kakšne obročne plače, zazdelo se mi je celo, da vladajo upravo in ansamblom nekakšen prijateljski duh. In ko sem se vračal iz gledališča, sem dejal Stupici:

»Delata, delata.«

Stresnil je s svojim mogočnim tilnikom in me udaril po rami, nato pa je dejal in me gledal s svojimi drobnimi očmi:

»Delava, ampak Slovenca sva in bi rada delala doma.«

Slovenci v Beogradu

Slovencev je v Beogradu nekaj čez 15 tisoč. Večinoma so zaposleni v državnih ustanovah, je pa tudi nekaj trgovcev in industrialcev (n. pr. tvrdka žitnik in drug, ki zaposluje 50 slovenskih delavcev in se bavi z impregniranjem tkanin). Največ je bivših trgovcev, v katerih je večina priflosarila iz Savinjske doline in se tu naseli-

pa ob kapi, nosač pri nosaču, vsi pa so mi klicali:

»Dajte, da vam nosim, gospodine.«

Imel pa sem samo aktovko, zato sem stopil naprej in že je pred mano zasijalo bleščeče velemost, naša bela prestolnica z vsem svojim hrupom in vikom.

Teater in Stupica

Inž. arh. Bojan Stupica

Beograjsko gledališče ima dvojce poslopij: gledališče pri spomeniku in gledališče na Vračaru. Gledališče pri spomeniku je precej večje od naše opere. Ko sem si ogledal oder, sem videl, da ima vrtilno sceno in pogreznico, s katero je mogoče pogrezniti celo sceno. Oder je prostoren tudi v globino, široko in višino. Obe gledališči pa nista razdeljeni kakor v Ljubljani, v opero in v dramo, temveč se večina del predvaja v obeh, neki dan pri spomeniku, drugi dan na Vračaru in narobe. Gledališče na Vračaru je nekoliko manjše od naše opere, a večje od naše drame. Oder je velik, posebno me je začudila njegova globina.

Tu sem se sešel tudi s prijateljem inž. arh. Stupico in njegovo gospo Savko, ki delujeta v Beogradu že drugo leto. Inž.

lila. Mnogo slovenskih trgovcev in podjetnikov pa je tudi propadlo, ker se niso razpoznali v tem velikem mestu, kakršen je Beograd, niso razumeli tempa in so delali, kakor bili nekeje v Sloveniji. Vendar se zadnje čase vidi, da naša podjetja privajajo, kar je dokaz, da so začeli razumevati potrebe in duha juga in zdaj se v Beogradu že prodajajo slovenski izdelki, kakor pletenine, tekstilno blago, ročna dela, pohištvo, čevlji (čevljarska zadruga iz Zirov) itd. Ko sem enega teh Slovencev po vprašal, kako se počuti med Srbi, mi je odgovoril:

»Zdi se mi, da je razlika med nami in bratje Srbi ta, da Srbi nimajo tako razvitega smisla za sistematično organizacijo kakor jo imamo mi. To se kaže tudi v notranjem delu podjetja. Poznal sem primere, da so bile mezde v prečanskih dosti večje kakor v Beogradu. Izdelki iz Beograda pa kljub tem in kljub voznini niso mogli konkurirati: prodaja je bila neorganizirana, prav tako tudi interno poslovanje.«

Slovenskega delavstva do zadnjih dni v Beogradu ni bilo dosti, odkar pa se je začela naša industrija seliti na jug, je številko našega delavstva zelo naraslo, največ je kvalificiranih delavcev v tovarnah v Pančevu, Zemunu in predmestju Rakoviči. Tudi njihov zaslužek je še dokaj dober. Zdi se pa, da niso kaj pridna strokovno organizirani, čemur bo najbrž vzrok ta, da se še niso popolnoma vživeli v nove razmere.

V Beogradu je čez 600 služkinj. Imajo svojo organizacijo, ki si je kot glavni svoj cilj postavila sezidavo lastnega doma. Njihova akcija je kaj lepo uspevala — zadnje čase pa je popolnoma zastala. Ne ve se za pravi vzrok, povpraševal sem to in

Savka Severjeva

ono, iz vsega, kar sem zvedel, pa bi utegnil misliti, da je stvar v zvezi z zavodom šolskih sester, kajti čul sem, da se v njem nahajajo postelje, ki so jih služkinje kupile, zdaj pa plačujejo od njih po 5 dinarjev za noč.

Več skupnosti!

Največji slovenski problem v Beogradu pa so društva. Že več let je šlo stremiljenje za tem, da bi vsi Slovenci imeli v Beogradu skupno društvo, toda to se ni posrečilo, vzrok tega pa je — kakor je to pri nas navada — politika. Pred nekaj leti je bilo namreč v Beogradu kar pet slovenskih društev: Društvo »Cankar«, Društvo slovenskih služkinj, »Prosvetno društvo«, Triglav in Edinost. Pozneje sta društvi Triglav in Edinost predlagali združitve vseh slovenskih društev, ki naj bi poleg drugih svojih nalog prevzela tudi postavitev skupnega slovenskega doma. Vsa društva razen prosvetnega so se odzvala temu povabilu in tako se je ustanovilo Društvo Slovencev v Beogradu, ki je tako naj-reprezentativnejši predstavnik Slovencev v Beogradu. Svoje prostore ima v Lobni ulici 22 in ima več odsekov: akademski, prosvetni, dramatski, planinski in salonski odsek. Predseduje mu dr. Goršek. Namen društva je predvsem, ustvariti stalen stik med člani, širiti slovensko prosveto s predavanji, prosvetnimi večeri, z dramskimi nastopi — poglobljati prijateljsko vez z zabavnimi večeri itd., postavilo pa si je tudi 3 planinske kočice na Avali in ustanovilo podporni fond za siromašne študente, ki daje podpore velikemu številu akademikov, od katerih je v društvu vpisanih 120. Prosvetno društvo ima prostore v samostanu šolskih sester, akademikov je vpisanih vanj okrog 25.

Društvo Slovencev v Beogradu je tudi izdajalo svoj list »Beograjski Slovenec«, ki pa zadnje čase izhaja neredno, čemur so v prvi vrsti vzrok neplačujoči naročniki, pa tudi sotrudniki in sodelavci. List se je posebno zavzemal za združitve vseh Slovencev na jugu v skupno prosvetno in gospodarsko organizacijo, na čemer zdaj društvo dela z vso silo, kajti Slovenci so razkropljeni po vseh krajih našega juga. Ta organizacija bi imela svoj poseben pomen v tem, da bi uredila posredovanje služb in gojila stik z domovino — matico z lastnimi počitniškimi kolonijami, obenem pa bi tudi strokovno organizirala slovensko delavstvo in mu tako stala ob strani v njegovi borbi za socialne pravice.

Med slovenskimi kulturnimi delavci v Beogradu je poleg inž. arh. Stupice in njegove gospe Savke še nekaj drugih, med njimi skladatelj Marjan Kozina, čigar orkestralno delo za bas, solo in orkester z naslovom »Petrica Karempuh« so prenašali pred časom v beograjskem radiu, na zimo pa ga bodo na javnem koncertu. Kozina dela zdaj na svoji operi »Lepa Vida«, za katero mu je napisal libreto književnik Fran Albrecht.

Marjan Kozina

Po mojem skupnem vtisu bi si upal napisati, da je društveno življenje Slovencev v Beogradu šele v razvoju, vzrok tega pa je v prenamajnem medsebojnem stiku in v preveliki politični razcepjenosti, vsled česar se vse delo deli in nima one sile, ki bi jo imelo, če bi bilo enotno. In če je že nastopilo spoznanje, da je skupno delo nemogoče, naj bi s toliko večjo silo gradil vsak posameznik v društvu, saj je toliko možnosti za poiskanje onih temeljev, na katerih mora delo uspeti. Ni najmanjši ta, da se Društvo Slovencev v Beogradu naveže na matično zemljo, ki bo dajala, kar je tam za zdaj nemogoče.

Jože Kranjc

NAPAK GA JE RAZUMELA

Nadzornik: »Koliko otrok imate, gospa?«

Učiteljica: »Trindvajset, gospod nadzornik!«

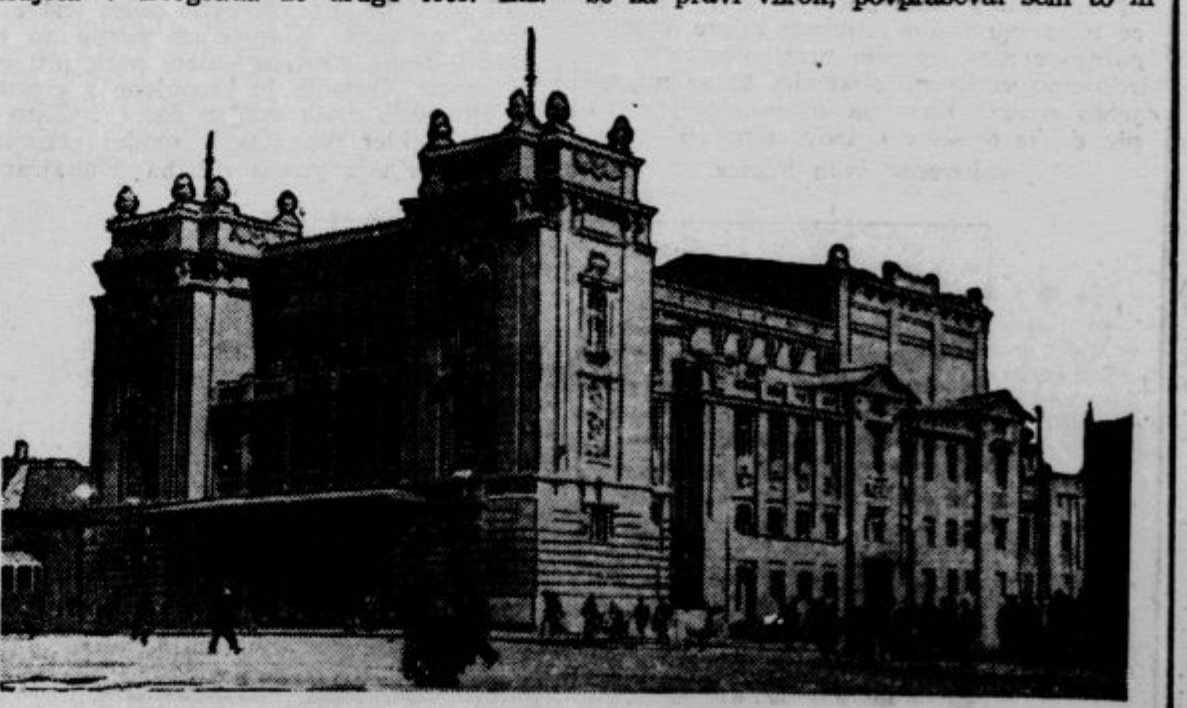
Nadzornik: »Tako, tako? In koliko časa ste poročeni?«

Učiteljica: »Oprostite, gospod nadzornik, sem še samska.«

VOJASKA

Narednik: »Kaj bo storil, če boš v borbi zadet v koleno?«

Regрут: »Padel bom, gospod narednik.«

Gledališče pri spomeniku

Čitajte in širite
»J U T R O«!

Javna tribuna

Takšni smo

Prelistavam časopis. Oko se mi slučajno ustavi na navidez brezpomembni notici »Pouk v tem in tem jeziku se prične 1. 10. Hišne uslužbenke, ki se žele tečaja udeležiti, dobe pojasnila med uradnimi urami v pisarni Zveze gospodinskih pomočnic.« Res, navidez golo uradno obvestilo brez globljega pomena. A če človek natančneje pomisli, čemu služi takšno obvestilo, se mu naravnost vsili misel, da je to spet pokopev in poživitev pri nas udomačene navade da občevalni jezik v nekaterih takozvanih slovenskih družinah še zmerom ni slovenski. Ljubljanski »dame iz višje družbe«, ki jih je sram materinega jezika, saj ga zatajujejo ob vsaki najmanjši priložnosti, si štejejo v čast, da lahko s ponosom pokažejo na služinčad, češ, pri nas smo kultivirani... Gospodinske pomočnice, ki jim seveda ni vseeno, ali lahko govorijo v službi slovenski jezik, ki so ga vajena že iz zibelke, ali pa se morajo po težkem dnevnem delu v tečajih učiti še tujega jezika, vseeno raje store vse, da si zagotovijo boljšo bodočnost.

Vendar z našega nacionalnega stališča tega ne smemo podpirati: gospa, ki ne bo dobila tuj jezik govoreče služinčadi, se bo pač morala zadovoljiti s slovensko govorečo. Tako bomo tudi prisilili one tujce, ki živijo ob naših žuljev, a se ne marajo naučiti »barbarskega jezika«, da se bodo

seznanili z našo lepo slovenščino. Gospe in gospodične pri Zvezi gospodinskih pomočnic, bi se morale zavedati, da je potrebnejše, da na drug način vzgajajo kmečka dekleta, ki so si prišla v mesto poiskati zaslužka, ne pa da z najbrž nenamerno podporo tujcu pa tudi, nezavednemu »dobrih starih avstrijskih časov« spominjajočemu se delu našega meščanstva dajejo potuho s takimi in sličnimi dejanji. Več ko dvajset let je že minilo od našega narodnega osvobodjenja, pa še vedno moramo sramežljivo pogledati v tla, če nam Slovencem zabrusijo v obraz: Najprej pred svojim pragom pomežite, potem šele obkružite sosedo! O nas Slovencih pravijo, da smo odprte glave za uk tujih jezikov, toda takšne zmožnosti so lahko usodne za narod, ki ne zna z njimi pravilno gospodariti! To lahko zasledujemo na naših izseljencih, ki že v drugi generaciji ne znajo več materinščine, medtem ko izseljenci drugih narodnosti skrbijo za čim trajnejšo ohranitev svoje samobitnosti in materine govornice.

Od nikogar ne zahtevamo, da bi se ne smel izražati, nasprotno, s svojo visoko kulturo mora slovenski narod nadomestiti svojo majhnost, da bo lahko enakopravno tekmoval z velikimi narodi. Pač pa lahko zahtevamo, naj svojih zmožnosti ne stavlja v službo tujcu, ampak da po najboljših močeh prispeva k veličini našega naroda!

Namesto pet minut vzgoje

Ob začetku šolskega leta

O priliki budžetske razprave v bivšem parlamentu v Beogradu se je po vsej državi sprožila debata o naši prosveti, se posebej pa o naših srednjih šolah. Vsi poklicani činitelji s tedanjim prosvetnim ministrom na čelu so prišli do zaključka, da je potrebna temeljita reforma nevezdrnih, skoraj katastrofalnih razmer.

Začetek novega šolskega leta nas sili, da se ponovno vrnemo k temu perečemu vprašanju. Zaključek zadnjega šolskega leta je bil naravnost tragičen. Veliko krivico delamo našim otrokom, ko jih v učilnicah-mučilnicah puščamo delati pokoro za naše grehe. Naši pedagogi v šolah so prenehali biti pedagogi in so postali navadni uradniki. Včasih, ko učenci niso bili prav nič bolj odprte glave, kakor so zdaj, se le ni pripetilo tak čudež, da je več kakor polovica učencev v enem razredu imela popravni izpit ali pa ponavljala razred. Trije, štirje ponavljalniki izpiti v enem razredu iz katkega važnega predmeta — težji primeri so se redko pripetili. Končna klasifikacija se je pa vedno ozirala na splošni uspeh v razredu. Danes niso redki učitelji, ki si ne bi domisljali, da je bodočnost učenca odvisna od negativnega ali pozitivnega reda. Vendar poznam tudi takega profesorja, ki poučuje zelo važen predmet in je pri tem pripravljen redovati vsakega učenca po njegovi lastni želji, ker se ta starejši, izkušeni gospod pač ne domislija, da je bodočnost učenca odvisna od njegovega »vevaka«. Če si izberemo katerekoli predmet in primerjamo povprečen uspeh v raznih paralelah ali na raznih zavodih, si bomo nehote postavili vprašanje, ali je to mogoče, da se vsi nadarjeni otroci koncentrirajo v enem razredu, nenadarni in malopridneži pa v drugem. Res je, da se današnja mladina bori s težnjami socialnimi razmerami. Toda za pedagoga to ni činitelj, ki ga sme zanemarjati, čeprav naše srednje šole za to ne kažejo smisla. Toliko bolj moramo pohvaliti one posamezne učitelje, ki velik del svojega prostega časa posvečajo proučevanju izvenšolskega življenja naše mladine.

Le škoda je, da je šel začetek letošnjega šolskega leta mimo, ne da bi se naši dnevniki, ki naj bi bili izraz javnega mne-

nja, kaj več bavili s problemom šole. Pač pa se bo to spet zgodilo ob koncu šolskega leta, ko bomo imeli priliko, ponovno poslušati iste gramofonske plošče, ki smo jih vrteli ob koncu lanskega leta. Konkretnih ukrepov za izboljšanje razmer pa od nikoder ni in tudi ne od strani najvišjega prosvetnega foruma, ki je sredi zadnjega šolskega leta prišel do tako radikalnih zaključkov. Danes že jasno vidimo, da je bila skepsa že takrat popolnoma upravičena. Novo šolsko leto se je začelo in nič se ni spremenilo. Poklicani se niso ganili in bo pač vse šlo kakor doslej. Seveda, večji reform ni mogoče kar čez noč vpeljati, posebno ne v zadevi take ogromne važnosti — saj gre za vzgojo bodočih generacij, gre za obstoj in razvoj našega naroda. Mi laiki nismo poklicani, da bi dajali kakšnih temeljnih smernic za bodoči sistem naših šol. Vendar smo upravičeni, da zahtevamo za naše otroke zadostitev onih potreb, ki se jim lahko ugodijo takoj, še pred kakšno šolsko reformo. Pri tem je popolnoma prav, če zahtevamo, naj vse narod služi v prvi vrsti svoji mladini. Ako bi se uresničil ta princip, bi bil rešen marsikateri socialni problem. To smo tem bolj dolžni storiti zdaj, ko gredo mimo nas resni časi in moramo vse predrediti skrb za obstoj naše mladine. Poleg ostalih faktorjev je zdrava in v znanju dober podkovana mladina za razvoj najvažnejši.

Kaj torej moramo storiti in kaj tudi lahko storimo zanj?

1) Naša mladina potrebuje dovolj hrane. Zdravstveno kontrola šolske mladine je treba poostri. Mladino, ki ji dom ne more nuditi primerne hrane, moramo prehraniti v šolskih menzah. Te naj bi bile pod nadzorstvom šolskih, zdravstvenih, občinskih oblasti ob sodelovanju humanitarnih ustanov. Sredstva za to bi se deloma lahko črpala iz občinskih živiliških skladšč, ki se ustanavljajo v smislu nedavne uredbe in ki jih je treba zaradi pokvarljivosti blaga od časa do časa obnoviti.

2) Naša mladina mora biti posebno pozimi primerno oblečena in obuta. Zdravstvena kontrola šolske mladine se mora raztegniti tudi na to področje. Otroci, ki jim dom ne more nuditi, česar potrebu-

jejo naj dobe vse potrebno pri pristojni občini, ki bi lahko organizirale izdelovanje perila, oblek in obutev pri domačih obrtnikih po nizkih cenah.

3) Šole morajo biti pozimi v zadostni meri zakurjene. Tudi v tem oziru se je doslej mnogo grešilo. Naši premogovniki bi morali biti v prvi vrsti v službi naših otrok. Vprašanje kredita tu sploh ne bi smelo priti v poštev. Ni težko razumeti, da bi naš rudar bil srečen, če bi mu dali priliko, da nekoliko šihov na mesec dela za našo mladino. Mezde bi morda lahko plačala prizadeta občina, sam premog nam je dala narava, lastniki rudnikov bi pa lahko žrtvovali malenkostno obrabo črpalnih naprav. Transport bi bil v ta namen tudi lahko brezplačen oziroma na račun precejšnje aktivne naših železnic. Velik del naše šolske mladine trpi vsled pomanjkanja toplega prostora doma, ali zaradi pretesnega stanovanja (mnoga mala stanovanja so prenatrpana). Zato je vsako učenje doma onemogočeno. Zato naj bi šolske oblasti dale na razpolago nekaj zakurjenih prostorov po šolah, ki bi služili kot učilnice za vse dijake brez izjeme. V takih učilnicah bi morali biti nastavljeni nadzorniki iz vrst brezposelnih učiteljev in profesorjev. Nagrade za to službo bi morala preskrbeti pristojna občina. Marsikaj se bodo v ta namen brezplačno stavili na razpolago intelektualci, ljubitelji naše mladine. Kolikor šola ne razpolaga s primernimi prostori, bi morale občine skrbeti za druge prostore. V ta namen bi lahko prisilile razna društva in ustanove, da bi dale na razpolago za neki dnevni čas svoje prostore oziroma dvorane. Končno, zakaj ne bi posamezni dijaki iz dobro situiranih

krogov, ki imajo doma svoje »otroške« so be redno vabili k učenju kakšnega revnega součenca, ki se doma ne more učiti zaradi pomanjkanja prostora in toplote. Da bi se tudi ta prilika bolj sistematsko izkoristila, bi morala iniciativa izhajati iz šole ob sodelovanju šolskih zdravstvenih oblasti.

4) Šolski pouk bi moral biti zares brezplačen. Odpraviti je treba vse takse. Siromašnim otrokom bi morala pristojna občina (ob sodelovanju humanitarnih društev) preskrbeti učila brezplačno. V šole je treba uvesti režim skrajne štednje. Uporabo učil je treba omejiti na najnujnejše. (N. pr. risalni listi bi se lahko izkoristili na obeh straneh, dijaki naj bi lahko vporabljali cenejši material — nekateri profesorji zahtevajo izrečno take in take barve, drugi sam prodaja risalne liste itd.) Šolske oblasti bi morale odpraviti način, da otroci svoje siromašne starše nadlegujejo danes za dinar za to, jutri za ono.

Danes vemo, da je pri vzgoji mladine zelo važen faktor vzajemnost in tesno sodelovanje. Rešitev teh predlogov bi v veliki meri prispevala k razvitju čuta skupnosti v naši mladini. Povojno življenje je ta faktor v veliki meri zanemarjalo. Egoizem je tipična karakterna črta današnjega dorasajočega rodu. Pa to ni čudno! Saj je že od rojstva vsak prepuščen samemu sebi, saj tvorijo siromašni starši ogromno večino domačih vzgojiteljev. Ob skupnem korakanju v življenje bi se mladina čutila močnejše in varnejše. Vsak posameznik bi se zavedal, da je važen, upoštevan član malega, toda močnega in zdravega naroda.

F. M.

Minuta pomenka

Mematis. Vaš položaj je težak in razumem vašo bolečino. Javno je, da temu niste vi krivi; toda dve vaši lastnosti sta, ki ovirata srečo, da ne more do vas: samoljubja je v vas nekoliko preveč. Na svoje duševne lastnosti ste preveč ponosni, kar je vzrok, da nimate tiste preproste priščnosti v občevanju s svojo okolico. Drugo pa je, da ste preveč vase zaprti. Samota je lepa stvar, ali vas ubija. Zato uporabite vsako priliko, da pridete v družbo. Neka arabska pravljica pripoveduje, da je živel v Damasku deklica, ki je bila lepa in pametna, pa je še grbec ni maral. V Bagdadu pa je živel mladenič, ki je bil pravi junak pa ga še zadnja sužnja ni pogledala. Alah pa je vse tako speljal, da sta se srečala in bila srečna. Čakajte in upajte!

Tatjana 16. Počakajte s svojo namero vsaj še eno leto. Medtem izrabite čas in opolnite svoj značaj. Površnost, lahkomišelnost in pomanjkanje resnosti, to so vaše napake. Priporočal bi vam, da bolj krotite svoja erotična čuvstva. Kratka je poezija medenih tednov, zakonska proza pa je dolga.

Zapuščena cvetka. Vi ste ena izmed mnogih deklet, ki so žrtve okostenele vzgoje in nerazumevanja staršev. Vendar pa je vsa ta vaša praznota, ta vaš obup in hrepenenje le prehodnega značaja. Ne mučite se preveč, ker škoda bi bilo vaše poetične duše, da bi jo zamorila trnje in osat. Poiščite si tolažbe v umetnosti! Vsekakor pa mi še pišite!

Diletant, Lj. 1) Poizkusite s študijem še eno leto; če boste razočarani, jo pustite. 2) Da vam študij v vaših letih ne diši, ni nič posebnega. Ljubezno do eksaktnih ved pride šele z leti — če sploh pride. Vi ste človek, ki bi rad predčasno ostarel. Čemu? 3) Verjete: apatije in obup sta pri vas prehodnega značaja. Koliko časa bo ta prehodna doba trajala, ne vem; nekaj pa vem: v vaši moči je, da jo skrajšate. Obrnite svoj pogled, ki je zdaj usmerjen na samega sebe, ven v svet in v raznolikosti življenja boste našli svoje mesto. 4) Če že mislite, da s svojim značajem ne morete živeti, ga prilagodite življenju. Vse kaže, da vas teži še neka stvar, ki mi je pa niste zaupali. Priporočam vam več družbe!

Mimi. Vaša telesna konstitucija je vzrok, da vam nagajajo živci in srcé. Svetujem vam zdravniški pregled.

Franja. Tudi vam tako.

Sirotica 100. Vaše duševno razpoloženje in vaš obup izvirata iz bolezni. Morda pa vaša bolezen le ni neozdravljiva. Obrnite se na kakšen javen zavod, ki vam bo preskrbel, če ne že brezplačno, pa vsaj ceneno zdravljenje. Gotovo bo potem vaše življenje bolj srečno in bolj veselo.

L. Azkuin

Kakor smo že dejali, bomo pod zaglavjem »Minuta pomenka« objavljali odgovore na najrazličnejša vprašanja, ki zanimajo naše čitatelje, bodisi da se tičejo osebnih, pa vendar obče zanimivih zadev, bodisi da jih spravljajo na dnevni red dogodki široke javnosti. V zvezi s tem bo poseben grafološki kotiček, za katerega urejanje smo pridobili razgledanega, izkušenega psihologa. Prav grafologija je stroka, ki je med našimi čitatelji zbudila največ interesa, zato nam naj ostali vpraševalci za nekaj časa oprostite in potrpe, da pridejo na vrsto.

Zaradi ukinitve »Klinike za dušo in srce« nam je v predalu zaostalo veliko pisem, da bo urednik rubrike lahko imel še nekaj tednov dela. Zato naprošamo vse čitatelje, ki jih »Minuta pomenka« zanima, in ki imajo karkoli interesa, zato nam nekaj časa po možnosti prizanašajo z vprašanji, ki jih proži morda gola radovednost, in naj se obračajo na nas zlasti v zadevah, ki so v resnici pereče, nujne, neodložljive.

**Kupon za brezplačno
„Minuto pomenka“
št. 2**

v vsej njihovi svojski živahnosti. Mlado dekle neprestano ponavlja: »Heute hab' ich einen Schwips, heute...« To so še zadnji tujci, ki bodo te dni odpotovali. Morje postaja hladno in v večernem vetru je že čuti tiho jesen.

Slovencev biva v bakarskem mestu le nekaj. Med njimi je mirni, dobri glasbenik-komponist G. Grbec. Nikakor se ne znajde v svoji okolici in si želi drugam, kjer bi lahko delal. Poleti pa obala kar mgolgi slovenskih gostov. Trboveljski dom in »Dom kralja Aleksandra I.« sta polna mladine iz raznih krajev Slovenije. Otroci iz Ljubljane, Maribora, Trbovelj, Kočevja, Mežice in od drugod skrajo tu vase zdravje in moč. Obrežje je vse živo in polno otroške veselosti. Med njimi je tudi mnogo odraslih gostov, a slovenskega časnika vendar ne dobite v vsem bakarskem mestu.

Dan odhoda je naenkrat tu. V pristanišču prenašajo delavci težke vreče z barke.

»Kako, družo?« vprašam silnega, široplečega fanta.

»E, tako, gospodine, nema uvijek rada.« Močan je ko gora. Kadar dela, zasluži čisto lepo.

Motorni čoln »Laboda« me vozi po zalivu proti Sušaku. V mislih mi je bakarsko mesto, kakršno bo pozimi. Tesno mi je pri srcu, ko gledam v duhu te prazne, obupno zapuščene obale, ki jih bo bičala ostra burja. Klope ob morju bodo prazne, ljubezno bo stisnjena med ozke stene in bo čakala na nov razmah, ko bodo spet zaveli pomladni vetrovi... Sedaj me pa še pozdravljajo otroci ob Jadranskem domu.

Tihi Bakarac, lepa Kraljevica z močnim gradom Frankopanov in »Domom Franje Tavčarjeve«, morje prelivačoo se v svežih barvah, morje in galebi... Parnik »Pavla« se zaradi varnosti vrača iz Sredozemlja, vojna je na vidiku. Dve stari, zarjaveli ženi se s presenetljivim razumevanjem pogovarjata o vsem tem. Nemci na krovu pijejo prozorno bakarsko vodo in močke. Blizamo se cilju, nad nami kroži letalo, kopalci v daljavi, solnce, morje in bele jadrnice — čez kratek čas spet razrita cesta proti severu.

Fotoamater

Mehčalnih objektivov in dostavkov

za povečevanje v plošnem ne uporabljamo. Njih učinek je v tem primeru namreč baš nasproten nego pri snemanju in nego si ga želimo doseči: namesto da bi žarele svetlobe v sence, se razširijo sence v svetlobe. Le v redkih primerih utegne biti ta učinek v povečavi ugoden. Vedeti pa je tudi treba, da pri velikih povečavah in če moramo izdelati povečavo po negativu z debelim zrnom zrnatost z mehčalom na povečevalnem objektivu vsaj do neke mere odpravimo. V tem primeru, da se izognemo neostrim obrisom, uporabimo mehčalo le za kakšno tretjino osvetlitve, ostali dve tretjini osvetlitvenega časa pa delamo s polno ostrino povečevalnega objektivu.

Kopije in povečave s črnim robom

so videti večje, nego če jim damo običajni beli rob. To si je vredno zapomniti zlasti za kopije manjšega formata, ki jih vlagamo v album. S tem seveda ni rečeno, da bi morali dosledno za vsako sliko uporabljati črn rob, ki učinkuje pač krepkeje nego bel rob, včasih celo vsiljivo. Črni rob bomo uporabljali zlasti v primerih, kjer bi slika brez njega učinkovala nezaključeno, kjer bi njene robne svetlobe preveč silile »iz okvira«.

Kemikalije

hranimo najbolj v steklenicah s širokim vratom, posebno vse jedke in higroskopične kemikalije, kakor jedki natron, amoniak, žveploeno kislino, solno kislino i. t. d. Kemikalije, ki ne skrajno vlage, kakor natrijev sulfid, sodo i. t. d., hranimo lahko tudi v pločevinastih posodah. Neobhodno potrebno pa je, da so steklenice ali pločevinaste škatle zaprte ter da nosijo oznako svoje vsebine. V papirnih škrinčljah hranijo svoje stvari samo slabe gospodinjice in slabi amaterji.

Za odmerjanje majhnih količin

kakšne snovi, n. pr. pri sestavljanju razvijačev, si lahko pomagamo brez razmeroma dragih natančnih tehtnic tako, da hranimo poredne sestavine v razstopinah določene gostote, najbolj 10-odstotne razstopine. Če hočemo potem odmeriti n. pr. pol grama neke snovi za določeno kopel, vlijemo v menzuro 5 cm njene 10-odstotne razstopine, za toliko kubnih centimetrov pa zmanjšamo potem količino vode, s katero naj bo sestavljena kopel.

Za snemanje v zasebnih prostorih

je treba imeti vedno posebno dovoljenje lastnika. Amaterju sploh ne škoduje, če ve, kje fotografirati in česa fotografirati ne sme, če noče priti v neprijetne stike s paragrafi. Res je pa tudi, da ovirajo in prepovedujejo marsikdaj snemanje na prostorih in včasih popolnoma samovoljno z razlogi, ki jim razsoden človek ne more priznati nobene upravičenosti. Odločilni činitelji tu pogosto ne korakajo z duhom časa. V tej zvezi bi opozorili na majhno epizodo, ki se je primerila pred nekim časom v londonski vladni četrti in o kateri poroča zadnja številka »Photoblätter«: Nekli inostrani amater bi si bil za spomin rad posnel neko poslopje, toda fotografiranje je bilo na kraju, ki je bil za to posebno ugoden, prepovedano. Previdno, kakor lovec, se je moral približati tej točki in je upal, da bo svoj posnetek opravil na skrivaj. Baš je hotel pritisniti, ko je vstal pred njim, kakor da je zrasel iz tal, policist. Mož postav je izvelkel svojo beležnico in je grešniku podal nekoliko prav pametnih nasvetov o najugodnejši uri za snemanje, osvetlitvenem času i. t. d. ...

Posnetki v megli

so učinkoviti le tedaj, če poskrbimo za zadosten kontrast in globinski učinek. V ospredju naj bo nekoliko predmetov (drevesa, mimaldoči, voz i. t. d.), nekateri bližji, nekateri bolj oddaljeni, tako da v megli počasi izginejo. Posebno priporočljivo so takšni posnetki v protivni svetlobi in v trenutku, ko sonce predrne meglo. Preosvetlitev škoduje, lahka rumenica pa običajno ni odveč.

Rože - zdravilo

Grčasta črnobina (lat. scrophularia nodosa) ali svinjski koren se nahaja na vlažnih in senčnatih mestih v gozdu. Je grudasta korenika z golim pokončnim, do 1 meter visokim, vejastim stebлом, kratkoplečjati, srčastimi in ostro nazobčanimi listi in rjavkastim cvetjem. Cvetje se nabira od junija do avgusta ter ima za plod razprzajočo se glavico. Korenine in listi zopreznoko diše ter imajo grenak okus. Kot čaj se uporablja (15 gr. na 1/2 l vode) proti golši in boleznim žlez. Zunanje se uporablja (obara 30 gr. na 1/2 l vode) za obkladke proti garjam, hramam, golši in žleznim vzhom. Mazilo od črnobine je prav dobro sredstvo proti zlati žili, a se mora istočasno piti tudi čaj zelisa — in to dnevno po eno časo.

Medena detelja (lat. trifolium mellilotus officinalis) se nahaja na poteh, sipinah in po poljih. Je kvišku rastoče, od enega do poldruga metra visoko steblo s tridelnimi, pernatimi listi. Je prijetno dišeče zelišče. Cvetje od julija do septembra ter ima rahle, svetlorumene grozde. Cvetje in zelišče se nabira meseca julija. Čaj se uporablja samo zunanje kot obliž in obkladek pri tvorih, ogrelih, žleznih oteklinah, mlečnih vzhlih in revmatičnih boleznih. Je tudi izborna sredstvo zoper gnojne rane, ki jih s tem čajem izmivamo.

V SOLI

Učitelj razlaga učencem, kako se morajo ravnavati za primer letalskega napada. Ukazal je otrokom, da se takoj poskrrijejo pod klopi, čim zapiska na piščalko. Učiteljska zapiska — in res, vsi otroci izginajo pod klopi, le Janežek obsedi.

— No, kaj pa ti? Ali si ti kakšna izjema? — Ne, nisem, gospod učitelj, toda ali morda še nikdar niste slišali o — junakih?

šš.:

V bakarskem mestu in zalivu

Sami gozdovi, sami bogati gozdovi na vseh straneh ceste iz Kočevja proti morju. Sedim v avtobusu Ljubljana—Sušak in ogledujem. Še tu pa tam vasa, obdana od bornih kraških njiv, nato pa spet gozdovi. Številna naselja, Kolpa, Brod ob njej, dalje Delnice in še marsikaj—vse to obdaja gozd, ki ga še ni utegnila občutnejša nrti darjarjeva sekira. . . Ta hrib je še zelen od drevja, sledeči pa je že ves gol in njegovo skalovje se blešči v jutranjem solncu. Blizamo se morju, ki ga že nekaj let nisem videl. Po številnih serpentinah in klancih se ob stnem prepadu, v katerem štrle navpik tovarniški dimniki, blizamo Sušaku. Morje, ki se nam je bilo že prikazalo v svojem prelivačnem se blešku, je izginilo. Kmalu ga spet vidimo, ob njem Reko in Sušak. Kar radi izstopimo iz avtobusa, ki nas je skoraj štiri ure vozil po razdrapani »cesarski« cesti.

Sušak je vele mesto—kdo bi si mislil! Njegove ulice se dajo primerjati z zagrebškimi. V »Continentalu« sročaš ljudi vseh mogočih velikih in malih narodov, ki se pogovarjajo v vseh mogočih jezikih. Malo naprej v knjigarni na kraju ulice dobiš knjige, revije in časnike iz širokega sveta, kakršnih ne najdeš niti v Ljubljani. A čas teče in že čez slabo uro me vozi avtobus okrog hriba, ki meji zaliv, proti Bakru. Kratek zavoj in pred menoj se zablišči zaliv in kmalu nato ob bregu stisnjeno mesto. Moji hrvatski sopotniki se ne zmejnjo za kraje. Bolj jih zanima, ali bo vojna, in pa »hrvatsko pitanje«, ki je bilo rešeno prav tiste dni.

»Vidiš, pravi suhljata ženica poleg mene, »ad bu Hrvatska ekstra i samostal-na«.

»Da, da, sad bu slobodna...« pritrjujejo sopotniki.

Toda že nas sprejme bakarsko mesto... Pred nekaj urami sem bil še v Sloveniji z vsemi njenimi posebnostmi, z njenimi grički in gozdovi. Tu pa je čisto drug

svet. Mesto, hiše, morje, skaloviti bregovi, z redkimi trtami in ljudje, da ljudje. Hitro hodijo, zdi se mi, da se jim vedno kam mudi. Tujcev je le še malo, kajti poletje se že nagiba. Zvečer se ob zvokih jazza zbirajo v »Jadrano«.

Bakarsko mesto živi od morja. Mornarji, luški delavci in ribiči—pa letoviščarji prihajajo, morje jih vabi. Po hišah z ozkiimi ulicami prebivajo družine, prave bakarske družine, katerih očete so malo pod domačim krovom. Stisnjene so te hišice kakor čreda ovac v nevarnosti. Ali jih je burja tako znesla na kup, ko je vendar toliko prostora? Frankopanski grad je med njimi, turška hiša in beneska hiša s ponosnim grbom. Da, morje je že davno vezalo svetove. . . Slovenec je kajpada tudi že nekdan našel pot tja. Vedno dekletce mi z ogromnim ključem odpre vrata v gomljo cerkev. Stopim proti oltarju in ogledujem cerkveno slikarjio, ki se mi zdi rahlo znana. Kar opazim za oltarjem napis, da je te slike l. 1882. napravil »Slovenac Ivan Subice«.

333 V bakarskem zalivu

Borba z jeklenimi ptiči

Vojaško letalstvo je najnevarnejše in najstrašnejše orožje moderne vojne — Fogoji uspešne obrambe pred njim

Gradimo zaklone proti napadom iz zraka!

Naprosili smo univ. prof. dr. inž. Miroslava Kasala za kratek razgovor o pomenu in gradnji zaklonov proti letalskim napadom. Ugodni strokovnjak nam je pripovedoval:

— S tem, da je tudi pri nas pošto vprašanje zaklonišča pred zračnimi napadi predmet splošnega zanimanja, še nikakor ni rečeno, da stojimo direktno pred nevarnostjo vojne. Vendar pa je le bolj, da smo pripravljeni za vsak primer, kakor pa da se damo presenetiti z dogodki. Mislim torej, da ni napačno, če je javnost o teh rečeh podrobneje informirana. Saj vprav s takimi informacijami ljudi bolj pomirimo kakor pa razbremenimo.

— Predvsem poudarjam, da se učinek letalskih napadov dostikrat pretirava, zlasti, ako pomislimo na razmere, ki bi utegnile nastati za Ljubljano. Kajti velika razlika je med mestom, ki velja ko trdnjava in se prestolnica zraven kakor Varšava, in med našo Ljubljano, ki v vojni slej ko prej ne bi posebej trpela. Saj nimamo v Ljubljani nikakih municijskih tovarn ali vojne industrije sploh, niti arzenalov ali kakršnihkoli izrazitih vojaških objektov.

— Da pridemo na stvar samo. Treba je razlikovati zaklone, ki so varni pred napadi z vojnimi plini od zaklonov, ki bi ščitili prebivalstvo pred učinkom razdiralnih bomb. Mnenja sem, da protiplinski zakloni pri nas sploh ne pridejo v poštev. Znano je tudi, da niso uporabljali vojnih plinov niti v španski državljanski vojni niti v sedanjem spopadu na Poljskem. Če pa bi prišli kdaj do bombardiranja z razdiralnimi bombami, bi bile to v prvi vrsti le bombe manjšega kalibra. Ne smemo pozabiti, da stane povprečno 1 kilogram bombe z razstrelivom vred okrog sto dinarjev; bomba, ki je sto kilogramov težka, velja torej okrog 10.000 dinarjev. Če pa upoštevamo, da veliko število bomb sploh ne eksplodira ali ne zadene svojega cilja, pridemo do zaključka, da bi bili stroški sovražnika, ki bi izvršil napad na naše mesto, mnogo večji, kakor bi sploh znesla povzročena škoda. Ob dejstvu, da mora vsaka vojskovoča se stranka štediti z drago in včasih za druge namene nenadomestljivo municijo, sem prepričan, da tudi v primeru vojne Ljubljana ne bi bila dobesedno kar zasa z dežjem bomb, kakor mislijo nekateri črnogladi.

— Po vseh teh dejstvih vidite, da morajo biti zakloni v manjših zasebnih hišah, (ki jih je v Ljubljani pretežna večina), konstruirani samo tako, da zavarujejo prebivalstvo hiše proti ruševinam, ki bi jih povzročile eventualne bombne eksplozije. Zadošujejo lahki zakloni in primerne adaptacije kletnih prostorov, pri čemer je treba zlasti paziti; da je zavarovan izhod iz kleti tudi v primeru, da bi se del hiše porušil. Če bi pa nesreča hotela, da predere tempirana bomba streho in lahke stropove hiše ter udari v strop zaklonišča, potlej ta pač ne bi zdržal bombnega učinka.

— Vprašali ste me za moč in globino bombnega učinka. Ali veste, da naprimer lahka bomba, ki ima 50 kilogramov teže in 23 kilogramov razstreliva, prodre že samo zaradi udara v beton 35 centimetrov globoko, vsled eksplozije pa sledi še nadaljno porušenje, ki znaša tudi okoli 40 centimetrov globine. Bomba, ki je 100 kilogramov težka, prodre v beton 50 centimetrov globoko, zaradi eksplozije pa nastane še nadaljnjih 50 centimetrov globokega porušanja. Vsakemu lajku bo torej jasno, da navadne, četudi ojačene stropne konstrukcije naših kleti ne bi mogle zadržati učinkov takšnih bomb. Kakšne bi bile šele posledice tristo kilogramskih ali celo tisoč kilogramskih bomb! Jasno je torej, da varnost v zasebnih zakloniščih ni stoddotna pred grozotnimi učinki razdiralnih bomb, ki pa vendar nastanejo le slučajno. Nekaj drugega je seveda, če ima kak zasebnik večja sredstva, ki jih hoče žrtvovati za varnost svoje rodbine. Dana mu je možnost, da si zgradi oklopni zaklon, ki vzdrži tudi polni udarec večje bombe. Takšen interesant bo lahko dobil potrebne informacije in navodila pri odhodu, ki se je pravkar konstituiral pod okriljem inženjerske zbornice.

V čem je prednost oklopnih zaklonišč? Oklopni zakloni so grajeni iz specialno armiranega betona v primerno velikih debelinah. Najbolje jih je zgraditi na prostem, recimo na vrtu, na dvoriščih, v bližini hiše. Drugo vprašanje so spet zakloni, ki naj služijo za večje urade, tovarne ali javna zaklonišča v večjem obsegu. To pa javnost nemara ne bo toliko zanimalo in s tem problemi se že itak bavijo poklicne oblasti.

K zaključku razgovora pripominjam, da so namenjene te besede v prvi vrsti v informacijo in pomirjenje javnosti, ker je boljše, da je prebivalstvo vsaj v grobem poučeno, kakor če posluša razne nestrokovnjake, ki radi pretiravajo in širijo zmedo ter čisto nepotrebno bojazen pred eventualnimi dogodki.

Zadnji dve desetletji »miru«, zlasti pa zadnja leta, v katerih smo od daleč doživljali vojne strahote na abesinskem in španskem bojišču, pa divje razdejanje poljske države v zadnjih dneh so nam v zadostni meri pokazali, kako važen činitelj je v sodobni vojaški tehniki vojaško letalsko brodogoj, ki si danes brez njega ne moremo zamisliti moderne oborožene sile. Z grozo in z neprikritim strahom so v preteklih tednih ljudje sprejemali poročila o grozotah, ki so jih povzročili »gospodovalci neba« — orjaški bombniki, ki so dan in noč, skoraj brez prestanka zasipali s težkimi bombami vseh vrst vojaške jedinice na bojišču, bežeče prebivalce v zaledju, vlakce, prenapolnjene z ranjenci, cvetoča industrijska mesta z vsemi njihovimi objekti, ne glede na to, ali se pod strehami hiš in palač nahajajo zaklonišča žena, starcev in otrok, šole, bolnišnice ali znanstveni in umetniški instituti.

Komaj dobrih trideset let je preteklo, odkar se je prvo letalo dvignilo v zračne višave, danes pa obvladuje že takorekoč ves svet. Ni ga kraja, kamor ne bi mogel poleteti jekleni ptič, da z ognjem, strupenimi plini in vsemi mnogimi svojimi pripomočki uniči sovražnikovo armado in zanesse zmedo in preplah v vrste civilnega prebivalstva, ni je goré, preko katere se ne bi mogel vzpeti in ki bi mogla zaustaviti njegovo pot. Naše stoletje, ki je, kakor pravijo, stoletje tehnike, je s svojimi silnimi iznajdbami in z napredkom splošne civilizacije pospešilo tudi razvoj letalstva, predvsem vojaškega, s čimer so bila načela vojaške strategije postavljena na popolnoma nove osnove, ki se zelo razlikujejo od osnov, na katerih je temeljilo vojskovanje preteklih dob. Občudovati moramo sicer pogum starih Galcev, ki so hladokrvno dejali, da bodo tudi nebo, ki bi padlo nadnje, zaustavili na konicah svojih sulic, vendar se moramo jasno zavedati, da v sodobni tehniki vojni kljub pričevanju španskega republikanskega generala Miaje, ki poudarja velik pomen pogumnosti vojakov, odločata ne samo junaštvo in odločnost, s katero se vojaki zoperstavijo sovražniku, ampak mnoge druge komponente moderne vojaške znanosti, predvsem pa poučenost in izvežbanost v obrambi pred zračnimi napadi in zadostna zaloga vseh tehničnih pripomočkov, ki so potrebni za njo. Nemški general von Seeckt je že leta 1925 pravilno poudaril, da mora biti protiletalska obramba čim intenzivnejša in da bi bilo najbolj zmotno misliti, da zadostuje za obrambo pred zračnimi napadi veliko število letal, ki jih kaka država ima; ako bi se mogli zanašati samo na svoje lovce in bombnike bi bila vsakršna protiletalska

raznih letal, močni reflektorji, ki v nočni temi zasledujejo letala in njihovo kretanje ter omogočajo protiletalskemu topništvu in strojnici uspešno delovanje, obrambni baloni, ki v zračnih višavah vzdržujejo obrambne mreže, v katere se lahko zaplete sovražno letalo, ko se hoče približati mestom ali drugim važnim objektom, ki so s takimi mrežami zavarovani. K aktivni protiletalski obrambi spada tudi neprestalna čuječnost vojaških in civilnih protiletalskih sil podnevi in ponoči, kajti nikoli se ne ve, kdaj se bo sovražna letalska eskadrila poskušala vtihotapiti ali naravnost napasti tuje ozemlje, da tam zaseje strah, zmedo in smrt.

Obstreljevanje sovražnih letal s protiletalskim topništvom in strojnici je združeno s precejšnjimi težavami, ki se nepoučenemu laiku o njih niti ne sanja. Vzeti je treba v poštev le dejstvo, da se letalo lahko silno spretno giblje po zračnem prostoru, da neprestano izpreminja lego, ravnanje in višino svojega leta, pa nam že postane jasno, da je cilj, ki si ga zastavi protiletalski topničar ali strojničar, dokaj nezanesljiv, saj je silno gibljiv. Moderner protiletalski top mora biti zato zelo precizno in vsestransko zgrajen, da more izstreljevati svoje izstrelke v vseh smereh, čeprav je streljanje popolnoma navpično skoraj nemogoče. Moderner protiletalski top, kakršne uporablja današnja vojaška tehnika, je priprava, ki zahteva temeljitega poznavanja njegovih zahtev in čim več izkušenj v ravnanju z njim, kajti matematični merilni in optični instrumenti protiletalskih topov so višek in čudo tehnike našega časa.

Nekaj številč

Taka natančnost je tudi potrebna, če pomislimo, da preleti letalo v času 40 sekund, kolikor povprečno potrebuje topovski izstrel, da doseže višino 7500 metrov, pri razmeroma zelo majhni hitrosti leta 200 kilometrov na uro razdaljo 200 metrov. Četudi bi letalo medtem ne izpremenilo ne lege ne smeri, ravnanje in višino svojega leta, ni vprašanje o pravilni usmeritvi in časovnem uravnanju izstrelka kar tako enostavno. Naj navedemo samo primer iz pretekle svetovne vojne, ko se je proti letalsko topništvu šele začelo razvijati. V letu 1915. je bilo sicer še zelo majhno število vojaških letal, toda v letih 1916. in 1917. je francosko protiletalsko topništvo porabilo 11000 izstrelkov za to, da je uničilo le eno sovražno letalo. Leta 1918. se je to število zmanjšalo na 7000, znatnejši napredek pa so dosegli Angleži, ki so v istem letu za enak uspeh porabili 4550 izstrelkov, v zadnjih tednih vojne pa so jih skrčili na 1500. Toda kako zelo je od tistega časa napredovala protiletalska top-

Angleški bombniki najmodernejšega tipa

obramba nepotrebna. Pripravljenost zapadni demokraciji, Anglije in Francije, ki sta v zadnjem času prav resno zagrabili vprašanje protiletalske obrambe, kljub temu, da imata močno in zanesljivo napadalo in obrambno zračno brodogoj, daje, mislim, da je za uspešno obrambo pred zračnimi napadi res potrebna temeljita priprava.

Preganjalci zračnih napadalcev

Vojaška tehnika razpolaga danes z mnogimi sredstvi, ki služijo protiletalski obrambi. Obramba pa je lahko aktivna ali pasivna. Zato deli vojaška znanost protiletalska obramba sredstva v aktivna in pasivna. K aktivnim protiletalskim obrambnim sredstvom prištevamo ona, ki ofenzivno ali defenzivno delujejo proti napadajočim sovražnikovim letalom. Sem sodijo predvsem protiletalski artileriji in protiletalske strojnice, prisluskovalni aparati, ki že iz daljave zaznajo približevanje sov-

ška tehnika, nam postane jasno, če izvedemo, da potrebujemo danes moderen protiletalski top, opremljen z vsemi natančnimi matematičnimi in optičnimi instrumenti, v rokah sposobnih moči povprečno le sedem izstrelkov, da onemogoči ali popolnoma uniči sovražno letalo. Danes ima protiletalsko topništvo na razpolago topove, ki dosega celotno kalibr 105 milimetrov in katerih izstrelki gredo v višino do 14.000 metrov. Velikanska hitrost, s katero letijo moderna vojaška letala, zlasti bombniki, pa zahteva topov predvsem manjših kalibrov, predvsem od 20 do 47 milimetrov, ki so zaradi hitrega prestavljanja zelo uporabni, ki se pa zlasti odlikujejo po hitrem izstreljevanju topovskih izstrelkov in po veliki višini, ki jo izstrelki lahko dosežejo s popolnim učinkom. Uspeh protiletalske topništva v vojni je bil torej v veliki meri od tega, na kakšnih mestih so postavljeni protiletalski topovi, s katerih je obstreljevanje sovražnih letal najpriljubnejše, zahteva temeljitega poznavanja stranske geografije in matematike, ki je z njo združena, saj je močnejše z zadostnim številom, zanesljivo oskrbo in pravilno razmestitvijo protiletalskih topov zavarovati cela mesta pred prehudim bombardiranjem s strani sovražnih letal. Samo po sebi umevno je, da uspešna protiletalska obramba precej zavisi od natančnosti geografskih činiteljev, ki jih pa morajo tudi sovražna letala upoštevati, če hočejo doseči plemenite in nevarne delu nembene uspehe.

Strojnice regljajo

Izkušnje svetovne vojne in pridobitve novejšega časa so pokazale, da je strojnica ali mitraljez eno najnevarnejših, za sovražna letala zelo pogubnih orožij. Protiletalski topovi so namreč v marsičem pomanjkljivi in ne ustrezajo prav tam, kjer se strojnica pokaže kot nenadomestljivo orožje proti napadajočim sovražnim letalom. Protiletalski top je namreč kljub vsem pripravam, ki mu omogočajo čim lažje okretanje, precej neokreten in se najmanj obnese, kadar sovražna letala letijo nizko. Če ne bi imeli strojnice, s katerimi preganjamo nizko letajoča letala, bi protiletalska obramba bila kar malo pridna, saj bi sovražni bombniki spuščali svoje rušil-

ne bombe prav iz nizke višine, odkoder si najlažje izbirajo in točno zadevajo različne važne objekte. Že v pretekli svetovni vojni so francoske strojnice kalibra 7 do 8 milimetrov imele velik uspeh v obrambi proti sovražnim avijonom do višine 1000 metrov. Proti koncu svetovne vojne je Nemcem uspelo, sestaviti strojnico kalibra 13 milimetrov, ki je lahko obstreljevala sovražna letala do višine 4000 metrov. Danes pa razpolagajo nekatere države s strojnici kalibra 13 do 15 milimetrov, kar omogoča obstreljevanje letal skoraj do višine 6000 metrov.

Moderna protiletalska strojnica, ki je, kakor smo že omenili, mnogo gibljivejša kakor najokretnejši protiletalski top, je orožje, s katerim so združene tudi težave zaradi hitrega letenja modernih vojaških letal. Toda te težave so mnogo manjše nego pri protiletalskem topu. Izstrelki protiletalske strojnice so mnogo hitrejši, številnejši in tudi — cenejši. Prav gotovo je, da vsaka država razpolaga z večjim številom protiletalskih strojnici ali strojnici sploh kakor pa protiletalskih topov. Razmestitev protiletalskih strojnici je lažja in uspešnejša, ker je močnejše zlasti mesta in njihovo okolico pa važnejše vojaške in industrijske centre popolnoma obkrožiti s stojanjkami strojnici, ki tvorijo pravo napadalo, sovražnim letalom zelo nevarno mrežo.

Nočni čuvaji neba

Ne dá se popisati razburjenje in strah, ki ga povzroča bombardiranje mest in ostalega zaledja v nočnih urah, ko se prebivalstvo, po večini doma ostali starci, žene in otroci, zateče k skromnemu počitku po razburljivih dnevnih dogodkih. Nadvse važno je torej, da je protiletalska obramba budna in aktivna prav ponoči, ko skušajo sovražna letala v senci teme doseči svoje cilje. Primeri iz pretekle svetovne vojne pričajo, da je nočna protiletalska obramba lahko zelo uspešna in da more prizadejati sovražniku prav težke izgube. Zlasti nemška nočna obramba proti letalom je povzročila v pretekli svetovni vojni francoskemu letalskemu brodogoju veliko škodo; nemška lovska letala, ki so posamič in osamljena krožila križem velikih teritorijev ter previdno pazila, da se odkod ne približajo francoski bombardirji, so preganali marsikateri slednjih. Ko se je sovražni bombardier približal, so močni reflektorji osvetlili nebo, da je bil izpostavljen najhujšemu ognju protiletalskega topništva in strojnici z zemlje, v zraku pa ga je obstreljevalo spretno in sila okretno lovsko letalo, kateremu nerodni bombnik ni mogel biti kos. Na istem principu temelji tudi sodobna nočna protiletalska obramba, vendar je od pretekle svetovne vojne do današnjih vojnih dogodkov napravila velikanski korak naprej. Moderni prisluskovalni aparati, ki so bili v pretekli svetovni vojni komaj v začetku svojega razvoja, so danes že tako izpopolnjeni, da zaznajo sovražno letalo že iz velike daljave in da zatorej preostane še dovolj časa, da se nočna protiletalska obramba pripravi za svoj učinkovit nastop. Velikanski reflektorji, katerih zrcalna leča meri od 90 centimetrov do 3 metrov v premeru, lahko z različnih stojišč — saj so večinoma postavljene na posebnih, — saj so konstruirani avtomobilih, križema osvetljuje nebo in se jim ne more izogniti nobeno letalo, zlasti pa ne veliki, nerodni bombniki. Zaradi velike razsvetljevalne razdalje, ki jo imajo moderni vojaški protiletalski reflektorji — saj dosežejo višino do 8000 metrov — je tudi onemogočeno, da bi se sovražni bombnik pri zadostni protiletalski obrambi in pri dobri ter zanesljivi povezanosti vseh protiletalskih obrambnih sil — spustil nizko nad sovražno ozemlje, kar mu edino omogoča, da v noči doseže količaj pomembne uspehe. Ravnanje s protiletalskimi prisluskovalci, nesebno pa upravljanje protiletalskih nočnih reflektorjev zahteva mnogo fizičnega napora sodelujočih in točnega poznavanja aparatur. Je na to orožje — če smemo tako reči — ki je v moderni protiletalski obrambi neprecenljivega pomena.

Obrambni baloni

Omeniti moramo na kratko še protiletalske obrambne balone, ki razpostavljeni drug od drugega v razdalji 300 do 500 metrov in v višini okoli 2000 metrov s posebno jekleno mrežo varujejo cela mesta ali posamezne važne objekte pred sovražnimi letali. Razpostaviti jih je močnejše tudi v višino do 4000 metrov, ako sistematično razmestimo enega nad drugim. Ti baloni so po svoji zunanosti silni onim, ki služijo za vremensko, pa tudi vojaško opazovanje; njihova prostorna znaša približno le od 150 do 300 kubnih metrov. Uporabljati pa jih je močnejše le ponoči, kajti podnevi bi bili preveč izpostavljeni sovražnim letalom in njihovim strojnici. V svoji nočni službi pa se lahko prav dobro obnesejo, zlasti za obrambo različnih samotnih objektov. Primeri iz pretekle svetovne vojne dokazujejo, da so se sovražna letala skrbno izogibala s takimi baloni razpostavljenih jeklenih mrež, ki predstavljajo za sovražno letalo, če se vanje zaplete, precej zanesljivo pogubo. Za zakrivanje važnih industrijskih in vojaških objektov je precejšnje pomena njih zakrivanje z umetnimi oblaki ali umetno meglo, ki vsaj za nekaj časa onemogočijo sovražnemu bombniku uspešen napad. Omeniti pa je treba, da je zakrivanje s pomočjo umetne megle, ki jo za ta določena letala razpršijo nad raznimi objekti, združeno z mnogimi težavami, zlasti vremenskimi, zaradi česar je ta način obrambe v mnogem nezanesljiv.

Pasivna obramba

Če se ozremo kamorkoli po svetu, lahko ugotovimo, da si vse države čim bolj prizadevajo, zgraditi kar se dá veliko dobrih in varnih zaklonišč, ki naj zlasti civilnemu prebivalstvu nudijo varno zatočišče pred smrtjo, ki jo sovražna letala spijajo nad prebivalstvo. Francoski general Niessel je pred leti upravičeno poudaril, da ne sme biti nikomur zabranjeno, govoriti o problemih moderne letalske vojne in opozarjati na velike strahote, ki lahko zadenejo civilno prebivalstvo pri pomanjkanju varnih zaklonišč. Dolžnost vsake države oblasti je v prvi vrsti, da poskrbi za varnost svojega civilnega prebivalstva pred vsemi napadi iz zraka. Mrzlica, s katero gradijo na Francoskem, v Angliji in

drugod zaklonišča za civilno prebivalstvo, nam priča, da so tamošnje državne in ostale oblasti resnično na delu za zavarovanje svojega prebivalstva. Strahote zadnjih tednov nam tudi dokazujejo, kakšna usoda lahko zadene narod, ki ni dovolj tehnično pripravljen na sovražni napad in koliko nedolžnega civilnega prebivalstva po nepotrebnem doživi grozno usodo v nezavarovanih, s potrebnimi zaklonišči neopremljenih krajih.

Zaklonišča za zavarovanje civilnega prebivalstva pred zračnimi napadi morajo zadostiti mnogim zahtevam, če naj uspešno ustrezajo namenom, zaradi katerih so zgrajena. Biti morajo trdno in proti učinkom najtežjih bomb grajena, dovolj velika, da nudijo zavetje vsemu prebivalstvu, ne samo branecem, in na takih mestih, da se vanje lahko zateče prebivalstvo v najkrajšem času. Moderna zaklonišča morajo biti posekbljena z vsem, kar je potrebno tudi za večedno ali celo več tedensko bivanje pod zemljo; pri tem se pojavlja cela kopica vprašanj, ki so v zvezi s prehrano, s preskrbo z vodo in razsvetljavo, s prvo pomočjo ranjenim in bolnim itd. Zaklonišča ne smejo biti omejena samo na mestno prebivalstvo, ampak je danes, v času totalne vojne potrebno, da se tudi kmečkemu in delavskemu prebivalstvu nudijo varna zatočišča pred nevarnostjo zračnih napadov. Graditev varnih zaklonišč za vse prebivalstvo je ena izmed največjih nalog sodobne pasivne protiletalske obrambe.

Zatemnitev in drugo

Med sredstva pasivne protiletalske obrambe spadajo tudi zatemnjevanje celih mest in pokrajin, maskiranje raznih objektov, organizacija pomožne civilne in sanitetske službe ter uporaba vseh sredstev, ki služijo proti plinskim in bacilskim napadom. Običajna razsvetljava mest in večjih krajev, tovarn in večjih postaj lahko postane v primeru zračnega napada zelo usodna, kajti sovražna letala morejo že iz zelo velike razdalje zaznati svoj cilj in se laže orientirati. Naj samo omenimo, da letalo lahko zapazi veliko postajo že iz daljave približno 80 kilometrov. Priprave za zatemnitev mest, večjih krajev, zlasti pa tovarn in bolnišnic morajo biti vedno pri roki in že v naprej pripravljene, kajti hitra zatemnitev tovarn in bolnišnic je združena z velikimi težavami, če naj ne povzroči zmede in ne onemogoči normalnega dela, ki je v takih objektih nujno in ki zaradi zračnih napadov ne sme biti prekinjeno. Z maskiranjem raznih važnih objektov, z izpremenitvijo njihovih geometrijskih oblik je močnejše v veliki meri onemogočiti sovražnim bombnikom hudo razdejanje. Objekti, ki jih je treba posebej zavarovati proti zračnim napadom, so zlasti elektrarne, planarne, hangarji, mostovi, bolnišnice itd. Poudariti pa je treba, da morajo biti priprave za maskiranje teh objektov v zalogi že v miru, kajti nikoli ni močnejše vedeti, kdaj se politični položaj zasuka tako, da sovražni avijoni priletijo nad nič hudega sluteča mesta.

Naj se dotaknemo še civilne pomožne in sanitetske službe ter preskrbe civilnega prebivalstva s protiplinskimi maskami. Pomožna in sanitetska služba mora biti temeljito organizirana in je treba vanjo pritegniti čim več sposobnih ljudi ter jih do potankosti izvežbati v vsem, kar je z moderno protiletalsko obrambo v zvezi. Vsaka država pa mora delati tudi na tem, da svoje prebivalstvo založi s prepotrebni plinskimi maskami, saj vidimo, da sta n. pr. francoska in angleška vlada okrepili slehernega prebivalca s tem nujnim sredstvom za zaščito pred zračnimi napadi. Kakšna usoda lahko v totalni vojni zadene civilno prebivalstvo, ki ni prekrbljeno do zadnjega moža, otroka in žene s plinsko masko, se ne dá popisati. Da ima vsak poedinec svojo plinsko masko, to je ena izmed najosnovnejših zahtev sodobne pasivne protiletalske obrambe. Naloga vsake državne oblasti je, da preskrbi s plinskimi maskami vse one, ki si je sami ne morejo kupiti. In teh je v vsaki državi brez dvoma največ.

Vsakdo na svojem mestu

V tem kratkem članku nam sicer ni močnejše na široko razglabljati o vseh nešteti vprašanjih, ki se nam stavijo o moderni aktivni in pasivni protiletalski obrambi. Imeli smo le namen, da na kratko opišemo najvažnejše, kar je z njo v zvezi. Sodobna vojaška tehnika je že ne kaj tako popolnoga, da bi obravnavanje posameznih vprašanj zahtevalo posebni obširni člankov. Tudi na tem mestu ni močnejše pisati o vsem, kar bi mnogim, ki o protiletalski obrambi niso dovolj poučeni, radi povedali. Mislimo pa, da ni in ni preveč, če iznova poudarimo, da je za uspešno aktivno in pasivno protiletalsko obrambo potrebno sodelovanje vojaških in civilnih sil bolj kakor na kateremkoli drugem področju moderne vojne. Uspešna protiletalska obramba je združena s tolikimi zahtevami in težavami, da mora v danem trenutku biti vsak poedinec na svojem mestu in da mora vsakdo v celoti upoštevati vsa navodila o protiletalski obrambi poučenih in pomožno službo vršičih oseb.

Grozote, ki jih povzročajo zračni napadi in o katerih dan na dan čitamo v časnikih, spravljajo nepoučene ljudi v strah in zmedenost, kar je tudi popolnoma razumljivo. Težko je materam, ko mislijo na usodo svojih otrok in jih skrbijo, ali jih bodo mogle zavarovati pred strahotami zračne vojne, vznemirjeni so starci, ki bi radi v miru preživeli jesen svojega življenja, razburjeni so otroci, ki so v domišljiji še hujše slikajo razdejanja, ki ga prinašajo jekleni ptiči. Vidni ukrepi, ki so potrebni, da se prebivalstvo na lastne oči prepriča o vseh potrebnih pripravah za zavarovanje svojega položaja v uri, ki nikoli ne veš, kdaj lahko pride, so najboljši sredstvo za pomirjenje razburjenih in preplašenih glav. Nikomur ni močnejše zameriti, če se v teh usodnih urah, ko divja nad Evropo nova vira svetovne vojne, zanima za vse pojave, ki so z njo v zvezi, in če pričakuje odločilnih faktorjev, da podvzame vse potrebno za zaščito civilnega prebivalstva. Je francoski general Niessel je prav mislil, ko je zapisal, da je treba temu vprašanju posvetiti največjo skrb.

Lucidus.

IZNAJDLJIVOST

— Povejte mi, zakaj hodite tako radi po ulicah z menoj?

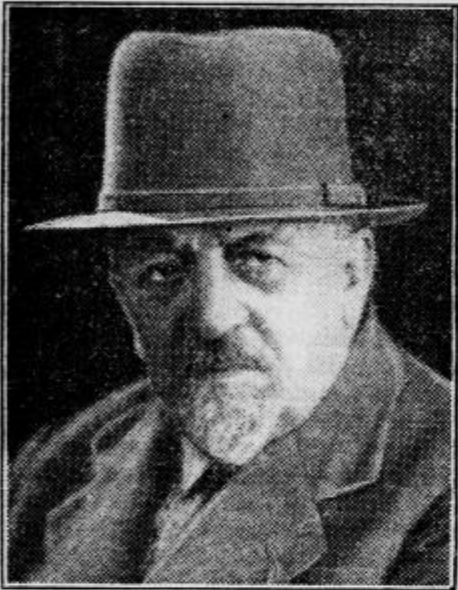
— Vidite, gospodična, to je tako. Imam precej dolgo, in ko hodim tako po ulicah z lepo gospodično, me nihče od mojih upnikov ne opazi, kar vsak gleda le vase...

Vino, razum in zločin

Pogled skozi lupo psihiatra-sodnega izvedenca v duše ljudi, izgubljenih med senco prisilnega jopiča in senco kazenskega paragrafa

Vsak dan beremo v dnevnem časopisu žalostna poročila o umorih, ubojih, o grdih zločinih, velikih in majhnih, ki jih store nekateri nad življenjem in imetjem svojega bližnjega. Kakšno kazen naj prejme zločinec za storjeno hudodelstvo? Ali je odgovoren pred postavitmi, ali ni nemara njegov zločin nepremišljeno dejanje pobesnelega blaznega? Naprosili smo našega najuglednejšega in prav gotovo našega najboljšega psihiatra docenta dr. Ivana Robida, da nam dovoli nekaj bežnih pogledov v bogato zakladnico njegove štiridesetletne prakse sodnega izvedenca v psihiatriji. Gospod docent bi moral pred meseci pričeti na univerzi s predavanji o sodni psihiatriji, pa je iz več tehničnih vzrokov mesto predavatelja odložil. Naj mu bo izročena na tem mestu zahvala za prijaznost, da nam je uslužno dal na razpolago potrebne, nadvse zanimive zapiske in pojasnila.

Docent dr. Ivan Robida

V svetu bolnega duha

Duševne bolezni prav za prav niso le znanstveno-medicinski, ampak socialni pojav, saj s svojimi uničujočimi posledicami moteče posegajo v posameznikovo, v rodniško in socialno življenje. Razlikujemo v glavnem pridobljene in prirojene duševne bolezni. Pridobljene blaznosti, recimo, po raznih poškodbah lobanje, po poteku infekcijskih bolezni, v epilepsiji, histeriji. Psihično obolelost dožene na primer pri motociklistu, ki se je pri padcu težko poškodoval, s posledicami duševnih motenj, pri sifilitiku, ki je dobil kot žalostno dedščino svoje zablode paralizo. Pri drugih pridejo v poštev zopet razna zastrupitja, tako zunanja, z alkoholom, morfinom, svincom, ogljikovim oksidom in drugimi strupi. Notranje zastrupitve z bakterijami, po Basedowu, pri kretinizmu. Končno se pojavljajo blaznosti še pri novotvorbah v možganih, pri težki oslabelosti in še raznih živčnih boleznih.

Prirojene blaznosti so plod razvojnih nedostatkov, ki se kažejo v prirojeni duševni onemoglosti sicer v lažjem primeru v imbecilnosti, v težjem pa v idiotiji. Vmes so še razne stopnje boleznosti, tako degeneracije, psihopacije, ki se kažejo deloma kot posebnosti v značaju in temperamentu teh bolnikov, deloma pa kot prave psihoze. Sem spada tako zvana manično-depresivna blaznost, ki je značilna po svojem valovitem poteku, tako, da se depresivne in manične faze menjujejo z glavnimi znaki: velik nemir, vedra razbranost in želja po neprestanem udejstvovanju. Drugo vrsto boleznosti imenujemo paranoja, ki jo lažjki tudi poznajo v posebni zvrsti pod imenom kverulantna blaznost, ki se pojavlja v obdobjih ogražanja in zapostavljenosti.

Pretežno večino v blaznicah tvorijo shizofreniki. Shizofrenija se uvaža za lahko depresijo, kateri sledi razburjenje, zmedenost, stanja toposti, predvsem pa težka razvrzanost. Najnavadnejša psihoza, ki jo vsak dobro pozna, a je nima za blaznost, je navaden alkoholski opoj. Pri pijanosti opazimo lahko razne stopnje duševnih bolezni: manična vedrost, veselost, podjetnost, pozneje pa zmedenost do popolne duševne ohromitve. Ostale psihoze so lažjko neznane.

Težavna naloga psihiatra

Sodni izvedenec mora pač obvladati dobro svojo snov, za kar je treba temeljitih teoretičnih studij in mnogoletnih izkušenj. Pa se še zgodi verziranemu psihiatru, da v posameznih primerih odreče vse njegovo znanje in opazovanje, katerikoli tako, da ne more postaviti diagnoze in je v oddaji presoje v veliki zadregi. Zato je izvedensko delo psihiatra zelo težko v vseh netipičnih primerih, zlasti če zaradi potvarjanj in si-

mulacije, dati danes pač najrazboritejši psihiatri vedo, da simulirajo samo psihično neuravnovešeni ljudje; seveda je pa tu di resnica, da so skoraj vsi kriminalci psihopatični. Izvedenec dobi pri sodišču akt, ki ga mora prestudirati in iz katerega si izpiše vse tiste podatke in izpovedi priči, ki so sumljive za abnormno duševnost osumljenca ali obdolženca. Ugotoviti mora vse potankosti obtoženčevega življenja od poroda dalje, kdaj je shodil, kdaj izgovoril, otroški razvoj, kako se je šolal in s kakšnim uspehom, skratka ves curriculum vitae. Sposoben psihiater si že iz sodnih spisov ustvari približno sliko preiskovančevega duševnega stanja, končno mnenje izreče potlej, ko obtoženca telesno in duševno preišče. Ko dobi dovolj elementov, jih zveže v primerno zgradbo, postavi v primeru dognanja kakšne psihične bolezni diagnozo ter se v svojem strokovnem jeziku izjavi, pod katero točko kazenskega paragrafa spada obtoženčev zločin, o tem, ali je le-ta presoden, kazensko odgovoren, odnosno nepristevit, neuračunljiv.

Od zla do zločina

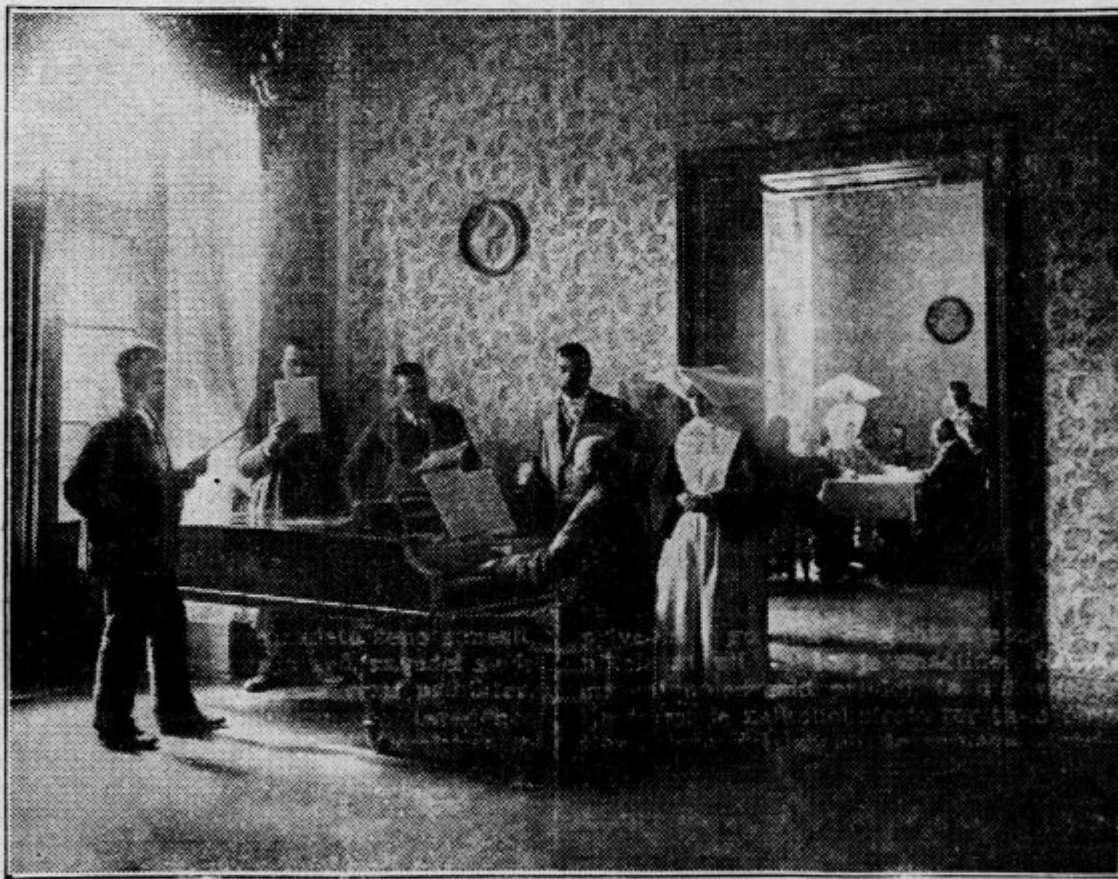
Pogled v zapiske psihiatra — sodnega izvedenca nam na pretresljiv, brezobziren način razgali vse strahotno gorje in tragiko, ki jo prinaša v življenje ljudi njihova blaznost, njihove duševne bolezni z uničujočimi posledicami. Blazni zločinci počenja jo blazne zločine in samo izkušeno oko spretnega, razgledanega psihiatra more prodreti za kulise zločinskih dejanj duševno manjvrednih, duševno obolelih ljudi.

Primer iz prakse sodnega izvedenca. Krav zločin, pravi umor, lahko bi rekli tudi družinska drama. Skromen, tih uradnik v mestu živi s svojo ženo in s tremi otroki v srednem zakonu petindvajset let. Svojo ženo ima rad otroke tudi, nikoli prepri ne greni družinske sreče. Nekaj pa je, na čemer trpe vsi, to je pomanjkanje življenjskih sredstev. Premajhna plača, trije odrasli otroci brez služb, težko se prebijajo iz dneva v dan. Nemara prav zato postaja mož zadnje leta tih in potrt, prične zahajati v gostilno in se vrača pozno ponoči pijan domov. Toda nikoli ni nasilen proti ženi, ki mu tudi ne očita pijančevanja, saj si ga razlaga, češ, pomanjkanje je krivo, da v pičli vtiplja svojo žalost in zagrenjenost. Z lepimi besedami ga sicer skuša odvrti od pijače pa se ji to ne posreči. Usodega dne je postal mož še bolj potrt, vse do noči je preležal v postelji zatopljen v svoje žalostne misli. Proti jutru pa je nenadoma vstal in pričel nemirno korakati po sobi sem in tja. Žena ga je vprašala, kaj vendar počenja, saj vendar vidi, da vsi še spe. Na te besede je mož potegnil izpod blazine revolver in pričel besno streljati na ženo in otroke. — Iz tega tihega, pohlevnega človeka je v trenutku postala pravcata divja bestija. Strelji so usmrtili ženo ter ranili otroke. Prihitieli so ljudje, prišla je policija in ga aretirala. Po dejanju je bil vidno razburjen, ves blede, tresel se je po vsem telesu, pozneje pa se je obviadal ter ostal miren in apatičen. Kot vzrok streljanja je navedel obup zaradi pomanjkanja, mislil pa ni nikogar usmrtiti. Ne zaveda se pa, zakaj je neposredno streljal, ve samo to, da mu je tisti čas močno zašumelo v glavi. Spominja se pač, kako so okrvavljeno, smrtno zadeto ženo odnesli, poslej pa se ne spominja več, zavedel se je šele na policiji. Zdaj je na vrsti psihiater, da preišče možovo duševnost. Izvedenec vrta in vrta, dožene njegovo preteklost in se najprej ustavi pri dejstvu, da sta dve

obtoženčevi sorodnici zblazneli. Torej duševna bolezen v rodbini. Dalje je mož v mladosti pretrpel hud pretres možganov. Dobival je pogoste napade v prsih in glavi, prej ni nikoli pil, ker alkohola ne prenese. Razumsko ni kdo ve kaj razvit, v nekaterih rečeh omejen, ima močno poapnenje žil in je prežgobja izhira, oslabele človek z zmanjšano odpornostjo. Njegovo dejanje je iz omtvelosti in zakrknjenosti brez psihološko neumljivega temelja izvršil zločin. Psihopatska, bolestna narava, katero je znatno okvaril alkohol, ki ga je užival kljub temu, da ga sploh ni prenesel. Diagnoza iz vseh teh in ostalih dognanj ga oprasča kazenske odgovornosti — ker je shizoiden psihopat manjvredne duševnosti, ki je bila v času zločinskega dejanja razkrojena oziroma skaljena.

Tiran in njegova bolna bojazen

Cisto drugače se je spletla zgodba, ki se je prav tako končala z dvojnimi umorom. Oženjen uradnik petdesetih let, oče več otrok, je dne tega in tega streljal na ženo in na hčer ter obe usmrtil. Sodišče je uvelo proti njemu sodno postopanje, ki je bilo pa ustavljeno, kajti pri preiskavi obtoženčevega duševnega stanja sta sodna izvedenca spoznala, da je obtoženec duševno bolan. Podrobna preiskava njegove preteklosti in njegovega družinskega življenja je razkrila žalostne, strahotne reči sveta, kjer je dolga leta blazen človek po mili volji trpinčil in vprav zverinsko, sadistično šikaniral in mučil svoje. Ne, to že davno ni bilo več življenje, ki ga je živila nesrečna žena z otroki ob strani blaznega moža. To se pravi, prva leta zakona je še nekako bilo, mož je bil sicer čuščki, preveč samo svoj, uporen, tiranski zadoseg pravice hišnega in družinskega poglavarja. Otroke je zgojil strogo, vojaško, jih dresal takorekoč z bičem, kakor da bi imel opravka s divjimi, neukročenimi konji. Že potlej, ko so otroci že davno prekorajčili polnoletnost, jim je na vse mogoče načine kratil osebno svobodo, napovedoval obvezno uro spanja, z železno, neizprosno roko določil red življenja, gnan od nenasitne sile, vladati, biti vsemogočen gospod in sodnik nad sužnji, ki jih njegova sveta volja lahko vsak čas stre k tlom. Poznejša leta so razmere doma še močno poslabšale. Mož je postal nasilen, izžival prepire, kar na lepem razgrajal in se včasih celo dejansko lotil žene in otrok. Zastrupiti me hočete, hudiči! je venomer ponavljal — to je bil prvi vidni znak naraščajoče duševne bolezni — paranoje. Bojazen, da ga hočejo uničiti, da mu strežejo po življenju, da se snuje proti njemu zarota z njegovo ženo na čelu. Vse jedi je morala žena vprico njega pokusiti, slišal je glasove, ki so mu obljubljali pogubo s truplom, videl je celo ženo kako stresa nekakšen bel prašek v lonec in zazdelo se mu je, da je že zastrupljen, že ga zvijajo smrtni krči, njegov obraz v ogledalu dobiva mrtvaško podobo, žile se mu nabrekajo, oči izstopajo iz jamic — še čas ali dva in konec bo. In ta strah pred koncem, ta uničujoča zavest, da so mu za petami, da so ga zahrbtno zapletli v nesrečo, ki se zmerom bolj oži; vsa ta bolezenska, paranoična morija ga je privela v gostilno k utehi, k pozabi. Prej nikoli ni pil in to je značilno. Samo ti strašni bolezenski prividi, to duševno trpljenje ga je zalkoholiziralo ter tako pospešilo bolezenski izbruh do samega zločina. Usodega dne je pijan prikolovratil do-

Koncert pacientov na bivšem psihiatričnem oddelku

Kapurjeva ponedeljska pridiga

Sicer je res, da bo od zdaj naprej v Ljubljani še več sodnikov, kajti iz tugeba so prenesli stoli sedemdeset k nam in zdaj bomo tu razsojali največje stvari, vendar se vsak pameten človek seznani s paragrafi, in ko jih spozna, je njegova plovba skozi življenje dosti lažja, ker ve, česa ne sme storiti, da ga ta ali oni ne prime za nos.

Res je že, da je takele vrste pisanja, kot je moja pridiga, stvar v tokrat težja, posebno ker ti čista resnica kar sama se li v pero, toda zavedati se moramo, da gre dandanes vse navzkriž, novi ljudje prihajajo, mladi nadomeščajo stare, stari pa ponekod mlade ni več pravega reda in ves svet je postavljen na glavo.

To se vidi tudi v naši lepi Evropi, kjer se mi, ki se imamo za pametne, niti nič več ne spoznamo. Jaz imam sicer svoje mnenje o tej stvari, toda kako bi si ga upal napisati, ko se lahko zgodi, da bo čez noč postalo vse drugače. Nič ni več sigurnega, vse je tako čudno premakljivo, neke roke mirno šarajo po zemljevidih, meje padajo kot češplje z drevesa, ljudje

mro — saj sam ne vem, ali že morda ne stojim z eno nogo v grobu. In grob je težka stvarca za živega človeka.

Da, da, smrt, ki zdaj razspira svoja darila na vzhodu in na zapadu, je dokaj premisleka vredna stvar, kajti ona ne čaka in pride po navadi prehitro. In če se tega zavedamo, nam nehoti prihaja na misel, da je treba biti pošten, dokler ne bo prepozno; ali boš na smrtno uro govoril resnico, če si vse življenje lagali?

Jezik me srbi in z največjo silo ustavljam svoje besede, ker ne vem, kje bi zagrabil, da bi vse povedal, kar mi leži na srcu. Pa pojdemo kar po vrsti, kajti red mora biti.

Torej: v Ljubljani smo imeli češpljev teden, in če bi mi vsi kupili toliko češpljev, kakor je to svetoval naš magistrat, bi bili vsi od prvega do zadnjega sami češpljevi. Vsi pa nismo ubogali, kajti nekateri od nas bomo rajši počakali, da bodo češplje prekuhali in kaj je za zimo boljše od silivke, to menda vsak ve. In silivka da toplota, da pa tudi korajžo in tako bomo z junaškim pogledom gledali v bo-

dočnost, pa naj se ta kuha kjerkoli. Morda bomo pa silivko celo izvažali, saj so tudi drugod narodi, ki potrebujejo korajže, izvažali jo bomo, za temelj pa bomo vzeli sklep ameriškega kongresa, ki pravi: Cash and carry, kar se pravi po naš: Plačaj pa vozi! Plačaj, bratec, potem pa naloži in hajdi s silivko, kamor te vleče. Na kredit pa ne damo nič, plačaj s suhim zlatom.

Zadnje čase, ko se bolj zanimam za narodno gospodarstvo, sem nekje bral, da se morajo mednarodni dolgovi plačevati v zlatu. Bral sem, pa nisem dolgo razumel. Ali se plača kar tako v kosih zlata — ali se lahko dajo uhani, prstani in zlate koravde? Ali se plača z novci? Novci pa so kosi kovine, s strani države overovljeni kosi — kako se ti izvozi? In nazadnje, kako se določa cena? Ali se upošteva tisto vrednost, ki jo blago ima, ali se tudi tukaj določa cena na temelju dobička? Bral se in bral, potem pa sem nekoga poprašal in ta mi je razložil vso stvar:

»Vidiš, Kapur, je dejal, temelj človeškega življenja je potreba.«

»Potreba?« sem se začudil. »Kakšna potreba?«

»Počakaj, Kapur,« mi je odgovoril. »Veš, kaj je potreba? Potreba je zavest, da ti nečesa manjka.«

Splošljivo sem pokimal, on pa je nadaljeval:

mov, dvignil skandal, pretepel ženo in hčer, se nenadoma zavedel, da so ga zastrupili, da so mu minute štete, vzel orožje ter streljal z besedami: Opravljam samo svojo dolžnost! ...

Morilka, ki ji je sredi pota pošel pogum

Pred sodnim izvedencem stoji precej šibka, revna kmetiška žena. Mirna je sicer in tiha, toda njene kretnje so plahje in negotove, oko ji bega nezaupljivo sem in tja, raz obraz ji bereš zaskrbljenost in tugo. Med pomenkom pogostoma zajoe in zdaj pa zdaj globoko zavzdihne. Odgovarja urejeno in točno na vprašanja, zanika, da bi bila na kakršenkoli način bolna, svoj zločin opravičuje z zmedenostjo. Z možem se ni nikoli razumela. Bil je pijanec in vlačugar, zapravljal je denar, prodajal zemljo, pretepal ženo. Resnica bo nekako v sredi. Oba sta bila pijanca, kajti žena je že celo sama zahajala v gostilne. Dalje navajajo priče, da je bila slaba gospodinja, jezava, svoje glava ženska, ki ni znala z možem človeško ravnati. Spet bo tu resnica nekeje v sredini. Oba sta prinesla svoj delež k razrušitvi družinske sreče. Oba alkoholika, ki ju je alkohol od dne do dne bolj podžigal v strasteh sovraštva, in ker je sprico alkoholizacija vsaka moralna odgovornost zmerom bolj padala v njiju, je bil do končnega zločina en sam korak. Neke noči, ko je obtoženka ob strani osvoženežnega moža premišljala o preteklosti in bodočnosti svojega življenja, se ji je mimogrede utrlila morilna misel, napraviti konec temu pas-

jemu življenju. Večni prepri, pretepi, pljanosti; ljubezenska usuznenost človeku, ki se stara, brezumno zapravljanje in s tem v zvezi negotova bodočnost s pretečo nevarnostjo revščine — vsa ta boleča dejstva so ji za trenutek zmedla um, opojena s sovraštvom do moža, ki je po njenem krivcu vseh teh nesreč, je vzela sekuro in zamahnila po spečem možu enkrat, dvakrat, trikrat. Skenila je že prej, polito posteljo in ubitega moža s petrolejem ter zažgati. Toda po storjenem umoru so ji pošle moči. »Obšla me je groza in ugasnila sem luč, da ne bi videla, kaj sem napravila.« Potlej je odlašala s podtaknitvijo ognja, pekla jo je vest in mučno ji je bilo, ko ji je sočustvujoča sosedka nasvetovala, naj daruje nekaj sveč za srečno vrnitev »izginulega« moža. Te sveče naj gore — na zunan kot slepilo za ljudi, pa tudi znotraj, prav zanjo naj gore za odpustanje težkega greha. Pekoca vest in kesanje sta jo docela živčno strila, in ko jo je končno čas vendarle prisilil, zanetiti požar, da izbrisi in uniči posledice krvavega zločina — ji je živčevje docela odpovedalo. Obšla je sicer še posteljino s petrolejem in podtaknila ogenj, toda takoj nato je poklicala na pomoč, v brezupni zavesti, da je itak vse izžubeno.

Zopet anamneza, zopet preiskava. Sodni izvedenec secira do jedra sleherni potankost preiskovančevega življenja. Prav nič ne uide njegovim izkušnim očem. Pod lupo njegovega znanja in izkušenj stoje ljudje v vseh svojih dejanjih in podvigih razgaljeni do dna duše in srca. In z njegovo besedo se dopolnjujejo usode ljudi. L. K.

Povest o vojnem dobičkarju

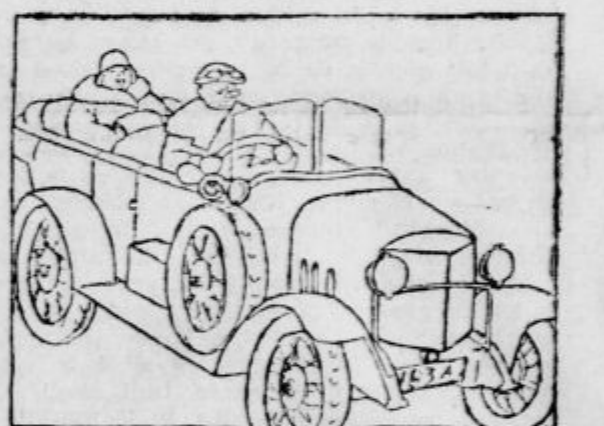
Vsak dan hodil je na dnino, z njo preživljal je družino; pa mu delo zasmrdi, bolj kupčija mu diši.

Mož omisli si voziček. Skrajja majhen je dobiček, vsak začetek je težak. Vest ima že nekaj dlak.

Železnino zdaj kupuje, z njo kupčuje, prekupčuje. Zadolovilo z bičem poka: vest kosmata več ne stoka.

Čas hiti, mošnjiček rase, mož redi se kakor prase, v avtu že slepar sedi. Kje je vest? V garaži spi.

Sreča vedno se ne smeje, greh ima pa svoje meje: ves dobiček mu vzemo, med ušivce ga zapro.

Kaj stori krivični dinar, dokazuje tale dinar; ljuba duša, kar poglej: tam je, kjer je bil poprej!

Ivan Rob

PROFESORKA

Žena: »Na, dragi možiček, ta šopek ti poklanjam v spomin ob obletnici poročne dne!«

Mož: »Najlepša hvala, dragica! Spomni tudi ti mene, kadar boš obhajala obletnico, da ti tudi jaz kupim kaj v spomin!«

SIGURNOST

A: »Kam pa tako hitiš?«
B: »V zavarovalnico, da se zavarujem za življenje!«

A: »Pa ti si bil vedno proti življenjskemu zavarovanju!«
B: »Da, da! Toda danes sem položil izpit za nogometnega sodnika!«

vprašal s strahom, on pa je odkimal: »Ne. Je še dosti stvari — pa za enkrat to prežveči, bova drugič govorila o razdeljevanju vrednot.«

In je odšel, jaz pa sem gledal za njim. Tako je torej na svetu: če nimaš, vzameš, in če si močnejši, dobiš. Po glavi mi je začela rojiti vsa zgodovina od Egiptčanov do svetovne vojne in še naprej in kar zazdelo se mi je, da mi postaja vse jasno.

In zato, dragi moji, se zavedajmo svojih potreb. Ko nam bodo te popolnoma jasne, premislimo, s kakšnimi vrednotami jih bomo lahko utešili — ko pa bomo dognali tudi te, najdemo primerna plačila sredstva, in če teh ni, pojdemo pot, ki nas jo uči zgodovina in narodno gospodarstvo.

Jaz za svojo osebo bom začel brati. Studiral bom vse, kar mi bo prišlo pod roko, predvsem pa se bom za enkrat vrnil na pravo. Pravo pomeni pravico in pravica je lepo razložena v paragrafi. Ko bom spoznal vse zakone, si bom svoje življenje usmeril čisto po njih, kajti izprevidel sem, da se da zakonito storiti marsikaj, kar bi človek, če ni pravno podkovan, lahko imenoval krivico ali celo greh. In v tem spoznanju bom nastopil svojo novo pot, srečo bom nosil sibi in vam vsem, dragi poslušalci in poslušalke — amen!

Kapur

SPORT

VI. kolo v novi ligi

Dve točki in tri mesta za naše

je prinesla včerajšnja zmaga SK Ljubljane nad Bačko — Gradjanski je dobil prvi gol, vodi pa še zmerom kr epko

Sesto kolo tekem v hrvatsko-slovenski ligi, ki je bilo na sporedu danes, ni prineslo pretresljivih dogodkov. V vseh srečanjih so zmagali favoriti, to pot tudi Ljubljana, ki je imela na domačih tleh precej nevarnega nasprotnika. Današnja zmaga, ki bi bila po splošni sliki na igrišču lahko tudi še večja, je prišla belo-zelenim kakor nalašč, kajti z dobljenima dvema točkama so se vsaj začasno za krepak korak pomaknili od nečloveške zadnjega mesta v tabeli. V moštvo je danes zašle nekaj volje in se tudi pokazalo nekaj znanja, tako da smemo upati, da bo zdaj morda le konec večnega strahu pred ono pozicijo na koncu vseh ostalih.

V Zagrebu je zmagal Gradjanski in je moral Sašk zabeležiti svojo prvi poraz. Gradjanski pa je pri tej priliki dobil prvi gol v svojo mrežo. V ostalem pa je še naprej ostal v vodstvu tabele.

Ostale tekme so se odvijale v enakomernem tempu. Naša ekipa je v Varaždinu postila Slavijo brez točke. Slika izid je kljub temu, da so v zadnjih dneh o Hajdukovi

enajstorič krožile zelo nerazveseljene vesti, izpadel v korist domačinov, kar pomeni, da upor med igralci ni imel najhujših posledic za moštvo.

Prvenstvena tabela danes ni pretrpela prevelikih pretresljajev in se je samo Concordia morala umakniti osižeški Slaviji na šesto mesto, viden skok pa je v spodnjem delu napravila Ljubljana, ki se je z boljšo razliko golov usidrala na sedmo mesto pred svojega današnjega nasprotnika. Slika prvenstvene tabele je do prihodnje nedelje takale:

Gradjanski	6	5	1	0	23:1	11 (1)
Hajduk	6	5	0	1	18:7	10 (2)
Sašk	6	3	2	1	11:10	8 (4)
Haiduk	6	3	1	2	14:9	7 (5)
Slavija (O)	6	2	2	2	13:19	6 (6)
Concordia	6	2	1	3	11:15	5 (7)
Ljubljana	6	1	2	3	12:20	4 (8)
Bačka	6	2	0	4	11:21	4 (8)
Split	6	1	1	4	4:10	3 (9)
Slavija (V)	6	0	2	4	4:9	2 (10)

V naslednjem naša poročila:

Ljubljana : Bačka 5 : 3 (3 : 1)

Na igrišču Ljubljane je bila danes odigrana ligaska tekma v hrvatsko-slovenski ligi med Ljubljano in Bačko iz Subotice, ki se je končala s sigurno zmago domačih. Na igrišču se je zbralo okrog 800 gledalcev, kar je za našo Ljubljano vsekakor precejšnjo številko. Vreme je bilo deževno, kar je, posebno v drugem polčasu, precej nagajalo igralcem in več ali manj tudi vplivalo na rezultat.

Bačka iz Subotice

se je po več kakor desetih letih, odkar je nismo imeli prilike videti, predstavila v naslednji postavi: Barna, Hampelić, Vujković, Horvatski, Sarčević, Kopunović, Demeter, Evetović, Sabanov, Vidaković in Cvijanov.

Moštvo je bilo simpatično sprejeto in je dalo kot celota tehnično prav dobro in fair igro. Najboljši del moštva je obramba, ki je imela danes zelo mnogo dela, ker sta v srednji vrsti odlovedala stranska krilca, zadovoljila pa je, prav posebno v drugem polčasu, srednji krilec Sarčević. V napadu se odlikuje leva stran, po kateri so gostje tudi bili uspešni, ostala trojica pa ni pokazala nič posebnega.

Ljubljana

je danes nastopila v spremenjeni sestavi, in sicer: Kroupa, Ceglar, Jerman, Vodišek, Serčer, Boncelj, Pressinger, Pupo, Grintal, Lah, Smole.

Enajstorič je danes zaigrala dovolj dobro, vendar ne tako, da bi mogli biti z njeno igro popolnoma zadovoljni. V obrambi Kroupa ni zadovoljil in gresta dva gola na njegov račun, pač pa je Ceglar danes zaigral v velikem stilu in tudi njegov partner je bil na mestu. V srednji vrsti je danes Serčer odlično opravil svojo nalogo, dočim stranska krilca nista zadovoljila. Boncelj je v prvem polčasu dal kar slabo igro. V napadu je leva stran z Grintalom v sredini pokazala prav dobro znanje, dočim je bil danes Pupo sem in tja obupen in je z netočnimi predloži kriv da moštvo ni doseglo vidnejšega uspeha. Pressinger je bil dober.

Kratek potek

V prvem delu igre se gostje nikakor ne znajdejo na terenu in je Ljubljana stalno v njihovi polovici. V 12. min. Smole lepo predloži, Grintalu in že je 1 : 0. Ljubljana je stalno v napadu in gostje nikakor ne morejo povezati svojih vrst. V 24. min. prvi napad gostov pred gol Ljubljane in že je rezultat 1 : 1. V 23. min. izbrali Grintal nepazljivo branilec in poleg presečenega vratarja efektne postavi na 2 : 1. Enako se ponovi v 30. min., samo z razliko, da Grintal iz bližine 5 m namesto v mrežo, strelja vratarju naravnost v roke. V 36. min. strelja Boncelj prosti strel in Grintal, to pot, že tretjič, povisja na 3 : 1, kar ostane vse do odmora.

V drugem delu igre je Ljubljana zopet v ofenzivi, toda Lah in Pupo danes nista »pri strelu«. V 16. min. oster strel Laha in od droga odbito žogo pošlje Pressinger v prazen gol, 4 : 1. V 25. min. napad gostov in Cvetovičev strel podaljša vratar sam v svojo mrežo, 4 : 2. V 36. min. Pupo ostro strelja in že je rezultat 5 : 2. Ljubljana skuša povisjati rezultat, toda Vodišek in Boncelj sta že na koncu svojih moči in v 44 min. uide Vodišku levo krilo gostov ki doseže še gol in postavi izid današnje borbe na 5 : 3.

Sodil je namesto delegiranega sodnika Krausa iz Splita g. Macoratti prav dobro

Gradjanski : Sašk 3 : 1 (0 : 0)

Zagreb 1. oktobra. Lepa in razburljiva borba, v kateri je zaslužen, toda šele komaj v finishu zmagalo bolj odločno in boljše moštvo. Muradori doseže z lepim golom v 24 min. drugega polčasa vodstvo za Sašk. V 28 min. Lešnik izenači. Isti igralec je še dvakrat potresel Saškovo mrežo. Saškovi so bili v prvem polčasu enakovredni nasprotnik v drugem pa so bili celih 20 minut bolj od Gradjanskega in šele proti koncu so popustili. Zelo dobro je sodil g. Kujundžić iz Subotice.

Hajduk : Concordia

2 : 1 (2 : 1)

Split 1. oktobra. Precej slaba igra Concordia je bila v drugem polčasu v premoči. Skoro ves čas tekme je bil hud nalič tako da se igra za radi blatnega terena ni mogla prav razviti. Hajduk je imel boljšo obrambo, Concordia pa slab napad. Rezultat je bil dosegel že v prvem polčasu. V drugem polčasu so bili Zagrebčani znatno bolj in se je igralo večinoma na Hajdukovem polju. V 15. min. pred koncem je prišlo do

spora med igralci zaradi sodnika Petracela, ki je pogrešno diktiliral proti Hajduku prosti strel. Tekmi je prisostvovalo samo 700 gledalcev.

Slavija (O) : Split 1 : 0 (1 : 0)

Osijek, 1. oktobra. Gostje so že v začetku pričeli z ostro igro in je med igralci večkrat prišlo do

Mars, Olimp in Železničar

so od včeraj sem najboljši med prvorazrednimi klubi

Ljubljana, 1. oktobra. Nova prvenstvena nedelja v območju LNP je prinesla v I. razredu 7 novih izidov.

V ljubljanski skupini je bilo na terenu vseh 8 moštev. Na kratko: Mars je petič zmagal in se krepko usidral na čelo tabele. Kranj in Reka sta na obojestransko žalost delila na pol. Bratstvo si je z Jadranom pomagalo za dve mesti navzgor in tudi Hermes se je premaknil z neprijetnega repa tabele.

V mariborski skupini je dobil Maribor ves izkupicek, Mura in Gradjanski pa polovičnega. Stanje v tabeli se zaradi tega še ni spremenilo in je Železničar še zmerom najboljši.

V celjski skupini je bila tekma med zadnjima dvema (Atletikom in Hrasnikom), o kateri pa žal nismo mogli prejeti poročila. V tej skupini pa je ne glede na ta izid slej ko prej najboljši celjski Olimp.

Bilo je vseh osem...

Mars : Disk 3 : 2

Na igrišču Ilirije je bila dopoldne prvenstvena borba med Marsom in Diskom iz Domžal, ki se je končala s pričakovano zmago domačih.

Borba je bila živahna in ostra ter je moral sodnik poslati desnega branilca gostov zaradi preostre igre z igrišča. S to zmago si je Mars še bolj utrdil svojo pozicijo v ljubljanski skupini I. razreda.

Sodil je g. Mrdjen.

Hermes : Svoboda 3 : 1

Dopoldanska prvenstvena borba na igrišču Ljubljane med Hermesom in Svobodo je prinesla rezultat 3 : 1 za Hermes. Svoboda je bila Hermesu enakovredna nasprotnik ter je njen vratar sam kriv dveh golov. Tesnejša razlika bi vsekakor bolj ustrezala poteku igre, Hermes je z današnjo zmago dobil prvi dve točki.

Sodil je g. Cimperman.

Kranj : Reka 2 : 2

Na igrišču Reke so Vičani v prvenstveni tekmi s Kranjem rešili eno točko, ki pa

V Atenah ne gre dobro

Po prvem dnevu Balkanskih iger smo ostali na 3. mestu

Atene, 1. oktobra. Atletske reprezentance Jugoslavije, Rumunije in Turčije so prispele v Atene, da sodelujejo na balkanskih igrah, ki so se pričele danes v krasnem atletskem stadionu. Reprezentanti so včeraj položili venec k vznožju spomenika Neznanej junaka. Danes dopoldne je prestolonaslednik Pavle sprejel balkanske reprezentante. V terek se bo začel kongres balkanskih atletov katerim na čast bodo razne svečanosti in sprejemi. V zvezi z Balkanskimi igrami podčrtavajo grški listi pomen teh iger, ki se vrše kljub težkim razmeram v svetu. Balkanske igre so še enkrat dokazale bratski duh sloge, ki vlada na Balkanu. Atene so v svečanem razpoloženju, glavne ulice so okrašene z zastavami balkanskih držav.

Otvoritev X. Balkanskih iger je bila že dopoldne Os te priliki je bila tudi proslava 10letnega jubileja tega tekmovanja in je bila zaradi tega otvoritev zelo svečana. Ceremonial je bil podoben olimpijskemu in je trajal okrog pol ure. Pred kraljem Jurjem II., ki je prisostvoval otvoritvi skupaj s kraljico, in pred prestolonaslednikom Pavlom so defilirali zastopniki Grške, Jugoslavije, Rumunije in Turčije. Bolgarji niso prisostvovali, kar se je pokazalo pri našem skupnem plasmatu, ker so računali samo štiri mesta, dočim smo mi stavili večko upanje na povprečje tekmovalcev. Razen grške kraljevske rodbine so bili navzoči tudi ministri predsednik Metaxas z vsemi ministri, diplomatski korpus, jugoslovanski polnomočni minister Vukčević z osebjem

obračunavanj. V 20. min. je Farkaš zabil za Slavijo edini gol dneva. V drugem polčasu so gostje igrali še ostreje in je moral sodnik Šterk zaradi surove igre izključiti Bjelančiča od Splita. Publika je protestirala proti sodniku in proti Splitanom. Tik pred koncem — igralo se je že skoraj v temi — se je žoga vendar znašla v Slavijini mreži. Slavijaši so v znak protesta zapustili igrišče, toda sodnik je izjavil, da gola ni priznal, nakar se je igra nadaljevala.

Hašk : Slavija (V) 1 : 0 (0 : 0)

Varaždin, 1. oktobra

Edini gol dneva je bil avtogol. Tekmi je prisostvovalo 1500 gledalcev. V prvem polčasu sta si bila nasprotnika enakovredna, v drugem pa je bila igra bolj zanimiva, ker je Slavija stalno ogražala Haškova vrata. Na pad Slavije pa je bil premalo enoten. Tudi na tej tekmi je prišlo do konfliktov in je bil Haškovec Pajević II. v drugem polčasu zaradi surovosti izključen. Čeprav pa je Hašk igral samo z 10 igralci, je v 39. min. iz gneče pred Slavijanimi vrati dosegel edini gol. Ustreljena žoga se je namreč odbila od Gušića v mrežo. Zmaga Haška je bila nezasužena, ker je bila Slavija boljša.

Stara liga

Beograd : Jugoslavija : BSK 1 : 0, Bask : Jedinstvo 0 : 0.

Skoplje : Gradjanski : ŽAK 4 : 2, Borovo : Bata : Zemun 6 : 0.

so jo gostje prav po nepotrebnem prepustili nasprotniku Kranj, e do 42 min. drugega polčasa vodil z 2 : 0 in je Rečanom šele v poslednjih dveh minutah uspelo izravnati rezultat.

Sodil je g. Macoratti.

Bratstvo : Jadran 5 : 2 (2 : 1)

Jesenice, 1. oktobra.

Na igrišču Bratstva je bila danes dopoldne prvenstvena tekma med Jadranom in Bratstvom. Igra je bila na zelo razmešanem igrišču, kar je precej oviralo igralce pri oddajanju žoge.

Bratstvo je nastopilo kompletno razen Ornoborega. Moštvo je zaigralo z mnogo volje in velikim elanom ter se je zlasti razgledalo v drugem polčasu. Kaže, da bi domačiska lekcija izostala, če bi bilo moštvo nastopilo kompletno. Igrali so vsi dobro, pohvaliti pa je treba zlasti srednjega krilca Zavrta, ki je dobil na glavi precejšnjo rano, ko je trčil z nasprotnikom, a je kljub temu vztrajal do konca ter še dobil ostale. Nadalje je podal dobro igro ves napad, kjer so bili odlični Janežič, Ivanišević, Sretenović, Abram in Kureš. Tudi Jadran se je dobro držal, predvsem obramba, zlasti vratar Francel. Za Jadran sta zabila gola srednji in levi krilec, za Bratstvo pa Sretenović 2. Kureš, Ivanišević in Janežič pa po enega.

Sodil je g. Skalar.

Za mariborske točke

Maribor : Rapid 2 : 1

Na Rapidovem igrišču je bila danes prvenstvena tekma med starima rivaloma, ki je bila zelo slabo obiskana. Komaj 250 ljudi se je zbralo na igrišču in še ti so bili z današnjo igro večinoma nezadovoljni. Maribor je danes sicer zmagal, toda ta zmaga je bila priborjena šele pred zaključkom tekme. Srečni strelec je bil Vodeb, ki je pripomogel, da je Maribor knjižl še dve točki. O igri sami se ne da dosti povedati. Oba nasprotnika sta predvajala precej raztrgano igro, ki ni bila

niti najmanj podobna prvenstvenemu nogometu. Razen tega je tudi današnja tekma prinesla nekaj prestopkov proti sportni fairnessi in tako smo spet doživeli, da so na igrišču padale celo klofute. Na srečo te klofute niso imele hujših posledic in je vse ostalo mirno.

Maribor je imel glavno silo v obrambi, ki je bila zelo robustna in je čistila v lepem stilu. Tudi kriliska vrsta je na trenutke dobro igrala, vendar ni dovolj podpirala napada, ki je tako rekoč visel v zraku. Razen tega napad ni znal držati žoge, tako da sta bili zadnji formaciji preveč obremenjeni.

Rapid je že v 3. min. prvega polčasa izgubil vodjo napada Bjumla, ki je moral zaradi poškodbe z igrišča. Zaradi tega je Rapid igral samo na prodore, kar je imelo tudi uspeh. Vendar pa je bil njegov napad preveč mehak in neodločen. Obramba formacija je bila še precej dobra, vendar ima na vesti drugi gol in to predvsem iz taktičnih razlogov, ker ni znala pravčasno spraviti žoge z linije.

Sodil je g. Konič.

V predtekmi je rezerva Maribora v prvenstveni tekmi premagala rezervo Rapida s 3 : 1. Sodil je g. Jenko.

Gradjanski : Mura 1 : 1

Čakovec, 1. oktobra.

Na igrišču Gradjanskega sta se srečala domači Gradjanski in Mura iz Murske Sobote. Tekma je bila zelo živahna in zanimiva in sta oba nasprotnika dala vse iz sebe. Oba sta si vidno prizadevala, da si

Nov red v nogometu

Včeraj sta bila v Beogradu ustanovljena „Srpski loptački savez“ in Vrhovni nogometni savez kraljevine Jugoslavije

Beograd, 1. oktobra.

V Delavski zbornici je bil danes izredni občni zbor JNS, ki pomeni važen dogodek v zgodovini jugoslovskega nogometa. Po tem občnem zboru se zdi, da je reorganizacija nogometa sporta dokončno izvedena in sicer z ustanovitvijo Vrhovnega nogometnega saveza kraljevine Jugoslavije s sedežem v Beogradu ter treh samostojnih savezov (srbskega, hrvatskega in slovenskega). Ali bo ta nova ureditev našemu nogometu koristila, bo pokazala prihodnost, toda kot kronisti moramo zabeležiti, da so se že na današnjem občnem zboru pojavili pomisleki in energetični ugovori proti sedanjim ureditvi, zlasti od strani Sarajevčanov.

Izredni občni zbor je otvoril in vodil predsednik JNS dr. Andrejević, ki je v začetku predlagal številne udanostne in prizdravne brzojavke Občnemu zboru so prisostvovali delegati samo 10 podsavezov. Verifikacijski odbor je izmed 422 poverilnic verificiral 419 Poročila uravnavega in nadzornega odbora ki so bila tiskana, so bila sprejeta brez debate in je bila odboru in blaženiku dana razrešnica. Nato je predsednik dr. Andrejević po daljši historiji pogažani za reorganizacijo JNS, za njim pa je tašnik Kosta Hadži tolažil vse podrobnosti sporazuma, ki je bil med predstavniki vodilnih nogometnih klubov iz vse države sklenjen glede tega vprašanja dne 28. septembra v Zagrebu. (O glavnih točkah tega sporazuma je »Jutro« pisalo v številki z dne 30. sept.)

Med kratkim odmorom je delegat LNP g. Martelanc izročil 41 poverilnic slovenskih klubov. Po zopetni otvoritvi je občni zbor srefel na znanje ustanovitev slovenske in hrvatske nogometne zveze in prešel takoj na

ustanovitev tretjega saveza s sedežem v Beogradu.

Dolga in mestoma zelo tehtna razprava se je razvila nato o vprašanju, kako naj se ta savez imenuje. Medtem ko so nekateri delegati — predvsem iz Sarajeva — zagovarjali, da bi imel naziv »jugoslovenski« so se drugi zavzemali za naziv »srbskega loptačkega saveza«. Zagovorniki prvega predloga so predvsem poudarjali, da sporazumašji niti niso vprašali vseh podsavezov kam bi prav za prav hoteli. Po daljšem razpravljanju je slednjič prodrl

Nova uprava SKJ

Prvi namestnik starešine SKJ je br. dr. Vladimir Belajčić — Počastitev zaslužnega brata E. Gangla

Beograd, 1. okt. p. Dopoldne je bila izredna skupščina saveza SKJ. Na dnevnem redu so bile predvsem volitve novega prvega namestnika starešine in ostalih članov savezne uprave.

Ze včeraj je bila cela vrsta sestankov načelnikov, prosvetarjev, župnih starešin in drugih sokolskih voditeljev. Današnje izredne skupščine so se udeležili vsi delegati v polnem številu. Otvoril jo je drugi namestnik starešine dr. Belajčić. Na njegovo predlog so bile soglasno odposlane udanostne brzojavke NJ. Vel. kralju ter kraljevim namestnikom. Skupščina je z globoko pieteto počastila spomin pokojnih sokolskih zaslužnih delavcev Kajzelja, Zakule in Mulinčevića. Dr. Belajčić je v svojem govoru sporočil, da bo ustanovljen poseben garancijski fond, s katerim naj se zajamči finančni uspeh vsesokolskega zleta, ki bo l. 1941.

Pri volitvah je bil na predlog Pavla Kovačevića soglasno izvoljen za prvega namestnika starešine dr. Vladimir Belajčić, kasacijski sodnik iz Novega Sada. Novi podstarešina se je zahvalil za upanje, ki mu je bilo s tem izrečeno, in je poudaril, da ga bo skušal utemeljiti. Nato se je spomnil moža, ki je dolga leta vodil jugoslovensko sokolstvo. V dvoranli so ga tedaj prekinili z navdušenim vzklikanjem »Živel Gangla«. Na dr. Belajčičev predlog je bila odposlana br. Ganglu naslednja brzojavka:

»Jugoslovensko sokolstvo se na svoji današnji izredni skupščini v Beogradu spominja tvoje dolgoletne apostolskega dela na prvem mestu in ti izraža popolno priznanje ter zahvalo. Pozdravljamo te z najpriprčnejšim bratskim sokolskim — Zdravilo«

Nato so bili izvoljeni še ostali člani upravnega odbora in sicer za drugega

priporočila točke, vendar se to ni potrdilo nobenemu ter sta si razdelila izkupicek. Sodil je g. Veble iz Celja.

Celjski II. razred

Jugoslavija : Borut 8 : 3 (4 : 1)

Celje, 1. oktobra

Na igrišču pri Skalni kleti je Jugoslavija danes zasluženoma zmagala nad šibkim nasprotnikom. Jugoslavija je v tehničnem pogledu znatno prekašala goste, ki so nudili primitivni nogomet in igrali docela začetniško.

Sodil je g. Lokoček.

Mladina Celja je v prvenstveni tekmi premagala mladino Jugoslavije z 2 : 0 (0 : 0).

Ostale nogometne tekme

Ljubljana : II. razred : Grafika : Moste 3 : 1 (1 : 0), Slavija : Korotan 2 : 1 (1 : 1), Mladika : Adria 4 : 2 (1 : 1), Juniorji : Ljubljana : Reka 5 : 0, Svoboda : Slavija 2 : 1, Hermes : Mars 4 : 1.

Rim : III. kolo drž. prvenstva : Genova : Milan 1 : 1, Lazio : Fiorentina 3 : 2, Torino : Novara 1 : 0, Modena : Bologna 0 : 0, Triestina : Juventus 1 : 0, Venezia : Roma 2 : 0, Ambrosiana : Napoli 4 : 0, Bari : Liguria 1 : 1.

Dunaj : Dunaj : Budimpešta 3 : 1 (1 : 0).

Budimpešta : Dunaj B : Budimpešta B 2 : 0 (0 : 0).

— in sicer z 247 : 71 glasovom — predlog delegata Stevana Trivunca, po katerem se bo tretji savez s sedežem v Beogradu imenoval »srbski loptački savez«.

Občni zbor je nato prilagodil nekatere določbe v pravilih in izrekel amnestijo za vsa prestopke, storjene do 30. septembra. Slednjič so bile sprejete še nekatere spremembe glede prestopa igralcev.

Pri volitvah je bil izvoljen za predsednika Srpskega loptačkega saveza predsednik BSK Miodrag Filipović, predsednik okrožnega sodišča v Beogradu. Kot tajnika bosta poslovala Kosta Hadži in Kika Popović. Savezni kapetan pa bo Čulić.

Popoldne je bil v istih prostorih ustanovni občni zbor vrhovnega nogometnega saveza kraljevine Jugoslavije.

Zborovanje sta uvodoma pozdravila predsednik JNS dr. Andrejević in predsednik HNS dr. Kraljević, nato pa so bila prečтана nova pravila, ki so bila sprejeta z majhnimi spremembami. Glede dodelitve čakovskih klubov je občni zbor sklenil, naj se to vprašanje sporazumno reši med slovenskim in hrvatskim nogometnim savezom ter Čakovčani. Občni zbor je nato vzel na znanje ustanovitev samostojne srbske nogometne zveze kakor tudi njene sklepe glede amnestije in prehoda igralcev. Slovcem je priznana še ena koncesija, da lahko za svojega edinega zastopnika v upravnem odboru izvolijo tudi namestnika.

Pri prvih volitvah v novi vrhovni savez so bili nato izvoljeni: za predsednika dr. Andrejević (SLS), za podpredsednika dr. Kraljević (HNS) in dr. Milutin Stanojlović (SLS), za tajnika Kosta Hadži in Kika Popović (SLS), za blaginjaka Mihailo Lazarević (SLS) in Lucijan Kovačić (HNS), v odbor pa Stevan Trivunac (SLS), Suste, dr. Simić (HNS), Buljević (SNZ) in kot namestnik dr. Kosić (SNZ). Kapetan vrhovnega saveza bo Boško Simonović (SLS), V nadzorni odbor so prišli Čulić (SLS), Čak (HNS) in Jugovec (SNZ).

V nadaljnjem je občni zbor razpravljalo o raznih finančnih vprašanjih in je bilo pri tej priliki v korist Ljubljane odnosno LNP rešeno tudi vprašanje povračila din 60.000, ki jih je svojčasno JNS posodil bel Ljubljani. H koncu je bilo sprejeto še, da bo mednarodna nogometna tekma med Nemčijo in Jugoslavijo, ki bo v nedeljo dne 15. t. m., v Zagrebu.

namestnika starešine dr. Oton Gavrančić iz Zagreba, za tretjega Jože Smertnarić iz Celja. Med drugimi sta v upravnem odboru dr. Mihailo Gradojević in Milivoj Smiljanić iz Beograda. Za načelnika je bil izvoljen Ivo Kovač, za njegovega namestnika pa Vojislav Pajić, Josip Bogner in Branko Polić, za načelnico Elza Skalarjeva, za namestnico pa Milica Sipa, Olga Skovran in Jožica Radinova. Uprava SKJ ima 36 članov. Razden omenjenih so v njem vsi župni starešine.

Nato so na skupščini razpravljali o sedanjem splošnem položaju sokolstva, o organizacijskem fondu za prihodnji vseokolski zlet in drugih sokolskih vprašanjih. Ob zaključku je bila sprejeta resolucija, ki naglašja, da ostane sokolstvo zvesto svoji ideologiji državne in nacionalne edinstva, da bo nadaljevalo svoje delo za kralja in domovino kakor doslej, da bo posvečalo prvo skrb delu v telovadnicah ter na narodnoobrambenem področju, da bo delovalo za prosveto na vasi in podpiralo sokolske žrtve.

Nastop našega poslanika v Luksemburgu

Beograd, 1. okt. br. Iz Luksemburga poročajo, da je vojvodina Luksemburška davi sprejela novega jugoslovenskega poslanika Miodraga Lazarevića v nastopni avdienci. Poslanik je vladarici izročil svoja akreditivna pisma.

Dr. Maček v Kupincu

Zagreb, 1. okt. O. Podpredsednik vlade dr. Maček se je tudi še danes dopoldne mudil v Zagrebu, popoldne se je s svojo družino z atom odpeljal v Kupinec, kjer namerava ostati nekaj dni.

Naša beseda v prekomorskih deželah

Včeraj je pričela redno oddajati druga jugoslovanska kratkovalovna postaja — V načrtu je gradnja tretje, še močnejše postaje, ki se bo zanesljivo čula po vsem svetu

Beograd, 1. oktobra. Zaradi naših šibkih radijskih oddajnih postaj se naša domača beseda celo v mehanizirani vojski ne sliši povsod, kakor bi bilo želeli, kaj šele v inozemstvu. Da bi se temu odpravilo, je bila že pred leti postavljena v notranjem ministrstvu majhna kratkovalovna oddajna postaja, ki se je pri svojem razmeroma majhnem učinku 1 kilovata presenetljivo dobro slišala v inozemstvu, v ugodnih prilikah pa celo v Ameriki, Avstraliji in drugih prekomorskih deželah. Da bi bil sprejem v daljnih deželah zmerom zanesljiv, da bi naši izseljenci v tujini po domači besedi ostali v stiku z domovino, je država zdaj zgradila v Zemunu novo, desetkrat močnejšo postajo, ki je pričela danes z rednim oddajanjem.

V zadnjih mesecih izvršene poskusne oddaje so pokazale nepričakovano velik uspeh. Z vseh koncev sveta so jele prihajati na vodstvo postaje brzojavke in pisma o izvršnem sprejemu nove postaje. Med poslušalci, ki čestitajo k izvrštemu uspehu, so seveda v prvi vrsti naši ljudje, naši izseljenci, delavci in farmari v Severni in Južni Ameriki pa naši mornarji, ki plovejo po širnih morjih. Vsi se v ganljivih besedah zahvaljujejo domovini, da se jih je spomnila z domačo besedo in pesmijo, ki jim je v tujini dvakrat draga.

Njim vsem bo nova postaja poslej vsak dan oddajala domačo glasbo, predavanja in vesti iz domačih krajev. Posebno pozornost bo postaja posvetila Severni in Južni Ameriki. Takaj se bodo naravnale oddaje po posebnih reflektorskih antenah,

tako da bo sprejem zmerom zanesljiv in dovolj močan. Vsak dan je določena v sporedu ena ura posebej za Severno in ena ura za Južno Ameriko. Te posebne oddaje bodo med 8. in 9. uro tamkajšnjega lokalnega časa, ker si večina ljudi takrat najlažje utrga uro časa za poslušanje radia. V našem času se torej prično te oddaje ob 00.55 za Severno in ob 02.00 za Južno Ameriko.

Vsebinski okvir prekomorskih oddaj naše nove postaje bo nekako tale: oddaja se prične vsakokrat z državno himno in napovedovalčevim pozdravom. Slede poročila iz naših krajev, potlej pa narodne pesmi, predavanja, primerki naše umetne muzike, pogovori s poslušalci in kot zaključek svet državna himna. Spored je že sestavljen za daljšo dobo v naprej in bodo v njem sodelovali res samo prvovrstni umetniki in veščaki. Posebno skrbno bodo obdelana vsa predavanja, tičoč se našega političnega in kulturnega življenja ter naših nacionalnih problemov. Naši poslušalci onkraj morja bodo redno prejimali tudi zunanje politični pregled, kakor ga mi vidimo, in posebej še analizo o položaju naše države v razpletu mednarodnih dogodkov.

Poleg teh specialnih oddaj za naše ljudi v Ameriki bo nova postaja enako kakor stara oddajala zelo obsežen program splošnega propagandnega značaja, namenjen poslušalcem vseh narodnosti, ki se zanimajo za našo državo, njeno prebivalstvo in prilike. Kakor doslej se bo posebna pažnja posvečala poročevalski službi. Ze stara kratkovalovna postaja si je

glede točnosti svojih poročil, ki se oddajajo v 9 jezikih, tekla dober sloves v svetu. Nova postaja bo poskušala le še utrditi ta sloves.

Oddaje, ki so na splošno namenjene poslušalstvu širom sveta, se bodo vršile na različnih valovnih dolžinah, zmerom tako izbranih, da bodo zajele čim več poslušalstva bodisi v Evropi ali na drugih celinah. Od 1. oktobra bosta stara in nova postaja oddajali pod naslednjimi dolžinami:

YUA na valu 49.18 m z energijo 1 kw opoldne, zvečer in po polnoči.

YUB na valu 49.18 m z energijo 10 kw — opoldne, zvečer in po polnoči.

YUC na valu 31.56 m z energijo 10 kw — opoldne in zvečer.

YUD na valu 31.56 m z energijo 10 kw — od 01.00 do 02.00 ponoči, usmerjeno v Južno Ameriko.

YUE na valu 25.56 m z energijo 10 kw — od 02.00 do 03.00 ponoči, usmerjeno v Severno Ameriko. — Poleti se bo val za Severno in Južno Ameriko skrajšal na 19.69 m in bosta odgovarjajoča postajna znaka YUF in YUG, ker bi poleti postaja na gornjih daljših valovih ne segla uspešno čez Ocean.

Da bodo oddaje naših kratkovalovnih postaj tudi zvočno na višku, je bil vzporedno s postajo urejen tudi nov studio v notranjem ministrstvu. Čim bodo na razpolago denarna sredstva, bo poleg sedanjih dveh postavljenih še tretja nova oddajna postaja s še večjo energijo, tako da se bo glas Jugoslavije slišal ob vsakem času na slehernem prostoru zemeljske krogle.

Velike zasluge smrtno ponesrečenega vseuč. prof. Miroslava Plohla za Hrvatsko

Pokojnik je bil naš ožji rojak, doma iz Gorice

Zagreb, 1. oktobra. Vsi zagrebški dnevniki prinajšnje obširna poročila o tragični smrti profesorja zagrebške tehniške fakultete inž. Miroslava Plohla. Kakor je »Jutro« davi kratko poročalo, se je inž. Plohl v soboto okrog pol 16. ure peljal z inž. Jurijem Horvatom v banovinskem avtomobilu iz Gorskoga Kotara, kjer sta vršila inspekcijo pri elektrifikaciji. Pri vasi Borlinju, kjer je avto vozil precej umerno, je stopal po cesti neki moški, ki se tudi na glasove avtomobilske sirene ni umiknil. Sofer je spretno obšel moža z avtomobilom in inž. Plohl je odprl vrata, da bi opozoril moža na pravilno ravnanje na cesti. Ob sunku pa je inž. Plohl padel skozi vrata na cesto in je z vso silo zadel z glavo ob kamenje. Na usta mu je udarila kri. Bil je takoj prepeljan v bolnišnico v Karlovcu. Toda zdravniška pomoč je bila zaman, ker je bila lobanja počena in je inž. Plohl po nekaj minutah izdihnil.

»Hrvatski dnevnik« poudarja ob njegovi smrti: »Zasluge in marljiv delavec, kakršni je bil vseučiliški profesor inž. Plohl, ni niti slutiti, da bo s smrtjo plačal svojo službo v korist hrvatskemu narodu. Njegova smrt bomo občutili kot zelo težko izgubo v vseh onih krogih, kjer je bil inž. Plohl na čelu elektrifikacije hrvatskih krajev. Bil je predsednik banovinskega električnega podjetja in predsednik odbora za elektrifikacijo pri Gospodarski slogi. Bil je tudi kot človek mož izrednih vrst, zato je njegova smrt tem bolj žalosten dogodek. Zapustil je užaloščeno vdovo, hčerko profesorico in dva sina. Za profesorja Plohla zares nimamo nadomestila.«

Inž. Miroslav Plohl je bil po rodu Slovenec, in sicer se je rodil dne 30. junija 1881 v Gorici. V domačem mestu je tudi dovršil pet razredov gimnazije in je pokazal lepe talente. Zlasti se je zanimal za pomorstvo in za tehniko, zato so ga starši poslali v pomorsko vojno akademijo na Reki. Leta 1902. je položil izpit za mornariškega častnika, nato je dve leti študiral na najvišjem torpednem in elektro-tehničnem tečaju v Pulju. Tečaj je dovršil leta 1910. z odliko. V vojni mornarici bivše monarhije je služboval ves čas

do prevrata. Nato je kot kapetan bojnega broda stopil v rezervno in postal tehnični ravnatelj radijske družbe na Dunaju. Leta 1925. je bil kot izvršni tehnični strokovnjak poklican na tehnično fakulteto v Zagrebu. Leta 1930. je postal redni profesor vseučilišča in predstojnik Zavoda za elektrotehniko. Zlasti zadnja leta je razvijal ogromno delavnost pri izvajanju načrta, da bi se hrvatska banovina elektrificirala tako dosledno, da bi prav sleherni vaš imela cenoeno strujo. Na njegovo pobudo je bilo ustanovljeno banovinsko električno podjetje, ki je začelo lani delovati. Društvo je namevaralo za izvedbo celotnega načrta najeti 140 milijonov dinarjev posojila, za kar naj bi jarmčila banovina. Po prizadevanju inž. Plohla je bilo že izplačanih 25 milijonov, nakar se je Plohl takoj začel prizadevati še za izplačilo ostale vsote. Z vsem idealizmom se je lotil velikega podjetja in že so pričeli graditi hidrocentralo pri Fužinah, ki naj bi omogočila tudi elektrifikacijo železnice na Sušak. Začetek je storjen in postopno bo banovina Hrvatska imela letno energijo cele milijarde kilovatih ur in bo električna struja zadostila cenoma.

Cep rav je bil inž. Plohl šibkega telesnega zdravja, je neumorno razpisal energijo. Vozil se je nadzorovat tehnična dela, razen tega je dnevno sprejemal kmetovalce iz najrazličnejših hrvatskih krajev ter deputacije različnih občin, ki žele imeti elektriko. Intervenal je v vseh posod, opravljal veliko korespondenco, se trudil za dobavo kredita, poleg vsega tega pa je moral skrbeti za svoj vseučiliški zavod, moral je proučevati najnovejše pridobitve elektrotehnike in vzgajati svoje študente. Bil je mož izredne delavnosti in njegovo življenje je bilo vse posvečeno napredku naroda. Njegovo geslo je bilo: »Tehnika mora služiti vsemu narodu, ne samo nekaterim bogatim izbrancem!« Po takem je razumil, da je banovina Hrvatska utrpela s smrtjo prof. Plohla neprecenljivo izgubo in obenem je seveda prizadel tehnični napredek vse Jugoslavije. Pogreb bo v Zagrebu na stroške banovine. Z brati Hrvati se klanjamo spominu svojega ožjega rojaka!

Odkritje spomenika Svetozarju Miletiću

Svečanosti v Novem Sadu je prisostvovalo veliko število predstavnikov

Novi Sad, 1. oktobra. p. Ob prisotnosti ogromne množice ljudstva so danes v Novem Sadu odkrili spomenik dr. Svetozarju Miletiću, voditelju prečasnih Srbov v preteklem stoletju. Prisotni so bili tudi zastopnik vladarja, ministri predsednik Dragiša Cvetković in druge odlične osebnosti. Dr. Svetozar Miletić se je rodil pred 133 leti v Mošorinu pri Vrhu. Odločil se je za odvetniški poklic, a že v mladih letih se je posvetil tudi političnemu življenju. Ze s 35 leti je postal dovsadski pod-

niso mogle ustaviti na potu ustvarjanja narodnega ideala. V vseh teh borbah sta se jasno pojavila dva cilja, dve stremeljni našega naroda, borba za zedinjenjem v svoji samostojni domovini ter v njej urešničenje političnih idealov, za katere so se takrat navduševali narodi liberalne in zapadne Evrope.

Eden teh naših velikanov iz teh minulih zgodovinskih časov je brez dvoma Svetozar Miletić, ki mu se danes njegova Vojvodina in ves naš narod tako lepo oddolžujeta. Svetozar Miletić se je rodil v vasi Mošorinu, šajkaškem obmejnem bataljonu, ki so ga že v 16. stoletju ustanovili s šumadijskimi hajduki. Miletić je že kot otrok imel v sebi revolucionarni šumadijski duh, ki mu je že kot mladeniču v 22. letu starosti v tukajšnjem srbskem pokretu leta 1848—1849 ustvaril zelo vidno vlogo. Njegovo stremljenje, da se ustanovi srbska vojskovodina, takrat ni moglo biti izpeljano. Namesto srbske vojskovodine se je javila administrativna edinic z avstrijsko upravo in nemškimi jeziki. Vse to ni ovrnilo Miletića pri njegovem osnovnem stremljenju za preporodo Vojvodine ter njenim zedinjenjem z ostalimi srbskimi pokrajinami. V tej smeri deluje od takrat še močnejše. Sovraži Avstrijo, njeno birokracijo in njena centralistična stremjenja. Miletić postane v tem času v pravem smislu besede predstavnik in vodja nacionalne revolucionarne mlade generacije Vojvodine. Vodi odločilno borbo proti reakcionarni avstrijski in domači konservativni hierarhiji, ki je v zedinjenju in demokratizaciji našega naroda videla izgubo svojega privilegiranega položaja v avstrijski monarhiji. Miletić vodi Vojvodino po čisto novih potih v zunanji in notranji politiki. V notranji politiki je pristal Rusije. Samo po njej se mu zdi mogoče rešiti narodne probleme in to na revolucionaren način, z vojno in izven okvira Avstrije. On je že tedaj predvideval zedinjenje Vojvodine s Piemontom Srbijo ter ostalimi srbskimi deželami. Toda Svetozar Miletić gre še dalje in že takrat sanja, kako bi se v skorajšnji bodočnosti ustanovila velika jugoslovanska država. V oni dobi nastopati s takim programom je bilo zelo drzno dejanje, toda Svetozar Miletić je to odkrito in jasno povedal pri vseh svojih javnih in političnih nastopih. Miletić se naslanja na Madžarsko, ker veruje v razpad Avstrije. Madžari so bili v sporu z Dunajem in so zahtevali, naj jim Dunaj vrne njihove ustanove in politične svobode. Dva bolnika sta, je takrat govoril in pisal Miletić, eden je Avstrija in drugi, še večji, je Turčija. Zaradi teh dveh bolnikov bo Srbija lahko brez ovire osvobodila srbsko pleme, najprej oni del v Turčiji, to je v Bosni in Hercegovini, stari Srbiji in Makedoniji, nato pa oni del v Avstriji, to je v Vojvodini, Vojni Krajini in Dalmaciji. S časom se bodo Srbi združili v eno politično in državno celoto. Miletić je problem zedinjenja in osvobodjenja razumel najširše in to v dveh etapah, prvi osvoboditev in zedinjenje srbskega plemena v eno državno celoto, nato pa naj ta velika Srbija v drugi etapi ustvari zajednico s Hrvati in Slovenci. Miletić vidi v Srbiji predvsem Piemont, ki ima posebno poslanstvo na slovenskem jugu. Njega je Srbija kot taka, njen revolucionarni duh ter njena notranja in zunanja politika zelo zanimala. Zaradi tega je bil nezadovoljen z zunanjo politiko kneza Mihajla, ki se mu je zdel preveč oprezn in počasna. Glede notranje politike je bil pristal naprednih idej ter liberalnega pojmovanja. Zato je v tedanjem radikalnem pokretu videl veliko jamstvo za uspešno poslanstvo Srbije. Iz tega razloga je podpiral zelo vidno v Srbiji borbo radikalov proti absolutizmu in birokraciji. Istotako je njegova borba v Vojvodini za ustavnost in demokratizacijo cerkvene uprave bila zelo odločna in jasna. Leta 1867. pride novo razočaranje za Miletića. Avstrijsko-madžarska pogodba prepusti naš narod kakor tudi ostale narodnosti na milost in nemilost Madžarom. Miletić je začel sedaj borbo proti Madžarom ter poziva na boj tudi Hrvate. Bečkereški program leta 1868. organizira borbo narodnosti proti Madžarom. To borbo vodi odločno in premisljeno. Zeli svoje cilje izvesti, preden bi se avstro-

grska monarhija po pomiritev med Dunajem in Budimpešto okrepila in postala sposobna kot država. Ko je nastala hercegovska vstaja leta 1875., je Miletić smatral, da je prišla ugodna ura za rešitev vzhodnega vprašanja in z njo trenutke, ko se bo srbski narod osvobodil in zedinil. Njegovi izredni članki v »Zastavi« so navduševali ne samo Vojvodino, temveč tudi Srbijo, Bosno, Crno goro in vse kraje na slovenskem jugu. Vojna Srbije in Crne gore s Turčijo leta 1876—1877 je prinesla Miletiću drugo razočaranje. Zdelo se je, da se je vzhodno vprašanje začelo reševati za nas neugodno. Počasi je v okupaciji Bosne in Hercegovine videl neugoden trenutek za ustvaritev svojega sna. Miletićevo delo in njegove koncepcije so povzročile sovražno in zlobno stališče Madžarov nasproti njemu. Posebno je Madžare izzivalo njegovo delo za prebujenje narodnih manjšin. L. 1875 so ga Madžari prijeli ter obsodili na 5 let zapor. Vse to, posebno pa okupacija Bosne, ga je telesno popolnoma uničila. To je bilo tretje in zadnje razočaranje tega velikega sina Vojvodine in apostola jugoslovanstva, pobornika državljanskih svobod ter zaščitnika malih in tlačanih. Leta 1879. je bil pomiloščen ter od te dobe naprej zaradi težke bolezni ni več sodeloval pri političnem delu. Tako velikemu sinu odkri-va hvalečni narod ta spomenik in daje s tem najboljši dokaz, da cenijo svojo zgodovino in da pripravijo nova pokolenja za nove napore za dobro svojo svobodno in neodvisno jugoslovanske domovine ter za srečo svojega kralja in svojega naroda. Slava Svetozarju Miletiću, velikemu borcu za narodne pravice in apostolu jugoslovanstva!

Zaključek svečanosti

Po govoru predsednika vlade je bil spomenik svečano odkrit in izročen v varstvo novosadskemu županu Petroviću. Sledila je še cela vrsta govornikov. Združeni pevski zbori iz Novega Sada, Pančeva in Sombora so zapeli državno himno in nekaj patriotskih pesmi. Ob 11. je bila v Matici srbski svečana akademija, potem pa banket za številne povabilence. Svečanost je v celoti krasno uspela.

NAGRADNA KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7	8
9				10			
11			12		13		
14			15		16		17
		18			19		
20	21			22		23	
24			25		26		
27		28		29		30	
		31					

BESEDE POMEMIJO:

Vodoravno: 1. naslov Medvedove tragedije (ime naslovnega junaka), 9. amen v staroslovenski, 10. vrsta vozčka, 11. nemarljiv, 13. svetopisemski kralj Magoga, 14. veznik, 15. sumnja, 17. veznik, 18. vrsta literarnega dela, 20. oblika glagola imeti, 22. domača oblika za Anton, 24. vprašalni

Nagrado v znesku 100 din

je zreb tokrat naklonil Vinku Železniku v Mostah pri Ljubljani, Bavdkova ul. 20. Troje nagrad v knjigah pa si dele Marjanca Pate v Ljubljani VII, Podjunska št. 25, Ksenija Šetina v Mariboru, Tomšičeva cesta 8, in Jože Medja na Bledu, Milno 104.

★

Rešitve je treba poslati do petka in sicer po navadni dopisnici, tako da kri-

zaimke, 26. ker v srbohrvaščini, 27. medmet, 28. sladka jed, 30. veznik, 31. kraško vino.

Navpično: 1. sodobni ruski pisatelj, 2. zadnja beseda v očenau, 3. glas zvončka, 4. veznik, 5. d. d. v nemščini, 6. gol. 7. ime židovskega očka, 8. tujska za urejen, 12. močna pijača, 15. velika riba, 16. šahovski izraz, 18. bivaljske blaženih, 19. ptič iz tropskih krajev, 21. mesec v letu, 23. krtica za novo ekonomsko politiko v Rusiji, 25. gora v Srbiji, znana iz bojev za osvobodjenje, 28. oblika osebnega zaimka, 29. trdinica.

REŠITEV ZADNJE KRIŽANKE:

Vodoravno: 1. napovedovalec, 11. il, 12. sen, 13. bar (Bar), 14. ne, 15. zov, 17. kor, 19. sir, 20. oder, 22. trs, 23. šek, 24. Leda, 26. tein, 28. epika, 31. plemo, 33. Meka, 34. Krk, 36. ogon, 37. ena, 38. rogač, 40. ali (Ali), 41. Cankar, 42. Duplek.

Navpično: 1. Nizozemec, 2. alog, 3. os, (Os=osmij), 4. vek, 5. enota, 6. obist, 7. var (Var), 8. ar, 9. Enij, 10. Cerkvenik, 16. velikan, 18. s. r., 19. Senegal, 21. reka, 23. šilo, 25. da, 27. ep, 29. pena, 30. trg, 32. Molé, 34. kor, 35. kad, 38. Ra, 39. Cu.

žanko izrežete iz lista, jo pravilno izpolnite in izrežete nalepite na zadnjo stran dopisnice. Reševalci v Ljubljani, Mariboru in Celju, lahko izrežete iz lista, izpolnjeno križanko nalepite tudi na naveden kos papirja in ga do petka vržete v nabiralnico »Jutrovihe« podružnic. Po žrebu izbranemu reševalcu pripade nagrada 100 din, razen tega pa so na razpolago še tri tolažilne nagrade v knjigah.

20 let Narodnega gledališča v Mariboru

Slavnostna jubilejna predstava »Hlapca Jerneja in njegove pravice«

Maribor, 1. oktobra. Sinoči je bila v Narodnem gledališču jubilejna otvoritvena predstava v novi gledališki sezoni. 20 let je Narodno gledališče v Mariboru vršilo svoje pomembno kulturno ter umetniško poslanstvo. To poslanstvo je bilo v polni meri izvršeno. Maribor se je hotel oddolžiti tem velikim prizadevanjem mariborske gledališke uprave ter ansambla s tem, da je pri sinočni predstavi dober napolnil gledališče. S sinočno premiero, z današnjo uprizoritvijo »Verige« in s torkovo predstavo »Kreftovih« Celjskih grofov, hoče naše gledališče vtisniti letošnemu repertoarju poseben pečat.

Pred sinočno predstavo je spregovoril uvodno spominsko besedo predsednik Umetniškega kluba v Mariboru g. dr. Makso Šnuderl. V izklesanih mislih je prikazal razvojni pot naše Talije, ki je imela v vzornem, plodonosnem delovanju »Dramatičnega društva« v Mariboru svojega predhodnika. Dočim ni prejšnje predvojnno in medvojnno gledališče zapustilo nobene duhovne ter oblikovane dediščine na torišču umetniškega orkestrskega ustvarjanja, je slovensko gledališče v 20 letih doseglo zavidično umetniško višino. Slovenska beseda se stalno izpopolnjuje. Mariborsko gledališče si je ustvarilo poseben slog orkestrskega prikazovanja, kar se je pokazalo zlasti ob lanskem gostovanju mariborske drame v Ljubljani. Ustvarjanje mariborskega ansambla je kvalitetno in mu gre zaradi tega priznanje vse javnosti. Ob tej priliki se moramo spomniti vseh zasluznih igralcev, ki so sodelovali v mariborskem ansamblu. Od vsega začetka, ko je H. Nučič na lastno pest organiziral

mariborsko gledališče, delujejo na mariborskem odru gđ. Elvira Kraljeva, ga. Savinova ter gđ. Rasberger in Grom. cast in priznanje pa gre tudi upravnikom Nučiču, Bratini in dr. Brenčiču. Upajmo, da bomo naslednji jubilej Narodnega gledališča lahko proslavili v novi gledališki palači.

Potem, ko je občinstvo s toplim aplavzom sprejelo izvajanja predsednika Umetniškega kluba dr. Šnuderla, je režiser g. Vlado Strbinšek prečital številne čestitke in brzojavke, ki jih je prejelo z vseh strani naše Narodno gledališče ob 20letnici svojega obstoja in razvoja. Pozdravil je zlasti navzočega zastopnika ljubljanskega gledališča ter organizacije ljubljanskih igralcev ter književnikov g. dr. Bratka Krefta, ki ga je občinstvo iskreno pozdravilo.

Sledila je predstava Cankarjevega Hlapca Jerneja in njegove pravice, ki ga je dramaturg ljubljanski režiser g. Milan Strbinšek. Sodelujoči so znova upravičili sloves, ki ga uživa zaradi svoje odlične umetnosti mariborski ansambl. Po predstavi pa je bil spominski večer v gledališki pevski dvorani. Ob tej priliki se je spomnil zaslužni upravitelj dr. Rado Brenčič vseh činiteljev, ki so sodelovali pri nastanku mariborskega gledališča. Omenil je požrtvovalno delo ansambla, koristno sodelovanje stvarne kritike, ki zlasti v zadnjih letih na vso moč podpira gledališče, blagohotno naklonjenost vseh dosedanjih mariborskih županov. Omenjal je subvencije, ki jih daje država, mestna občina in banovina. Posebna zahvala gre bivšemu podbanu dr. Pirkmajerju, ki je v težkem času vstavil v banovinski proračun vsoto preko 300.000 din. Končno je treba izreči priznanje besede tudi stalnemu kadru gledališkega občinstva in nekaterim denarnim zavodom, predvsem Posojilnici v Narodnem domu, Mestni hranilnici in Ljubljanski kreditni banki, ki so zmerom pokazali svojo naklonjenost, kadarkoli se je naše gledališče znašlo v težkem položaju. Zatem so spregovorili še režiser ljubljanskega gledališča, dr. Bratko Kreft, pisatelj Radivoj Rehár ter Pavle Kovčič v imenu gledaliških igralcev.

Želja vseh nacionalno zavasnih Mariborčanov, zlasti ljubiteljev naše gledališke umetnosti, je, da bi Narodno gledališče v Mariboru rastle in zorelo k stalnemu izpopolnjevanju in k nezavestni utrditvi naše nacionalne kulture ter orkestrske umetnosti.

Radio po svetu

Danes bomo poslušali

Ljubljana 12: Uverture (plošče). — 12:45: Poročila. — 13: Napovedi. — 13:20: Koncert radijskega orkestra. — 14: Napovedi. — 18: Zdravstvena ura: Mladinsko zdravstvo in higiena (dr. A. Brocely). — 18:20: Glazunov: Stenka Razin, simf. pesništvo (plošče). — 18:40: Matija Majar Ziljski-ob 130 letnici rojstva (dr. Ivan Grafenauer). — 19: Napovedi, poročila. — 19:30: Zanimivosti. — 19:40: Nac. ura. — 20: Veseli godci, vmes poje g. Mirko Premel ob spremljevanju klavirja (prof. M. Lipovšek). — 21:15: Komorna glasba s plošč. — 22: Napovedi, poročila. — 22:15: Veseli zvoki radijskega orkestra.

Beograd 19:40: Operne arije. — 20:30: Simfonični koncert beograjske filharmonije. — 22:20: Laha glasba s plošč. — Zagreb 17:15: Laha godba orkestra. — 20: Prenos koncerta iz Beograda. — 22:20: Laha in plesna muzika. — Praga 19:50: Mešan glasbeni program. — 20:40: Zvočna igra. — 22:20: Plošče. — 23: Koncert češke glasbe. — Sofija 18:30: Bolgarska glasba.

župan in tri leta pozneje član srbskega cerkvenega sabora, leto dni na to pa še poslanec v hrvatskem in madžarskem zboru. Ze od vsega početka je bil glavni vodja in predstavnik srbskega naroda pod madžarsko oblastjo. Ko se je ustanovila srbska narodna svobodoumna stranka, je postal njen vodja ter je vodil stranko vse do leta 1883., ko je nevarno obolel. Dr. Miletić je bil revolucionaren duh. Leta 1870. je bil iz političnih razlogov obsojen na leto dni zapor. Šest let pozneje so ga znova spravili v zapor pod sumom veleizdaje. Leta 1878. je bil spet obsojen na pet let ječe, a že naslednje leto so ga pomilostili. Ko si je po letu 1883. opomogel in okrevljal, se ni več uveljavljal v politiki. Dr. Miletić je bil organizator srbskega naroda, velik govornik in publicist. Do smrti je ostal velik nacionalistični propovednik, sijajen borec za liberalne reforme in odločen nasprotnik klerikalizma. Nekoliko se je udeleževal tudi kot pesnik. Kot novinar je sodeloval pri »Srbskem dnevniku« ter pri »Zastavi«, ki so jo izdajali v Budimpešti in pozneje v Novem Sadu.

Davi je bila na grobu Svetozarja Miletića spominska svečanost, ki se je je udeležila ogromna množica ljudstva. V sprejmu so se nato vrnili s pokopališča v mesto in na Trg osvobodjenja pred banko palačo, kjer stoji spomenik. Na svečanost so prišli zastopniki Nj. Vel. kralja Vuklo Lepetić, ministri predsednik Dragiša Cvetković, minister pravde dr. Lazar Marković, minister za socialno politiko in narodno zdravje dr. Srđjan Budisavljević ter še nekaj članov vlade, nadalje zastopniki novosadskih in vojvodinskih ustanov, znastvenih in drugih kulturnih zavodov in organizacij. Red na trgu so vzdrževali Sokoli. Pred spomenikom, ki je krasna mojstrovina Ivana Meštrovića, je prvi govoril predsednik Matice srbske in odbora za spomenik dr. Aleksander Moč. Nato se je oglašil Dragiša Cvetković, ki je imel naslednji govor:

Govor predsednika vlade

Narod, ki ne ceni svojih velikanov, ni dostojen svoje prošlosti. Zgodovina srbskega naroda zaznamuje na svojih straneh mnoge svetle točke in velike dogodke, ki najbolje ilustrirajo večno in nadvsebovno borbo našega naroda za ustvaritev neodvisne in svobodne domovine. V tej veliki kanoo, ki so cele dobe narodne borbe zakanoo, ki so cele dobe narodne borbe zakanoovali s svojim imenom, bili nosilci dogodkov ter gojili narodni čut s tako silo in takim zamahom, da jih nobene ovire